ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΕΥΡΕΣΕΩΝ ΤΟΜΟΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ.

HERMOGENIS

DE INVENTIONE TOMI QVATVOR.

PARISIIS
Christianus Wechel, sub scuto Basilgensi, in uia Iacobæa,
1530

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΥΡΕΣΕΩΝ ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

περὶ τῶν ἐξ ὑπολήψεως προοιμίων.

Η πρώτη καὶ καλλίστη τῶν προοιμίων εὕρεσις, καλλίστης καὶ πραγματικωτάτης εὑρέσεως τετύχηκε, τῆς ἐκ τῶν ὑπολήψεων καλουμένης, τῶν τε προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων. ὅπως δὲ ταῦτα ἔχει, δηλῶν ἐκθήσομαι καθέκαστον ἐν μέρει. πλείστης γάρ τοι πάσης ὑποθέσεως, ἀνασκοπεῖν ἄξιον πρῶτον τὸ πρᾶγμα τὸ γεγενημένον ὁποῖόν ἐστι, καὶ περὶ οὗ ἡ κρίσις, ἢ τὸ βουλευτήριον συνέστηκεν· ἐν προβλήμασι γὰρ, ἢ κρινόμεθα, ἢ βουλευόμεθα· δεῖ τοίνυν σκοπεῖν τὸ πρᾶγμα εἴτε καλόν ἐστιν εἴτε φαῦλον. εἶτα ἑξῆς, τὰς περὶ τὸ πρόσωπον ὑπολήψεις ἑκάστου, τῶν δικαζόντων, τῶν κατηγορούντων, τῶν ἀπολογουμένων, τῶν ἐχόντων αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ τὰ ἐγκλήματα τῶν ἔξωθεν ἐμφαινομένων. ἐμφαίνεται δὲ πολλάκις μὲν ἓν, πολλάκις δὲ πλείονα· τούτων ἕκαστον ὁποίας ὑπολήψεις ἔχει, καὶ ὅπως εἰς τὰ προοίμια παραληφθήσεται σαφῶς διηγήσομαι. πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον τὸ πρᾶγμα, ποταπόν ἐστι, καὶ πρὸς ταύτην ὑπειλήφασι, χρηστὸν ἢ φαῦλον, καὶ τίνα γνώμην ἔχουσιν οἱ δικασταὶ περὶ αὐτοῦ, καὶ ὅπως διετέθησαν ἐπὶ τῷ πεπραγμένῳ. εἰ μὲν οὖν χρηστὸν εἴη, χαίρειν αὐτοὺς εἰκὸς καὶ γεγηθέναι, καὶ τὸ προοίμιον οὖν ἔσται τὸν τρόπον τοῦτον. ὁρῶν μὲν ὑμᾶς ἄνδρες δικασταὶ χαίροντας ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, καὶ χάριν γινώσκοντας τοῖς θεοῖς, ὡς ἐπ' ἐκείνου τοῦ προβλήματος, ἐβοήθησάν ποτε φυγάδες πολεμουμένῃ τῇ πατρίδι, καὶ νίκην

εἰργάσαντο, καὶ γράφει τις αὐτοὺς κατάγειν, διὰ μὲν θεῶν ὦ ἄνδρες πολῖται χάρις πολλή, διὰ δὲ τὴν νίκην ἡμῖν κατὰ τῶν πολεμίων παρεσκευακότι, καὶ τῆς παρούσης ἡδονῆς τὰς ἀφορμὰς ἐνδόντι· ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ πολῖται μετά γε θεὸν γεγόνασιν ἡμῖν τῆς παρούσης θυμηδίας αἴτιοι, συμβουλεύσων παρελήλυθα κατάγειν αὐτοὺς, καὶ ἀποδιδόναι τῇ πόλει, ἣν ἔσωσαν αὐτοί· τῆς δὲ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἁπλότητος μὴ φροντίσῃς διδασκαλικώτερον γὰρ ἑαυτοὺς διδάσκοντες τὰς τέχνας ἀφηγήσασθαι, παρελῶν τὴν ἰσχὺν τοῦ λόγου, καὶ γυμνὰ τιθεὶς τὰ νοήματα, ὡς εἶναι κατάδηλα μᾶλλον· εἰ δὲ φαῦλον εἴη τὸ γεγενημένον πρᾶγμα, ἀνάγκη τοὺς δικάζοντας, ἢ χαλεπαίνειν, ἢ οἰκτείρειν, ἢ ἑκάτερα πάσχειν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, καὶ ὀργὴν καὶ λύπην. λέξομεν οὖν τὸ προοίμιον, οὕτω λαμβάνοντες. ἐπειδὴ καὶ ὑμᾶς ὦ ἄνδρες δικασταὶ τῶν τετολμημένων ἕνεκεν ὁρῶ, καὶ ἀχθομένους καὶ λελυπημένους, διὰ τοῦτο τὴν γραφὴν ἐνεστησάμην, οἷον, ἐνώπιόν τις τῆς μητρὸς ἀπέκτεινε τὸν υἱὸν κατὰ τὸν τῶν ἀκρίτων νόμον, ἐξέθανεν ἡ μήτηρ, καὶ κρίνεται αἰτίας θανάτου· ἄχθεσθαι μὲν ὑμᾶς ὦ ἄνδρες δικασταὶ καὶ δυσχεραίνειν ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις, οὐδὲν ἀπεικός ἐστι, καὶ τούτῳ χαλεπαίνοντας ὑπὲρ ὧν ἐτόλμησε, καὶ ἐκείνῃ οἰκτείροντας ὑπὲρ ὧν ἔπαθεν. αἱ δὲ ἀποδόσεις παντὸς προοιμίου, αἱ ἀξιώσεις εἰσίν. ἀπὸ δὲ τῶν εὑρέσεων αἱ προτάσεις γίνονται, καὶ προοιμίου δευτέρας πρότασις. ἑξῆς σκεπτέον ἐπὶ τοὺς κατηγόρους, καὶ τίνα τρόπον ἀπὸ τούτων εὑρίσκεται τὰ προοίμια. οἱ γὰρ κατηγοροῦντές τινος, ὑπολήψεις ἔχουσι πολλάκις ἢ ἔχθρας ἢ φθόνου. τὸν μὲν οὖν φθόνον εἴ τις ἐμφαίνοιτο, διὰ προβλήματι διακρουσόμεθα· δεινὸν γὰρ βασκαίνειν ὁμολογεῖν, καὶ ἐπίφθονον ἀεί. ἐμφαίνεται δὲ πολλάκις, ὅταν ἢ δό-

ξὺ βασκαίνωμεν, ἢ πλούτῳ, οἷον πρεσβεύων αἰσχίνης παρὰ τὸν φίλιππον, ἐτραγῴδησε, νενίκηκεν, ἐστεφάνωται, καὶ κρίνεται παραπρεσβείας ὑπὸ δημοσθένους, ὀρθῶς ἐρεῖ τὸ προοίμιον, μηδεὶς ὑμῶν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι νομίσῃ βασκαίνοντά με τοῦ στεφάνου καὶ τῆς νίκης αἰσχίνῃ, τὴν κατηγορίαν συστήσασθαι κατ᾽ αὐτοῦ· ἢ πλούτῳ, οἷον ἀποκήρυκτος ᾔτησε τὸν πατέρα τροφάς, ὁ δὲ αὐτῷ ξίφος ἔδωκεν, ἐμισθοφόρησεν, ἐπανῆκε πλούσιος· ὁ πατὴρ δεόμενος τροφῶν, προσῆλθε τῷ παιδί, ὁ δὲ αὐτῷ τὸ αὐτὸ ξίφος ἔδωκεν, ἀπέκτεινεν ἑαυτὸν ὁ πατήρ, καὶ κρίνεται ὁ παῖς αἰτίας θανάτου. ὕπεστι πλούτου τις πρόφασις, καλὸν οὖν διακρούσασθαι καὶ λέγειν, ὅτι οὐ τῆς περιουσίας αὐτῷ βασκαίνων, τὸν ἀγῶνα ἐνεστησάμην. τὰς δὲ ἔχθρας ποτὲ μὲν ὁμολογήσομεν, ποτὲ δὲ ἀρνησόμεθα· τοῦτο ποιοῦντες οὐχ ὅταν βουλώμεθα, ἀλλ᾽ ὅτε δεῖ ὁμόσε χωρεῖν ταῖς ἀρνήσεσι καὶ ταῖς ὁμολογίαις. ἔσται δὲ οὕτως, ἂν ἔχωμεν πρὸς ἔνδοξον πρόσωπον, καὶ ὑπερέχον τὸ ἐπαινούμενον, οἷον στρατηγόν, ἢ περικλέα, ἢ νομοθέτην, τότε ἀρνησόμεθα ἢ πρὸς κοινὸν εὐεργέτην, ἢ πρός τινα διὰ ἐξουσίαν ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον. πρὸς νομοθέτην μὲν λέξομεν, ὅτι αἰσχρὸν ἀπεχθάνεσθαι κοινῷ εὐεργέτῃ, ὡς ὁ δημοσθένης, μηδεὶς ὑμῶν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι νομίσῃ μήτε ἰδίας ἔχθρας ἐμὲ μήτε μιᾶς ἕνεκα ἄλλης ἥκειν ἀριστοκράτους κατηγορήσοντα τουτουΐ· πρὸς δὲ ὑπερέχον πρόσωπον, ὅτι δέος τοῖς εὐδοκιμοῦσι προσκρούειν, οἷον, ἠνέχθη σκηπτὸς ἐπὶ τὴν περικλέους εἰκόνα, καὶ συμβουλεύει τις μηκέτι αὐτὸν ὀλύμπιον καλεῖν, οἷον, οὐκ ἔχθρας ἕνεκα ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι τῆς πρὸς περικλέα τὴν συμβουλὴν ταύτην ἐνεστησάμην, ἀλλ᾽ εὐνοίας

πλεῖν, δεδοικὼς μὴ τὰ παρὰ τῶν ἰδιωτῶν ἀνθρώπων ὧν πάθῃ. ἐξ ἀπονοίας δὲ ὠμὸν δι' ἐξουσίαν, οἷον πένης καὶ πλούσιος ἐχθροί, ὑπέσχετο ὁ πλούσιος θρέψειν τοὺς παῖδας, εἰ λάβοι τὸν πένητα πρὸς ἀναίρεσιν, ἔδωκεν ὁ δῆμος, οὐκ ἔθρεψεν ὁ πλούσιος τοὺς τοῦ πένητος ἤδη· ἀπέθανον λιμῷ, καὶ κρίνεται φόνου, οὐκ ἀπεχθανόμενος ἰδίᾳ τῷ πλουσίῳ τὴν ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ἐνεστησάμην γραφήν, ἀλλὰ ἀγανακτῶν ὑπὲρ τοῖς νόμοις καὶ τῇ πόλει. καὶ μυρίους τις ἂν εὕροι ἀριστεῖς, ἢ πλουσίους, ἢ στρατηγούς, ἢ δημαγωγούς, οἷς ἀντιλέγοντας ἢ κατηγοροῦντας ἀναγκαῖόν ἐστι τὰς ἔχθρας τὰς ἰδίας παραιτεῖσθαι· καταφεύγειν δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν καὶ τοὺς νόμους, καὶ τοῦ κοινῇ πόλει συμφέροντος ἕνεκεν λέγειν ἐνίστασθαι τὸν ἀγῶνα. ὁμολογεῖν δὲ δεῖ τὰς ἔχθρας, ἐὰν προαδικηθέντες ἀμυνώμεθα, ἀνεπίφθονον γὰρ τιμωρίαν κατὰ τῶν ἠδικηκότων λαμβάνειν, ὡς καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Ἀνδροτίωνος ἐποίησε λόγῳ. ὅπερ εὐκτήμων ὦ ἄνδρες δικασταὶ παθὼν ὑπ' Ἀνδροτίωνος κακῶς, ἅμα τῇ τε πόλει βοηθεῖν ᾤετο δεῖν, καὶ δίκην ὑπὲρ αὑτοῦ λαβεῖν, τοῦτο κἀγὼ πειράσομαι ποιεῖν, ἐὰν ἄρα οἷός τε ὦ· καὶ ἐν τῷ κατὰ καίρας πάλιν ὁμοίως. καὶ περὶ τῆς ἀπολογουμένους ὑπέρ τινος, ὑπόληψις εὑρίσκεται πολλάκις εὐνοίας, ἢ κέρδους. τοῦ μὲν οὖν κέρδους δεῖ παραιτητέον ἐνστήσασθαι τὸν μισθόν, πλὴν εἰ μὴ πιθανῶς λέγοιμεν, μισθὸν ἔχειν παρὰ τῶν βοηθουμένων τὴν σωτηρίαν, οἷον ἐὰν ὑπὲρ ἀριστέων λέγωμεν, ἢ ὑπὲρ τυραννοκτόνων, ἢ κατάπαξ δημοσίᾳ τὴν πόλιν εὐεργετησάντων, οἷον ἐπὶ τῶν τριάκοντα τυράννων ἐξετίθεσαν Ἀθηναῖοι τὰ γένη, Μεγαρεῖς ἀναιρούμενοι ἔτρεφον, παυσαμένης δὲ τυραννίδος, ἤκουσιν ἀπεδίδοντες τὰ γένη, καὶ γράφει τις τὸ κατὰ

Μεγαρέων

μεγαρέων ἀνῃρῆσθαι πινάκιον. ἄριστον γὰρ ἐνταῦθα διομολογήσασθαι μισθὸν ἔχειν τὴν τῶν φιλτάτων σωτηρίαν, λέγοντα οὕτως, μισθὸν μὲν οὖν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι παρὰ μεγαρέων αὐτός τε ὁμολογῶ μέγιστον εἰληφέναι τῶν παρόντων λόγων, καὶ ὑμεῖς δὲ ἂν ὁμολογήσαιτε πάντως, τὴν σωτηρίαν τῶν φιλτάτων, τὴν δὲ εὔνοιαν φανερῶς ἐστιν ὁμολογεῖν ἄνευ κέρδους, ὅταν ὑπὲρ τῶν δημοσίᾳ τὴν πόλιν εὐεργετησάντων λέγωμεν, οἷον μελλόντων μονομαχεῖν ἀδελφῶν δύο, ἤδη τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν ἀριστέων περὶ τοῦ γέρως, ἐξέλιπεν ὁ ἥλιος, καὶ γράφει τις λελύσθαι τὸν νόμον, οἷον, φιλεῖν μὲν τοὺς ἀδελφοὺς οὐκ ἂν ἀρνησαίμην ἔγωγε, κοινοὺς σωτῆρας τῆς πόλεως γεγενημένους· ἢ ἂν ὑπὲρ συγγενῶν ποιώμεθα τοὺς λόγους, ἀνεπίφθονος γὰρ ὁ ὑπὲρ τῶν προσηκόντων λόγος, ὡς ὁ δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην εἶπεν· ἄνδρες δικασταί, μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν λελύσθαι τῇ πόλει τὸν νόμον, εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἕνεκα τοῦ χαβρίου, ὡμολόγησα, τούτοις ὡς ἂν οἷός τε ὦ συνεργεῖν, οὕτω περὶ τῶν κατηγορούντων καὶ τῶν ἀπολογουμένων. περὶ δὲ τοὺς τὰ ἐγκλήματα ἔχοντας, ἢ χρησταὶ ὑπολήψεις συνίστανται, ἢ πονηραί. ἐὰν μὲν οὖν κατηγορῶμεν, τὰς φύσει προσούσας φαύλας βεβαιώσομεν, οἷον, τὴν μὲν ἀσέλγειαν ὦ ἄνδρες δικασταὶ καὶ τὴν ὕβριν ἣν πρὸς ἅπαντας ἀεὶ χρῆται μειδίας, οὐδένα οὔτε ὑμῶν οὔτε τῶν ἄλλων πολιτῶν ἀγνοεῖν οἴομαι· τὰς δὲ χρηστὰς προσούσας ὑπολήψεις διαλύσομεν, οἷον, οὐκ ἀγνοῶ μὲν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι τὸν χαρίδημόν τινες εὐεργέτην οἴονται, ἐγὼ δὲ ἐάν περ ἃ βούλομαί τε καὶ οἶδα τούτῳ πεπραγμένα δυνηθῶ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, οἴομαι δείξειν οὐ μόνον οὐκ εὐεργέτην, ἀλλὰ καὶ κακονούστατον, καὶ πολὺ τἀναντία ἢ προσ-

σῆκεν

σῆκεν ὑπειλημμένον· ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα, τοὐναντίον ποιήσομεν, τὰς μὲν χρηστὰς βεβαιοῦντες ὑπολήψεις, τὰς δὲ φαύλας διαλύοντες, οἷον δέκα νέοι τὴν τάξιν λιπόντες ἔφυγον, τῶν δὲ ἑνὶ ἀπαντήσασα ἡ μήτηρ ἀπέκτεινεν αὐτόν, οἱ ἐννέα γραφέντες ἠρίστευσαν, καὶ κρίνεται ἡ γυνὴ φόνου. ἐνταῦθα γὰρ μία μὲν ὑπόληψις περὶ τὴν γυναῖκα χρηστή, ὅτι τῆς νίκης αἰτία, ἣν χρὴ βεβαιῶσαι κατὰ τὰ προοίμια, λέγοντα οὕτως· ὅτι μὲν οὐκ ἄλλος τις ἡμῖν τῆς νίκης αἴτιος μᾶλλον τῆς γυναικὸς ἐγένετο, πάντας ἡμᾶς ἐλπίζομεν ἐγνωκέναι· μία δὲ φαύλη, ἡ τοῦ δοκεῖν παιδοκτόνον αὐτὴν εἶναι, ἣν χρὴ θεραπεῦσαι, λέγοντας οὕτως· εἰ μὲν οὖν τοῖς κατηγόροις πειθόμενοι τὴν γυναῖκα ταύτην παιδοκτόνον ὑπολήψεσθε, οὐκ ὀρθῶς ποιήσετε· εἰ δὲ τὰ πεπραγμένα σκοπήσετε, καὶ τὰ τοῦ τετελευτηκότος δίκαια ἐγκλήματα, φανεῖται ἡ γυνὴ οὐκ ἀγαθὸν υἱόν, ἀλλὰ προδότην πονηρὸν ἀποκτείνασα. ἐμφαίνεται δὲ καὶ ἔξωθεν πρόσωπα ὡς ἔφαμεν, πολεμίων μάλιστα πολλάκις, ἀφ' ὧν οὕτω ληψόμεθα τὰ προοίμια ζητοῦντες ἐπὶ τῇ παρούσῃ κρίσει, τί ἂν βούλοιντο τέλος οἱ πολέμιοι γενέσθαι, λέγοντες οὕτως, ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ προβλήματι, φυγάδες πολεμουμένῃ τῇ πατρίδι ἐβοήθησαν καὶ νίκην εἰργάσαντο, καὶ γράφει τις αὐτοὺς κατάγειν· τοῖς μὲν οὖν πολεμίοις δι' εὐχῆς ἐστὶ μὴ καταδέξασθαι τοὺς πολίτας ἡμᾶς ἐνθάδε, ἵνα ὦμεν αὐτοῖς ληφθῆναι ῥᾴδιοι, ἡμᾶς δὲ οὐκ ἄξιον ποιεῖν ἃ δοκεῖ τοῖς πολεμίοις. ταῦτά σοι περὶ τῶν ἐξ ὑπολήψεως προοιμίων πεπλήρωται, τοῦτον εὑρισκόμενα τὸν τρόπον ἁπανταχῇ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΞ ΥΠΟΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΠΡΟΟΙΜΙΩΝ.

Ἑξῆς λεκτέον περὶ τῶν ἐξ ὑποδιαιρέσεως προοιμίων, πάνυ παγκάλων καὶ ποικίλων ἐχόντων τὴν τέχνην, εὑρίσκεται δὲ καὶ ταῦτα ἀπὸ τῶν ἐξῆς μαθημάτων. οὐκ ἐν πᾶσι δὲ προβλήμασιν, οὐδὲ πάντα ἐν πᾶσιν. εὔθικτα μὲν γάρ ἐστιν εὑρεθέντα καὶ δριμέα, πλεονάκις δὲ φανείη τῶν ἐξ ὑπολήψεως ἡ ἀρετή, διότι πανταχῇ φαίνεται. ἔστι δὲ τῶν ἐξ ὑποδιαιρέσεως εἴδη τρία, ὧν καὶ τὰ παραδείγματα θήσομεν. καὶ πρῶτόν ἐστιν, ὅτε δύο πεπραγμένων ἀδικημάτων, ὧν καὶ τὸ ἕτερον ἀναδέξασθαι δύναται κρίσιν, ὑποδιαιροῦντες ποιήσομεν προοίμιον οὕτως, οἷον κατέσκαψάν τινες πόλιν ἐν πολέμῳ, καὶ ἐγεώργησαν αὐτήν, οὐκ ἀνῆκεν ἡ γῆ καρπούς, καὶ κρίνονται ἀσεβείας. ἐνταῦθα δύο ὄντων ἀδικημάτων ἰσοστασίων, τοῦ τε κατασκάψαι τὴν πόλιν καὶ τοῦ γεωργῆσαι, ποιήσομεν ἐξ ὑποδιαιρέσεως προοίμιον οὕτως· εἰ μὲν οὖν καὶ διὰ τὸ κατασκάψαι τὴν πόλιν ἔδοσαν αὐτοὶ δίκην, ὀρθῶς ἂν ἐγένετο· νῦν δὲ πολλῷ πλέον ὅτι καὶ γεωργῆσαι διέγνωκασιν, ἣν κατέσκαψαν πόλιν. οὐ μέντοι ἡ ἑνὸς πράγματος εἰς λεπτὸν τομή, προοίμιόν ἐστιν ἐξ ὑποδιαιρέσεως, ἀλλὰ τῆς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐξ ὑποδιαιρέσεως κατασκευή, οἷον, ἔπεισεν ἐν λιμῷ καὶ πολιορκίᾳ ῥήτωρ τὴν ἄχρηστον ἡλικίαν ἀποκτεῖναι, γέρων λαθὼν ἠρίστευσε, καὶ αἰτεῖ εἰς τὸ γέρας τὸν ῥήτορα. ἐνταῦθα τὸ ἀδίκημα ἕν, τὸ τὰ γένη διαφθαρῆναι· ἐξ ὑποδιαιρέσεως δὲ, εἰ λέγοι, εἰ γὰρ μόνους τοὺς πατέρας ἔπεισεν ἀποκτεῖναι, ἢ μόνας τὰς γυναῖκας, ἄξιος ἦν θανάτου, οὐ προοί-

μιον λέγει, ἀλλὰ κατασκευάζει τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. Δεύτερον δὲ τῆς ὑποδιαιρέσεως μάθημα οὕτως εὑρίσκεται, ἐν ᾧ ποιοῦμεν προοίμιον, ἐνίοτε τοῖς προσώποις καὶ πρὸ τῶν πραγμάτων ἴδιαι παρακολουθοῦσιν ὑπολήψεις, οἷον Αἰσχίνῃ, Δημοσθένει· δεύτερον δὲ αἱ ἐπισυμβαίνουσαι ἀπὸ τῶν πραγμάτων. ὅταν οὖν εὕρωμεν ἐν προβλήματι τὰς ὑπολήψεις ἑκατέρας περὶ τὸ ἓν πρόσωπον, τῆς τε φύσει προσούσης καὶ τὴν ἐπιγινομένην ὑποδιαιροῦντες, λέγομεν, ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ προβλήματι. Δημάδης πρεσβεύσας παρὰ Φίλιππον, καὶ ἐρομένου ποταπαί εἰσιν αἱ Ἀθῆναι τοῦ Μακεδόνος, ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτὰς κατέγραψε, καὶ ἐπανελθὼν ὕβρεως κρίνεται. οἷον, καὶ διὰ τὸν ἄλλον μὲν βίον ὦ Ἀθηναῖοι τὸν προσόντα Δημάδει καὶ τὴν προδοσίαν ἄξιον ἦν κολάσαι τοῦτον, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τὰ νῦν αὐτῷ γεγενημένα, ἐξ ὧν αἰσχύνην ὁμοῦ καὶ ζημίαν προσῆψε τῇ πόλει. γίνεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν τοῦτο πολλάκις, ἂν ἔχωμεν ἢ μάγον, ἢ πλάνον, ἢ πορνοβοσκούς. οἷον πορνοβοσκὸς τὰ τῶν μουσῶν ὀνόματα ταῖς ἑταίραις τίθεται, καὶ κρίνεται ἀσεβείας· λέγομεν γὰρ οὕτως, ἄξιον μὲν ἦν τὸν πορνοβοσκὸν καὶ διὰ τὸν ἄλλον βίον μισεῖσθαι, πονηρὸν ὄντα, ἔτι δὴ καὶ τιμωρίας ἄξιον, οὐχ ἥκιστα δὲ νῦν ὅτι καὶ ἠσέβησεν εἰς τὰς θεάς. τρίτον δὲ ὑποδιαιρέσεως μάθημα εἰς προοιμίων εὕρεσιν, ὃ καλεῖται τοῦ ἀθρόου πρὸς τὸ μέλλον ὑποδιαίρεσις. γίνεται δὲ ὅταν κακοῦ τινος τολμηθέντος, λέγῃς δεῖν τὸν εἰργασμένον δοῦναι τὴν τιμωρίαν, καὶ διὰ τὸ τετολμημένον, καὶ ἵνα μὴ πάλιν τολμηθῇ. δεῖ δὲ τὸ τοῦ ἀθρόου πρὸς τὸ μέλλον ποιεῖν τότε, ὅταν ἢ τὸ μηδεπώποτε γεγονὸς, τοῦτο συμβὰν μὴ παθεῖν πάλιν φυλαττώμεθα, ἢ ὅταν τὸ αὐτὸ πράττηται πολλάκις. τὰ δὲ παρα-

δείγματα

δείγματα σαφέστερον ποιεῖται τὴν τέχνην. πολλοὶ τυραννοῦσι τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, καὶ γράφει τις ἐλαύνειν τὸ γένος· ἐνταῦθα καλλίστην χώραν ἔχει τὸ προοίμιον, ἐὰν λέγωμεν οὕτω, καὶ τῶν γεγενημένων ἕνεκα τυραννίδων καλῶς ἂν ἔχοι μισοῦντας τὸ γένος, τῆς πόλεως ἐκβάλλειν, τιμωροῦντας αὐτοῖς ὑπὲρ ὧν ἐπάθομεν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τοῦ μέλλοντος πρόνοιαν ποιουμένους, ἵνα μὴ τοῖς ὁμοίοις περιπίπτωμεν αἰεί. καὶ πάλιν ἐμίχθη τις τεταριχευμένῳ σώματι, καὶ γράφει τις λελῦσθαι τὸν τῆς ταριχείας νόμον. καὶ γὰρ ἐκεῖ δυνάμεθα λέγειν, ἵνα μὴ πάλιν γένηται.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΠΡΟΟΙΜΙΩΝ

Τὰ ἐκ περιουσίας καλούμενα προοίμια ἰδίαν εὕρεσιν ἔχει ἐν ταῖς κατηγορίαις καὶ ἐν ταῖς ἀπολογίαις. σαφῆ δὲ αὐτὰ ἐν ἑκατέροις ποιήσω. ἐὰν γὰρ κατηγοροῦντές τινος φόνου, δυνώμεθα λέγειν, ὅτι ἠδυνάμην αὐτὸν καὶ δημοσίων ἀδικημάτων κρίνειν, ἐκ περιουσίας ποιοῦμεν τὸ προοίμιον. κἂν δημοσίων ἀδικημάτων κατηγοροῦντες, δυνώμεθα λέγειν, ὅτι ἠδυνάμην αὐτὸν καὶ ἀσεβείας κρίνειν, ἐκ περιουσίας προοιμιαζόμεθα. οἷον ἀριστεὺς ἄχειρ προσῆλθε στρατηγῷ δεόμενος τροφῶν· ὁ δὲ εἶπεν, ἀχρήστους ἡ πόλις οὐ τρέφει. κατὰ κρημνοῦ ὦσεν ἑαυτὸν ὁ ἀριστεύς· καὶ κρίνεται ὁ στρατηγὸς αἰτίας θανάτου. λέγομεν γὰρ ἐκ περιουσίας, ὅτι ἠδυνάμην αὐτὸν καὶ δημοσίων ἀδικημάτων εἰσαγαγεῖν, γραψάμενος, ὅτι κοινὸν εὐεργέτην τῆς πόλεως ἀπώλεσεν. ἢ ὡς ἐκεῖνο τὸ πρόβλημα, ἔφυγε μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Πεισιστράτου· κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. λέγομεν δέ, ἠδυνάμην μὲν οὖν καὶ ἀσεβείας αὐτὸν γραψάμενος εἰς ὑμᾶς

ἀγαγεῖν, ὅτι τὸ σχῆμα τῆς Ἀθηνᾶς ἀσεβῶς ὑπεκρίνατο. ἰστέον δὲ ὅτι μικροτέρου κρίνοντας, δεῖ λέγειν ὅτι καὶ μείζονος ἦν δυνάμεως, μὴ μέντοι μεῖζον κρίνοντας λέγειν, ὅτι καὶ τῆς μικροτέρου ἦν δυνάμεως, ἄπειρον γὰρ τὸ τοιοῦτον· ἐν δὲ ταῖς ἀπολογίαις εὐκαταληπτότερον ἐκ περιουσίας μάθημα. πᾶς γὰρ ὁστισοῦν μετὰ τὴν εὐεργεσίαν κρινόμενος, ἄριστα ποιήσει προοίμιον ἐκ περιουσίας, λέγων, ἐγὼ μὲν καὶ γέρας ὑπελάμβανον ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις λήψεσθαι, μὴ ὅτιγε δὴ κρίσεις ὑπομένειν. οἷον ὁ στρατηγὸς ὁ τὰς τριήρεις νικώμενος, καταφλέξας, καὶ νικήσας, καὶ κρινόμενος δημοσίων ἀδικημάτων. ἢ ὁ ῥίψας ἀπὸ τοῦ τείχους τὴν ἀσπίδα καὶ ἀποκτείνας τὸν πολέμιον. καὶ καθάπαξ ῥᾳδίου τοῦ μαθήματος ὄντος, χρεώδους δὲ ἀνθεκτέον.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΚΑΙΡΟΥ ΠΡΟΟΙΜΙΩΝ.

Τὸ δὲ ἀπὸ καιροῦ καλούμενον προοίμιον, ἄφατόν τινα τὴν ὑπερβολὴν τῆς δυνάμεως ἔχει ἐὰν εὑρεθῇ. ἔστι δὲ τοιοῦτον τῇ δυνάμει, ἐὰν δυνώμεθα τὴν ἀξίωσιν ἣν εἰσφέρομεν τρόπον τινὰ ἤδη δοκεῖν καὶ γεγενημένην. ἔστι δὲ αὐτοῦ τὸ παράδειγμα τοιοῦτον, οἷον ἐφυγαδεύθησάν τινες, καὶ ἔκτισαν ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς πατρίδος ἑτέραν πόλιν, ἣν καὶ ᾤκουν· πολέμου συστάντος ἐκείνοις ὅθεν ἐξεβλήθησαν, ἐπανελθόντες ἐβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ γράφει τις αὐτοὺς καταδέχεσθαι. λέγομεν γάρ, τὸ μὲν δοκεῖν ἐγὼ γράφω τὸ ψήφισμα τήμερον τοὺς πολίτας καταδέχεσθαι, τὸ δὲ ἀληθές, ἤδη τούτους δεδέγμεθα, ὅτι συμμάχους ὄντας αὐτοὺς κατελθεῖν εἰάσαμεν. ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν τριάκοντα τυράννων, ἐκβληθέντων Ἀθηναίων τὰ γένη, ἀνδρούμενοι

ἔτρεφον αὐτά, καταλυθείσης τῆς τυραννίδος ἤκουσαν ἀποδιδόντες τὰ γένη, καὶ ἀξιοῦντες καθαίρειν τὰ περὶ τῶν Μεγαρέων πινάκων. καὶ ἔτι ἐν τοῖς τῆς πόλεως κατασκάψασι καὶ ἀπειράσαν αὐτήν. θέλοντες γὰρ ἀσεβεῖς αὐτοὺς ἀποδεῖξαι, φαμὲν ὑπὸ τῶν θεῶν ἐληλέγχθαι καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων λόγων, ὅτι εἰσὶν ἀσεβεῖς, ἐξ ὧν ὡς ἐναγεστάτοις οὐδὲ τοὺς καρποὺς ἀνῆκεν ἡ γῆ. καλεῖται δὲ τοῦτο καὶ ἀγχίστροφον ἐπιχείρημα. τὸ δὲ ἐπὶ τῶν ἐπιπεπλεγμένων προβλημάτων οὐκ ἀναγκαῖον ἐνόμισα προσθεῖναι μάθημα· ἢ γὰρ καλόν ἐστι καὶ τῶν ἐξ ὑπολήψεως ὂν φαίνεται, ἢ προκατάστασις ὄν, διηγηματικὸν οὐ προοίμιον εὑρίσκεται.

ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΟΣ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ, ΚΑΙ ΕΚ πόσων μερῶν συνέστηκε.

Σύγκειται δὲ πᾶν προοίμιον ἐκ προτάσεως, ἥτις ἐστὶν ἐκ τῶν μαθημάτων εὑρισκομένη τῶν προκειμένων, ἐξ ὧν δή τι καὶ γίνεται, ἐκ κατασκευῆς, ἐξ ἀποδόσεως, ἥτις ἐστὶν ἀξίωσις, ἐκ βάσεως, ἣ συνάγει τὴν πρότασιν, καὶ τὴν ἀπόδοσιν. ἐὰν μὲν οὖν θελήσωμεν πολιτικώτερον στῆσαι τὸ προοίμιον, εἰς τὴν ἀξίωσιν ψιλὴν αὐτὸ στήσομεν, ἐὰν δὲ προστεθῶμεν καὶ τὴν αἰτίαν, τῆς ἀξιώσεως ἁπτόμενοι τοῦ πράγματος αὐτοῦ, πανηγυρικωτέρα γίνεται ἡ βάσις. καὶ μάλιστα, ἂν μὴ τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἁπλῶς εἴπωμεν, ἀλλ᾽ ἐπιφωνηματικῶς. ποιεῖ δὲ πανηγυρικὴν τὴν βάσιν εὐρυθμία, ἵνα τὸ πανηγυρικὸν ᾖ διπλοῦν, ἢ ἐν τῷ λόγῳ διὰ τὴν ἀριθμίαν, ἢ ἐν τῷ νῷ διὰ τὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους φιλοτιμίαν. Δεῖ δὲ τὸ προοίμιον ἐν μὲν τοῖς πολιτικοῖς ἡρμηνεῦσθαι μακροτέροις τοῖς

κώλοις καὶ χοινοτενέσιν, ἐν δὲ τοῖς παθητικοῖς συνεστραμμένοις, καὶ εὐκόλοις μᾶλλον. περιβολὴ δὲ αὐτάρκης προοιμίων, διπλασιάσαι ὄνομα, καὶ διπλασιάσαι κῶλον, καὶ προτάσεως ἀπὸ αἰτίας κατασκευήν. καὶ ὄνομα μὲν, ἂν λέγωμεν, πρῶτον μὲν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις. τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας καὶ δόξης. κῶλον δὲ ὡς ἐν τῷ κατὰ ἀριστοκράτους, ὑπὲρ τοῦ χερρόνησον ἔχειν ὑμᾶς ἀσφαλῶς, καὶ μὴ παρακουσθέντας ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς. προτάσεως δὲ ἐξ αἰτίας κατασκευὴν, ἂν λέγωμεν, πολλαχῇ δὲ δυνάμεθα εἰπεῖν τὰ μὲν τούτῳ πετολμημένα, λέληθεν ἡμῶν οὐδένα, τοῦτο ἡ πρότασις. ἡ δὲ κατασκευὴ ἐξ αἰτίας· ἐπεὶ μηδὲ οὕτως ἐστὶ μικρὰ τὰ πετολμημένα ὡς δύνασθαι καὶ λαθεῖν. λεκτέον δὲ καὶ ἐπὶ παραδείγματος. πωλοῦσι τὰ τέκνα οἱ νησιῶται, καὶ γράφεταί τις παρὰ ἀθηναίοις ἐπανεῖναι τὸν φόρον. οἷα μὲν οὖν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι πάσχουσιν οἱ νησιῶται κατὰ πρόφασιν τῶν φόρων, λέληθεν οὔτε ὑμᾶς οὔτε τῶν ἄλλων ἑλλήνων οὐδένα, τοῦτο ἡ πρότασις. καὶ γὰρ οὐδὲ ἓν οὕτως ἐστὶ μέτριον, ὃ τολμῶσι περὶ τὰ φίλτατα, ὥστε λαθεῖν ἐνεῖναι δύνασθαι, τοῦτο ἡ κατασκευὴ τῆς προτάσεως, εἶτα ἡ ἀπόδοσις, ἡμᾶς δὲ προσήκει πρόνοιαν ποιουμένους τῆς ὑμετέρας εὐδοξίας, ἐπανεῖναι τοῖς ἀθλίοις τὸν φόρον, καὶ μηκέτι οὕτως ὀχληροὺς καθίστασθαι. ἐὰν μὲν οὖν τηλικῶς ἐθελήσῃς στῆσαι, οὕτω στήσεις τὴν ἀξίωσιν, εἰ δὲ βούλει, πρόσθες καὶ τὴν τῆς ἀξιώσεως αἰτίαν, τουτέστιν, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, αὐτὸ λέγω τὸ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους γυμνόν. καὶ ἐὰν θελήσωμεν εἰπεῖν τὸ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους τολμῶντες ἐπιφωνηματικωτέρων, ἔσται καὶ οὕτω πανηγυρικὴ ἡ βάσις, δι᾽ ὧν ἀναγκαζόμενοι δυστυχοῦσιν ἀπαιδίαν οἱ νῆσοι.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΥΡΕΣΕΩΝ ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΩΣ.

Διήγησίς ἐστι παντὸς μὲν προβλήματος αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐξ οὗ συνέστηκεν ἡ ὑπόθεσις, καὶ διὰ τοῦτο διήγησιν μὲν εὑρεῖν οὐ δύσκολον, φαίνεται γὰρ τὸ πρᾶγμα τοῦ πλατυνομένου τοῖς τρόποις οἷς ἐκθήσομαι· τὴν δὲ προκατάστασιν τῆς διηγήσεως τὴν καὶ προδιήγησιν καλουμένην, ἄξιον ἐξετάσαι πόθεν ληφθήσεται, καὶ ἀπὸ τρόπων ὁπόσων, καὶ εἰ ὁμοίως ἐν πᾶσι προβλήμασιν ἡ αὐτή, ἢ καθ' ἕκαστον εἶδος ζητήματος, ἰδία τις εὕρεσις προκαταστάσεως γίνεται. ὡς ἐν κεφαλαίῳ μὲν οὖν εἰπεῖν, πάσης διηγήσεως ἐν παντὶ προβλήματι ζητητέον τὰ πρεσβύτερα μέν, χρήσιμα δὲ τῇ ὑποκειμένῃ ἀξιώσει ἢ κρίσει, κἀκεῖθεν λαμβάνειν ἄξιον, καὶ προκαταστήσαντας ὡς προσήκει τὴν προδιήγησιν, οὕτως εἰς αὐτὴν χωρῆσαι τὴν ἐμφαινομένην ἐν αὐτῷ τῷ προβλήματι διήγησιν. ἄτεχνον γὰρ καὶ ἰδιωτικόν, τὸ τῆς διηγήσεως αὐτόθεν ἄρχεσθαι, ὅθεν καὶ τὸ πρόβλημα λέγει· ἀλλ' ἐπεὶ τῶν προβλημάτων εἴδη ποικίλα, καὶ τῶν πραγμάτων αἱ ζητήσεις διάφοροι, ποικίλας καὶ τὰς εὑρέσεις παραδώσομεν, ὥστε τεθείσης ὑποθέσεως, αὐτίκα εἰδέναι ἐφ' ὃ τρεπτέον ἐστὶν εἰς εὕρεσιν τῆς προκαταστάσεως τεχνικήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΥΤΟΙΣ ΕΥΡΕΣΕΩΣ.

Οἱ περὶ μετοικίας βουλευόμενοι δυοῖν τούτοιν ἕνεκα θατέρου τὴν βουλὴν ἔχουσι· ἢ γὰρ προσόντος ἀγαθοῦ καὶ ἀφανισθέντος, λύπῃ τῶν ἀπολωλότων βουλεύονται μετοικεῖν, οἷον λυδοὶ μὴ ῥέοντος τοῦ πακτωλοῦ τὸν χρυσόν, ἢ αἰγύπτιοι μὴ ὑπερβαίνοντος τοῦ νείλου καὶ ἄρδοντος τὴν γῆν· ἢ προσεπιγενομένου κακοῦ ἀδοκήτου, οἷον σείεται σικελία συνεχῶς, καὶ βουλεύονται μετοικεῖν. ἢ πάλιν ῥεῖ ἀπὸ τῆς αἴτνης ἐπὶ τὴν κατάνην τὸ πῦρ, καὶ βουλεύονται μετοικεῖν. εἰ μὲν οὖν ἀγαθοῦ τινος ὑπολείποντος βουλευόμεθα μετοικεῖν, τὴν προκατάστασιν λέξομεν λαβόντες ἐντεῦθεν· οἱ πρόγονοι τὰς πόλεις ἔκτισαν ἢ τὴν πόλιν ἐνταῦθα, οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐπαχθέντες ἢ τούτῳ τῷ ἀγαθῷ. μέχρι μὲν οὖν πάγιον ἦν καὶ βέβαιον, εἰκότως ἐμένομεν, καὶ γὰρ ἀπελαύομεν τῶν ἀγαθῶν, ἐπεὶ δὲ οἴχεται, μετοικισθῆναι δίκαιον. εἰ δὲ κακὸν ἐπιγίνεταί τι, λέξομεν τὴν προκατάστασιν, ὡς οἱ πρόγονοι μηδεμιᾶς ἐλπίδος ἐμφαινομένης τοιούτου κακοῦ, ἔκτισαν ἐνταυθοῖ τὴν πόλιν, εἰ γὰρ ᾔδεσαν, οὐκ ἂν ἔκτισαν. ὁ δὲ ἀξιῶν μένειν, ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἀναβήσεται ἐπὶ τὰς κτίσεις τῶν προγόνων, ὧν πρεσβύτερον οὐδέν. λέξει δὲ ἀγαθοῦ μὲν ἑνὸς λείποντος, ὡς οὐ διὰ τοῦτο ἔκτισαν ἐνταυθοῖ τὴν πόλιν οἱ πρόγονοι, οὐδὲ τούτῳ μόνῳ ἐπαχθέντες, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις, ὧν προσόντων οὐ δεῖ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἑνὸς ὀδύρεσθαι. ἐὰν δὲ κακοῦ ἐπιγινομένου, λέξεις ὅτι οὐχ ὡς ἀπαθῆ καὶ ἀθάνατον ἔκτισαν οἱ πρόγονοι τὴν πόλιν, ἀλλ' ὡς ὑποκειμένην καὶ αὐτὴν πάθεσιν ἀνθρωπίναις. θῶμεν δὲ καὶ

ὑπὲρ παραδείγματος, βουλευόντων Αἰγύπτιοι μετοικεῖν, τοῦ Νείλου μὴ ἐπαναβαίνοντος ἔτι, ἔφη οὕτω, δοκῶ μοι καὶ τοὺς προγόνους οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐπαρθέντας τὴν Αἴγυπτον οἰκῆσαι, ἐπεὶ μήτε ὀρῶν ἀσφάλεια, μήτε ποταμῶν ἄλλων κάλλος ἐν Αἰγύπτῳ φαίνεται, μήτε πρὸς φυτείαν ἐπιτήδειος, οὔτε γὰρ εἰσὶν ἐλαῖαι παρ' ἡμῖν, οὔτε ἄμπελοι· τῇ δὲ τοῦ ποταμοῦ χαίροντας φορᾷ καὶ τῇ παραδόξῳ γεωργίᾳ. ὁ δὲ ἀξιῶν μένειν, ἔφη, ὡς οὐ διὰ τὸν ποταμὸν μόνον οἱ πρόγονοι τὸν οἰκισμὸν ἐποιήσαντο τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ ἄλλα θαυμάσαντες, τὴν κρᾶσιν τοῦ ἀέρος, τὸ τοῦ πεδίου εὐήλατον, τὸ εἰς τὰ ἄλλα τῆς γῆς εὔφορον, τὴν τῆς θαλάττης γειτνίασιν, καὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὰ ἄλλα χρείαν, καὶ οὐ διὰ τὴν ἀρδείαν μόνον ἣν καὶ αὐτὴν ἔχειν ἔστιν ἀνθρώποις γε οὖσι καὶ παρὰ τοῦ Διός. οὐ γὰρ ἔξω που τῶν ὅρων οὐρανοῦ τὰς πόλεις ὑπετίθεσαν. καὶ πάλιν, ῥεῖ τὸ πῦρ ὑπὲρ τὴν Κατάνην ἀπὸ τῆς Αἴτνης, καὶ βουλεύονται μετοικεῖν. ὁ μὲν ἀξιῶν μετοικεῖν, ἔφη τὸν τρόπον τοῦτον, οὐδὲ γὰρ τοὺς προγόνους μοι δοκῶ κτίσαι τὴν Κατάνην ὑπὸ τὴν Αἴτνην φέροντας εἰς τοιαύτας ἔσεσθαι συμφορὰς προσεδόκησαν, ἀλλὰ νομίζοντας ἐν ὅροις ἑστήξεσθαι τὸ πῦρ. μέχρι μὲν οὖν ἐφύλαττε τοὺς ὅρους καὶ ἡμεῖς ἐμένομεν, ἐπεὶ δὲ ὑπερβαίνει καὶ κατατρέχει τὴν πόλιν, μετοικιζώμεθα. ὁ δὲ ἀξιῶν μένειν, οὕτως, οὐδὲ γὰρ τοὺς προγόνους τοὺς κτίσαντας τὴν Κατάνην, ἐνταῦθα ἔλαθε πλησίον οὖσα ἡ Αἴτνη, καὶ ὡς πυρὸς ἔχει ῥύακας, καὶ ὡς φύσις αὐτῇ πυρὸς, ὑπερβαίνειν τε τοὺς ὅρους ἐν οἷς ἂν ἑστήκοι, καὶ ῥεῖν· ἀλλ' οὐχ ὡς ἀθάνατον, οὐδὲ ὡς ἀπαθῆ κακῶν ἐσομένην καὶ ἀπείρατον πυρὸς, ἔκτιζον τὴν Κατάνην. πολλοῖς γάρ τοι τῶν μὴ Κατάνην οἰκοῦσιν ἠνώχλησε πῦρ· τοῖς μὲν, αὐτόματον, τοῖς δὲ, ἐξ ἐπιβουλῆς, τοῖς δὲ, καὶ ἐξ οὐρανοῦ.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣΦΟΡΑΣ.

Αἱ δὲ τῶν νόμων εἰσφοραὶ μετὰ περιστάσεως, καὶ αἱ λύσεις τῶν νόμων μετὰ περιστάσεως, προδιηγήσεις ἕξουσι τοιαύτας, ἢ λαμβανομένας οὕτως. ἐὰν μὲν λύωμεν τὸν νόμον, λέγοντες, ὅτι τοῦτον ἐχρῆν μηδὲ γεγράφθαι τὸν νόμον τὴν ἀρχήν, οὐδὲ γάρ ἐστι τούτου τι πρεσβύτερον, οὐδὲ τῇ ἀξιώσει μᾶλλον ἁρμόδιον τοῦ φάσκειν λελύσθαι τὸν νόμον, ἢ μὴ δεῖν τὴν ἀρχὴν αὐτὸν γεγράφθαι. κατασκευασθήσεται δὲ προχωρῶν ὁ λόγος ἐκ τῶν συμβάντων, οὐ γὰρ ἂν τοιῶνδε καὶ τοιῶνδε ἐπειράθημεν κακῶν· ἐπεὶ δὲ ἐτέθη, καὶ ἐπάθομεν τὰ καὶ τά, λῦσαι δίκαιον. δῆλον γὰρ ὡς λύσει τις νόμον ἐν προβλήματι κακοῦ τινος ἀπαντήσαντος ἐξ αὐτοῦ τοῦ νόμου, καὶ ὡς ἂν μηκέτι τοῦτο γίνοιτο σκοπούντων τινῶν. οἷον, λακεδαιμόνιοι μετὰ τὰ ἐν μαραθῶνι, βουλεύονται λύειν τὸν περὶ πανσελήνου νόμον, οἷον, ἔδει μηδὲ κεῖσθαι τοῦτον τὴν ἀρχὴν ἐν λακεδαίμονι τὸν νόμον, οὐ γὰρ ἂν δόξης ἀπεστερήμεθα τοιαύτης καὶ τροπαίων, καὶ κατορθωμάτων, ἐκ τῶν συμβεβηκότων. δεῖ γὰρ ὡς ἔφην περίστασιν ἔχειν τὰς λύσεις τῶν νόμων, ἢ τὰς εἰσφοράς· αἱ γὰρ ἄνευ αἰτίας καὶ περιστάσεως εἰσφοραὶ νόμων ἢ λύσεις, γυμνάσματά ἐστι μόνα, ὅθεν οὐδὲ διηγήσεις ἔχει. ἐὰν δὲ γράφωμεν νόμον καὶ εἰσφέρωμεν, ἡ προκατάστασις τῆς διηγήσεως γενήσεται ἡ αὐτή, οἷον, τοῦτον ἐχρῆν πάλαι κεῖσθαι τὸν νόμον ἐξ ἀρχῆς, οὐ γὰρ ἂν τούτου κειμένου ταῦτα ἡμᾶς συνέβη παθεῖν, ἃ πεπόνθαμεν μὴ κειμένου τοῦ νόμου. οἷον, ἀλκιβιάδης μετὰ τὰ κατὰ κύζικον εἰσφέρει νόμον, μηδένα στρατηγὸν ἀπὸ στρατοπέδου ἀνακαλεῖσθαι. φησὶ γάρ, τὸν νόμον

τοῦτον

τοῦτον ἐχρῆν πάλαι γεγράφθαι καὶ γεγενῆσθαι κύριον, οὐ γὰρ ἂν ἔβλαψε μὴ ἀνακαλουμένους ἡμᾶς ἀλκιβιάδην ἐκ σικελίας. ἢ ὡς ἐκεῖνο τὸ πρόβλημα, τοὺς μοιχοὺς χρήματα ἐκτιννύναι. πολλοὶ μοιχεύουσι, καὶ καταβάλλουσι χρήματα, καὶ γράφει τις κτείνειν τοὺς μοιχούς. ἐνταῦθα γὰρ καὶ εἰσφορὰ νόμου καὶ λύσις ἐστὶ, καὶ προκατάστασις γενήσεται τῆς διηγήσεως, ὅτι μήτε ἐκεῖνον ἐχρῆν γεγράφθαι τὸν νόμον περὶ τῶν χρημάτων, καὶ ὅτι τοῦτον ἐχρῆν γεγράφθαι τὸν ἀξιοῦντα κτείνειν τοὺς μοιχούς.

ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ.

Ὁμοίως κἂν πολεμεῖν γράφωμέν τισιν ἢ καταλύειν πόλεμον, χρησόμεθα ταῖς προκαταστάσεσιν οὕτως. ἂν μὲν γράφωμεν πολεμεῖν τισιν, εἰς τὰ πρεσβύτερα τῶν ἐγκλημάτων ἀνατρέχοντες, καὶ λέγοντες ὅτι τούτοις πάλαι ἐχρῆν πολεμεῖν, ἐχθροὶ γάρ, καὶ πρὸ τούτων τῶν ἀδικημάτων ἄλλα εἰς ἡμᾶς εἰργασμένοι, εἶτα καταβαίνοντες εἰς τὰ νῦν γεγενημένα. τὰ μὲν γὰρ πρεσβύτερα τῶν ἀδικημάτων, προκατάστασίς ἐστι τῆς διηγήσεως· ἃ δὲ νῦν διὰ τὸν πόλεμον γράφεις, ἡ διήγησις. οἷον, ἔχρησεν ὁ θεὸς τῷ κροίσῳ τοὺς ἀρίστους τῶν ἑλλήνων ἑλέσθαι συμμάχους, εἵλετο λακεδαιμονίους, καὶ συμβουλεύει τις ἀθηναίοις κύρῳ συμμαχεῖν. ἔδει κροίσῳ καὶ πάλαι πολεμεῖν, ἐξ οὗ γὰρ τὴν ἀρχὴν διεδέξατο παρὰ τοῦ πατρὸς ἀλυάτου, καὶ τοῖς ἕλλησιν ἐπιβουλεύει, καὶ τοῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ Δωριεῦσι καὶ Ἴωσι καὶ αἰολεῦσι. πρὸ γὰρ τῆς κροίσου ἀρχῆς πάντες ἦσαν ἕλληνες ἐλεύθεροι. καὶ τοῦτο πλατυνόμενον, προκατάστασις ἔσται καὶ προδιήγησις.

εἶτα ἡ διήγησις, ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν χρήσαντος αὐτῷ τοῦ θεοῦ τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων ἑλέσθαι συμμάχους, εἵλετο Λακεδαιμονίους ἢ τὴν πόλιν ἡμῶν ὑβρίσει, πολεμῶμεν αὐτῷ, συμμαχοῦντες Κύρῳ. καὶ πάλιν, ἅρματι νικήσας Ἀλκιβιάδης Ὀλύμπια, ἐρομένων Ἠλείων ὅθεν εἴη, τῆς ἀρίστης ἔφη τῶν πόλεων, ἐμαστίγωσαν αὐτόν, γράφει ἐπανελθὼν στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς Ἠλείους. ἡ προκατάστασις τῆς διηγήσεως, ἐχρῆν Ἠλείοις πάλαι πολεμεῖν, ἐχθροὶ γὰρ ἡμῶν εἰσι καὶ βοηθοῦντες ἀεὶ Λακεδαιμονίοις καὶ Κορινθίοις, καὶ ναῦς διδόντες καὶ χρήματα εἰς τὸν καθ' ἡμῶν πόλεμον, ὡς Θουκυδίδης εἴρηκεν, Ἠλεῖοι δὲ ναῦς ᾔτησαν καινὰς καὶ χρήματα· εἶτα ἡ διήγησις, ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν ἐνίκησα τὸν ἀγῶνα καὶ ἠρώτησαν ὅθεν ἂν εἴην, ἐγὼ δὲ τὰ βέλτιστα ἀπεκρινάμην, οἱ δὲ ἐμαστίγωσάν με, τὴν πόλιν ὑβρίζοντες, στρατεύειν ἐπ' αὐτοὺς ἄξιον. ἐὰν δὲ καταλύωμεν πόλεμον, ἡ προκατάστασις γενήσεται τῆς διηγήσεως ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐχρῆν κεκινῆσθαι τοῦτον τὸν πόλεμον, καὶ προσχρησόμεθα ταῖς ἀπὸ τῆς ἱστορίας αἰτίαις, ἐὰν ἔχωμεν. οἷον, σείεται ἐν τῷ πολέμῳ τῷ Πελοποννησιακῷ Δῆλος, καὶ γράφει τις καταλύειν τὸν πόλεμον ἐν τοῖς Ἕλλησι, λέγων ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐχρῆν κεκινῆσθαι τοῦτον τὸν πόλεμον ἡμῖν, συμμάχοις γε οὖσι καὶ φίλοις καὶ τοῖς βαρβάροις ἀεὶ μαχομένοις πρότερον, ἀφ' οὗ καὶ ἐνδοξότεροι διαπλοῦμεν ὄντες, τοῦτο ἡ προκατάστασις· εἶτα ἡ διήγησις, ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν Δῆλος σείεται, χαλεπαίνοντος τοῦ θεοῦ ἐπὶ ταῖς ἡμετέραις διαφοραῖς, καταλύσωμεν τὸν πόλεμον. ἐὰν δὲ βοηθώμεθα ἀπὸ τῆς ἱστορίας, ἡ προκατάστασις διαβολὴν ἕξει τοῦ πολέμου, ὅτι οὐκ ἐχρῆν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν τὸν πόλεμον τοῦτον αἱρεῖσθαι, καταλιπόντας εἰρήνην·

χαλεπὸν γὰρ πρᾶγμα πόλεμος, καὶ δύσκολον, καὶ ὅσα ἔχει ἐν ἑαυτῷ κακά· ἡ δὲ εἰρήνη καλόν, καὶ ὅσα ἔχει ἐν ἑαυτῇ καλά. οἷον, πολεμούντων τινῶν ἐξέλιπεν ὁ ἥλιος, καὶ γράφει τις λελύσθαι τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα γὰρ ὃν ὑπεθέμην τρόπον διηγούμενοι, κακίσομεν τὸν πόλεμον, καὶ τὴν εἰρήνην ἐπαινεσόμεθα· εἶτα χωρήσομεν εἰς τὴν διήγησιν, τὴν ἔκλειψιν διηγούμενοι τοῦ ἡλίου, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο προσήκει καταλῦσαι τὸν πόλεμον.

ΠΕΡΙ ΑΣΕΒΕΙΑΣ Η ΦΟΝΟΥ.

Ἐὰν δὲ ἀσεβείας κατηγορῶμέν τινος, πρὸ τοῦ κατηγορουμένου ἐγκλήματος, τὰ πρεσβύτερα ζητοῦντες ἀδικήματα προδιηγησόμεθα, καὶ εἴ τι ἀσεβὲς φθάνουσιν ἄλλο προεργασμένοι. κἂν μὲν ἱστορίαν ἔχωμεν, ἀπ᾽ ἐκείνης ζητήσομεν, ἂν δὲ ἰδιωτικὸν ᾖ τὸ πρόβλημα, κατὰ παράλειψιν διασύροντες φήσομεν, ἐγὼ τὸν μὲν ἄλλον βίον παραλιμπάνω λέγειν ὡς ἀσεβὴς, καὶ ἐναγὴς, καὶ κατὰ πάντα ἀποτρόπαιος, ὡς ἂν μὴ δοκοίην ἐνοχλεῖν ὑμᾶς μάτην, περὶ ὧν νῦν οὐ δικάζετε, περὶ τούτων ἀκούοντας, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον αὐτῷ τολμηθὲν ἀσέβημα διέξειμι πρὸς ὑμᾶς. οἷον, μυούμενός τις ἐμάνη, καὶ ἀσεβείας κρίνεται. ἡ αὐτὴ γὰρ προδιήγησις ἁρμόσει τῷ προβλήματι. εἶτα καταβησόμεθα εἰς τὴν διήγησιν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ καιρὸς ἐνέστη τῶν μυστηρίων, καὶ ἔδει μυεῖσθαι καθαροὺς εἰσιόντας εἰς τὸ ἀνάκτορον, τηνικάδε καὶ οὗτος οὔτε καθηράμενος ἀπὸ τῶν ἀσεβημάτων, οὔτε ἁγνεύσας, οὕτω καὶ τὰ ἑξῆς. ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ ἱστορίας οὕτω, κρίνονται Ἀθηναῖοι ἀσεβείας ἐπὶ Ποτιδαίᾳ, καὶ ὅτι Ἀθηναῖοι ἀρχῆθεν ἀσεβεῖς, καὶ ὅτι Λακεδαιμόνιοι διὰ τοῦτο

πρὸς αὐτοὺς πόλεμον ἐξενηνόχασι, καὶ ὅτι πρῶτον μὲν τὸ κυλώνειον ἄγος οὐκ ἠθέλησαν ἐλάσαι, εἶθ᾽ ὅτι τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς ἔλυσαν, εἶθ᾽ ὅτι πόλεις ἀσεβῶς ἑλληνίδας τὰς μὲν ἀνέστησαν, τὰς δὲ ἐξώρισαν. εἶτα καταβησόμεθα εἰς τὴν διήγησιν, καὶ νῦν ποτίδαιαν ἄποικον κορινθίων οὖσαν, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα, ἀνάπαλιν ποιήσομεν, εἰ τὸ πρεσβύτερον ἔχοιμεν τῆς κρίσεως βοηθοῦν ἡμῖν ἀπὸ ἱστορίας εὐσεβῶς πεπραγμένον λέγοντες· εἰ δὲ ἰδιωτικὸν εἴη τὸ πρόβλημα, κατὰ παράλειψιν εἰσάγοντες, ὥσπερ ἐν ταῖς κατηγορίαις ἔφαμεν. ὁμοίως κἂν φόνου κατηγορῶμεν ἢ βίας, ἢ τοιούτων ἀδικημάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ πρεσβύτερα βίαια ζητήσομεν, εἰ ἔχοιμεν, ἀπὸ ἱστορίας· εἰ δὲ μή, κατὰ παράλειψιν θέντες. καὶ ἐν ταῖς ἀπολογίαις ὁμοίως, τὰς εὐεργεσίας, ἢ ἀπὸ ἱστορίας βοηθουμένας τιθέντες, ἢ κατὰ παράλειψιν εἰσάγοντες. ποιοῦσι δὲ τὰς τοιαύτας προδιηγήσεις, τινὲς μὲν τῶν πόλεων αἱ πράξεις, τινὲς δὲ τῶν ἀνδρῶν, οἱ βίοι, προχωροῦντες εἰς τὰς τῆς διηγήσεως χρείας.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ.

Κἂν δημοσίων ἀδικημάτων κατηγορῶμεν, ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ληψόμεθα· οἷον, τριακόσιοι νύκτωρ τὰ δεσμὰ ῥήξαντες αἰχμάλωτοι, ἀπὸ τῶν πολεμίων φυγόντες ἦλθον εἰς τὴν πατρίδα· νόμου κελεύοντος, νύκτωρ μὴ ἀνοίγεσθαι τὰς πύλας, οὐκ ἀνέῳξεν αὐτοῖς ὁ στρατηγός, καὶ κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. ἐνταῦθα γὰρ καὶ ὁ κατήγορος ἀπὸ πρεσβυτέρων ἀδικημάτων ἄρξεται, λέγων ὅτι ἡμᾶς μὲν

αὐτὸν ἐχειροτονήσαμεν στρατηγόν, πάντων προτιμήσαντες, ὁ δὲ δύσνους ὢν ἀρχῆθεν περὶ τὴν πόλιν, ἐπέδειξε τοῦτο καὶ ἐν τῇ στρατηγίᾳ. οὕτω γοῦν φαύλως ἐστρατήγησεν, ὥστε καὶ ἡττήθημεν, καὶ ἧτταν βαρεῖαν ἐν ᾗ τριακοσίους πολίτας αἰχμαλώτους συνέβη γενέσθαι, μετὰ τὸν τῶν ἄλλων φόνον. εἶτα μετὰ τὴν διήγησιν χωρήσομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τύχη παρέσχε τοῖς πολίταις τόλμαν, ῥῆξαι τὰ δεσμὰ δυνηθῆναι, καὶ λαθεῖν, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα, οὕτω, ἐγὼ περὶ τὴν πόλιν οὕτως εὔνους ἀρχῆθεν ἐγενόμην, ὥστε καὶ τοῦ πολέμου καταλαβόντος ὑμᾶς, τῆς ἐμῆς εὐνοίας ἔχοντες παραδείγματα, πάντας παραλιπόντες τοὺς ἄλλους, ἐμὲ στρατηγεῖν ἐχειροτονήσατε. τυραννοκτόνοι δὲ πάντες καὶ ἀριστεῖς ὁμοίως προδιηγήσεις ἕξουσι τοὺς βίους, ἀφ' ὧν χωροῦμεν μετὰ τὰς διηγήσεις τῶν πραγμάτων, ἐφ' οἷς αἱ κρίσεις.

ΠΕΡΙ ΔΙΗΓΗΣΕΩΣ.

Ταυτὶ μὲν οὖν περὶ τῶν προκαταστάσεων τῶν ἐν ταῖς διηγήσεσιν, καὶ ὅθεν δεῖ ἀρχομένους, μὴ ἀκεφάλως ἐμβάλλειν τοῖς πράγμασι· ζητέον δὲ ἑξῆς, τίσι πλατύνεται ἡ διήγησις τρόποις. ἡμεῖς μὲν οὖν φαμὲν ὅτι πρῶτον χρὴ τῶν λεγομένων ἕκαστον, καὶ τρισὶ καὶ τέτρασι κώλοις πλατύνεσθαι, ἢ καὶ πλείοσιν ἐκφέρεσθαι πολλάκις, οὐ γὰρ ἐστενοχώρηται τῆς διηγήσεως ἡ δύναμις ῥητῷ μέτρῳ καθάπερ καὶ τὸ προοίμιον, ἀλλ' ἐξουσίαν ἔχει καὶ μέτρον τὴν βούλησιν, ἢ τὴν δύναμιν τοῦ λέγοντος. οἷον, ἐγὼ περὶ τὴν πόλιν εὔνους, οὐ τήμερον, οὐδὲ νῦν ἠρξάμην ἀγαπᾶν τὰ κοινά,

ἀλλὰ τῆς

ἀλλὰ τῆς πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας πάλαι καὶ πρόπαλαι πολλὰ ἐξενήνοχα δείγματα, καὶ ὅτι τὰ πρὸς ὠφέλειαν ἡμῖν ἀνασκοπῶ μυριάκις δηλῶσαί μοι δοκῶ. τὸ γὰρ αὐτὸ πρᾶγμα πολλάκις ἑρμηνευθὲν, κόσμον ἐνδείξαιτο τοῦ λόγου. τρέφει δὲ τὴν δύναμιν τοῦ ῥήτορος μάλιστα ἐν ταῖς περιγραφαῖς τοῦτο ἀσκούμενον. ἐξ ἀνάγκης γὰρ ποικίλων ὀνομάτων καὶ διαφόρων εὐποροῦμεν, ζητούντων ἡμῶν ποικίλοις καὶ πολυτρόποις ὀνόμασι μεταποιεῖν τὰ κῶλα. πρῶτον μὲν οὕτω μηκύνεται τῆς ἑρμηνείας ἔπειτα δὲ καὶ τὸ παραλειφθὲν ζητήσαντες, λέξομεν κἀκεῖνο ἐν κώλοις ὅσοις ἂν δυνώμεθα. οἷον, τόδε μὲν οὐκ ἐποίησα οὐδὲ εἰργασάμην, ἐκεῖνο δὲ οὐ διεπραξάμην. ἔπειτα μέντοι καὶ τοῦ πεπραγμένου τὴν αἰτίαν ζητήσομεν· καὶ ὅταν εὕρωμεν, ὅσοις ἂν δυνώμεθα κώλοις ἕκαστα ἀφηγησόμεθα· οὐδεὶς γὰρ νοῦς οὕτω καλὸς εἰς κατασκευὴν διηγήσεως, ὡς αἰτία. πλατύνουσι δὲ διήγησιν καὶ οἱ συλλογισμοὶ, εἰ πρὸ τῶν πράξεων λέγοιμεν βεβουλεῦσθαι, ὡς εἰ μὲν τόδε ποιήσαιμι, τόδε ἀπαντήσεται· καὶ προστιθέναι τὰς αἰτίας, εἰ δὲ τόδε ἐργασαίμην, τόδε ἀπαντήσεται. καὶ παραδείγματος ἕνεκεν καὶ σαφηνείας τῶν θεωρημάτων, καὶ ἐπὶ προβλήματος λέξομεν· ἔστω δὲ ὁ στρατηγὸς ὁ μὴ ἀνοίξας τὰς πύλας· ἀπὸ τοῦ παραλειφθέντος πρῶτον, ἡμεῖς δὲ ἐνστάντος τοῦ πολέμου, καὶ καταῤῥαγείσης τῆς μάχης, καὶ κινηθείσης ἡμῖν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς φιλονεικίας, ἄλλον μὲν οὐδένα τῶν πάντων στρατηγὸν ἐχειροτονήσαμεν, οὐδὲ ἐφεστήσαμεν τοῖς πράγμασι, οὐδὲ τὸ στρατόπεδον ἐπιστεύσαμεν. εἶτα τὸ πραχθέν· τοῦτον δὲ στρατηγεῖν ἠξιώσαμεν, καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως ἐπιστεύσαμεν, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν ἔχειν, καὶ τάξιν ὅπως ἐθελήσειεν, ἐπιτάξαμεν. εἶθ' ἡ αἰτία, οὐχ ὡς

μὰ

μὰ τὴν ἀλήθειαν προδώσοντος αὐτοῦ τὴν πόλιν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπήσοντος, ἀλλ' ὡς εὐνοϊκῶς προσποιουμένου τῶν ἡμετέρων πραγμάτων· ὁ δὲ, ταῦτα πιστευθεὶς πάλιν ἐκ τῶν παραληφθέντων, οὔτε ἐστρατήγει καλῶς, οὔτε ἐξηγεῖτο τῶν πραγμάτων ὀρθῶς· εἶθ' ἡ αἰτία τοῦ παραληφθέντος, δύσνους γὰρ ἦν περὶ τὴν πόλιν καὶ ἄδικος πάνυ, ἀλλὰ καὶ αἴτιος ἡμῖν ἥττης ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς καλῶς ποιῶν, καὶ κηδόμενος τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων, καὶ ἐπανορθούμενος τὰ τῆς πόλεως πταίσματα, κατὰ νοῦν ἐποίησε τοῖς πολίταις ῥῆξαι τὰ δεσμὰ, καὶ φυγεῖν δυνηθῆναι καὶ σωθῆναι πρὸς ἡμᾶς. εἶτα ἀπὸ τῶν λογισμῶν, ἐνταῦθα ὁ στρατηγὸς ἐλογίζετο, ὡς εἰ μὲν ἀνοίξει τὰς πύλας, σωθῆναί τε παρασκευάσει τοὺς τριακοσίους, καὶ οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ τῆς προδοσίας ἔσται, καὶ τῆς ἥττης ἡμῖν ἀπαντήσει παραμύθια· εἰ δὲ μὴ ἀνοίξειεν, ὡς πληρώσει τε τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ πάντες τεθνήξονται, καὶ εἰς κενὸν κομιδῇ κατασκήσονται τὰ ἡμέτερα· τοῦτο καὶ πράττειν προείλετο.

Καὶ παρατηρητέον, ὅτι καὶ τὰ πραττόμενα, καὶ τὰς αἰτίας τῶν πραττομένων, καὶ τὰ παραλειπόμενα, καὶ τὰς αἰτίας τῶν παραλειπομένων, καὶ τοὺς λογισμοὺς, καὶ πάντα ἐν πολλοῖς κώλοις καὶ ποικίλοις λέγειν δυνάμεθα. εἰ δὲ τρόπος ἐν διηγήσει τῶν πεπραγμένων πλατύνοιτο, διασκευάζεται τὸ πρόβλημα, καὶ οὐχ ἁπλῶς διηγεῖται. αἰτία μὲν γὰρ διήγησιν, τρόπος δὲ διασκευὴν κατασκευάζει. τρόποι δὲ διηγήσεως τρεῖς, ἁπλοῦς, ἐγκατάσκευος, ἐνδιάσκευος. ὅταν μὲν οὖν ᾖ τὰ πράγματα πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ ἱκανὰ, καὶ βαρῆ τοῦ ἀντιδίκου, ἡμῖν δὲ βοηθῇ, ἁπλῇ χρησόμεθα τῇ διηγήσει, οὐ δεῖται γὰρ ἰσχυρῶν λόγων τὸ αὐτομάτως ἰσχῦον πρᾶγμα· ἐὰν δὲ σύντομος ᾖ καὶ

πολιτικὴ ἡ διήγησις, τῷ ἐγκατασκεύῳ χρησόμεθα τρόπῳ, τὰς αἰτίας κατασκευάζοντες αὐτῆς, ἵνα γένηται ἱστορικωτέρα, τῇ προσθήκῃ τῶν αἰτιῶν εἰς τὴν κατασκευὴν βοηθουμένη. ἐὰν δὲ ἦ σύντομος καὶ φανερωτέρα, τῷ ἐνδιασκεύῳ χρησόμεθα τρόπῳ, μὴ φειδόμενοι μηδὲ τῆς ἀπὸ τῶν προσώπου κατασκευῶν. ἐνδιάσκευος γάρ τοι διὰ τοῦτο κέκληται, ὅτι τοῖς ἀπὸ τῆς διασκευῆς μέρεσι βοηθεῖται. ἔφαμεν δὲ ἤδη φθάσαντες ὅτι αἰτία μὲν κατασκευάζει, τρόπος δὲ διασκευάζει. ἁπλῆ μὲν οὖν διήγησις παρὰ Δημοσθένει ἐν τῷ κατὰ Κόνωνος, αἰκίας, ἐξήλθομεν εἰς Πάνακτον, ἔτος τουτὶ τρίτον, καὶ μεθ᾽ ἡμῶν ἐσκήνωσαν οἱ Ἀρίστωνος υἱεῖς, προσύρουσί τε ἡμῖν, καὶ τὰς ἀμίδας κατέρρηγνυον. οὐ γὰρ εἶχε μᾶλλον δεινῶσαι τὸν λόγον ἢ τὰ πράγματα λέγων αὐτὰ ψιλὰ ὁ ῥήτωρ, ἃ ἔπραττον ἐκεῖνοι, ψιλὰ ἐκθεῖναι. γυμνὰ γάρ τοι λέγομεν πλέον ἰσχὺν ἔλαβεν, ἢ εἴ τις αὐτὰ ἐκόσμει λόγοις. ἐγκατάσκευος δὲ ὥσπερ ἡ κατὰ Ἀριστοκράτους. φάσκων γὰρ Χερρόνησον κινδυνεύειν τῇ πόλει, τὰς αἰτίας λέγει δι᾽ ἃς ἐσώζετο, καὶ τὰς αἰτίας δι᾽ ἃς ἀπώλετο. ἔστι γὰρ τοῦτο, τελευτήσαντος Κότυος, Βηρισάδην καὶ Ἀμάδοκον καὶ Κερσοβλέπτην, τρεῖς ἀνθ᾽ ἑνὸς Θρᾴκης γενέσθαι βασιλέας. συμβέβηκε γὰρ ἐκ τούτου αὐτοῖς μὲν ἀντιπάλους εἶναι τούτους, ἡμᾶς δ᾽ ὑπέρχεσθαι, καὶ θεραπεύειν. καὶ καθάπαξ ἡ διήγησις πᾶσα διὰ τῆς θεωρίας πεπλήρωται ταύτης. ἐνδιάσκευον δὲ ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς διηγήσεως ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας παρὰ τῷ Δημοσθένει· θέαμα δεινὸν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ ἐλεεινόν, ὅτε γὰρ νῦν ἐπορευόμεθα εἰς Δελφοὺς ἐξ ἀνάγκης ἦν ὁρᾶν ταῦτα πάντα, οἰκίας κατεσκαμμένας, τείχη περιῃρημένα, χώραν ἔρημον τῶν ἐν ἡλικίᾳ, γύναια δὲ καὶ παιδάρια ὀλίγα, καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰκτρούς. τὸ δὲ ἄριστον καὶ

ὥσαγ

ἀναγκαιότατον εἰδέναι, ὅτι τῶν διηγήσεων αἱ μὲν πλεῖσται πάσχουσιν ὑποπίπτουσι τοῖς τρόποις· ὥστε τινὰ μὲν μέρη αὐτῶν ἁπλᾶ εἶναι, τινὰ δὲ ἐγκατάσκευα, τινὰ δὲ ἐνδιάσκευα, ὡς φαίνεται ἡ διήγησις αὕτη παρὰ τῷ Δημοσθένει, μᾶλλον δὲ αἱ πλείους. τὸ μὲν γὰρ λέγειν, ὑμεῖς τοῦτον ἐχειροτονήσατε πρεσβευτὴν, οὐχ ὡς τῶν ἀποδωσομένων τὰ ἡμέτερα, ἀλλ' ὡς τῶν φυλαξόντων τῶν ἄλλων, τοῦ ἐγκατασκεύου μέρος ἐστί· τὸ δὲ λέγειν, ὅτι τῇ πρώτῃ τῶν ἐκκλησιῶν πάντα εἰπὼν κατὰ φιλοκράτους, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ μεταβαλλόμενος, δῆλός ἐστι προδιδόναι, ἁπλῶς λέγει, καὶ ἁπλῶς διηγεῖται. ὑπὸ τέλει δὲ ἐδείξαμεν, ὅτι ἐνδιασκεύως τὰ περὶ φωκέας διηγεῖται. ἀκμὴ δὲ διηγήσεως τριχῶς γίνεται, ἤτοι τοῦ πράγματος αὐτοῦ, ἢ τῆς ἀξιώσεως, ἢ τῆς αἰτίας τῆς ἀξιώσεως, συνεχῶς διαφόροις κώλοις καὶ ποικίλοις λεγομένης, ἢ καὶ τῶν δύο, ἢ καὶ τῶν τριῶν πολλάκις ὁμοίως παραλαμβανομένων. οὕτω γὰρ ἀκμὴ μείζων γίνεται καὶ ποικίλη μᾶλλον, ἐὰν τὸ πρᾶγμα τρισὶ κώλοις ἢ τέτρασιν εἴπωμεν. ὑπὸ τέλει, καὶ τὴν ἀξίωσιν, καὶ τῆς ἀξιώσεως τὴν αἰτίαν. οἷον, ἐνώπιόν τις τῆς μητρὸς ἀπέκτεινε τὸν υἱὸν κατὰ τὸν τῶν ἀκρίτων νόμον, ἐξέθανεν ἡ μήτηρ, καὶ κρίνεται ὁ πατὴρ αἰτίας θανάτου, καὶ συλλαβὼν τὸν υἱὸν, ἔπαισεν, ἐτίτρωσκεν, ἐφόνευεν ὁμοῦ τῇ γυναικὶ, ὡς ἀλλοτρίους, ὡς ἐχθροὺς, ὡς ἔκ τινος τῶν πολεμίων γεγονότας, τὸ πρᾶγμα τοῦτο. εἶτα ἡ ἀξίωσις, τίς οὐκ ἀγανακτεῖ; τίς οὐκ ὀργίζεται; τίς οὐ χαλεπαίνει τοῖς γεγενημένοις; τίς οὐκ ἀπαιτεῖ τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν; εἶτα ἡ αἰτία, δι' ὃν πεπλήρωται μιασμάτων ἡ οἰκία, δι' ὃν ἄθεσμοι φόνοι, δι' ὃν ἀσεβεῖς σφαγαὶ, δι' ὃν γένος ὅλον ἔρριπται πεφονευμένον, παρ' ὃν ἥκιστά τις ἂν προσεδόκησεν;

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΥΡΕΣΕΩΝ ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Το τρίτον μοι σύνταγμα τουτὶ γέγονεν ὦ κράτιστε ἰούλιε μάρκε, περὶ ὧν ἤδη σοι φθάνω καὶ δι' ἐμαυτοῦ πολλάκις τεχνολογήσας τοῦ κορυφαίου τῆς ῥητορικῆς μέρους. ἔστι δὲ ἔτι τῶν κεφαλαίων εἰσαγωγή, καὶ οἱ τρόποι τούτων, καὶ δι' ὅσων γίνονται. εἶτα περὶ τῶν λύσεων, καὶ ἐξ ὅσων συνίσταται. εἶτα περὶ ἐπιχειρημάτων, καὶ τῶν τόπων ἐξ ὧν λαμβάνονται. εἶτα ἐργασιῶν, αἳ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπιχειρημάτων ἐκλαμβάνουσαι ἐργάζονται. καὶ μὴν καὶ τῶν περὶ τούτοις ἐνθυμημάτων ἐμοὶ παραδοθέντων, ἀφ' ὧν τὸ ἀκρότατον τῆς δεινότητος καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις εὑρίσκεται. περαιτέρω δὲ τούτων προβαίνουσαν τὴν ῥητορικὴν οὐχ εὑρήκαμεν, ἀνακυκλουμένην λέγω. πρὸ δὲ τούτων, βραχέα μοι περὶ προκατασκευῆς εἰπεῖν ἔδοξε.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ.

Ἡ προκατασκευή, πρεσβυτέρα οὖσα μέρος λόγου τῆς κατασκευῆς, ὡς δηλοῖ καὶ τοὔνομα. ἔργον δὲ αὐτῆς, τὸ προεκτίθεσθαι τὰ κεφάλαια, καὶ τὰ ζητήματα, οἷς πεπλακεὶς ὁ λόγος συμπληρώσει τὴν ὑπόθεσιν. οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο παρὰ τῷ δημοσθένει. δίκαιον δέ ἐστιν ἴσως ἐμὲ τρία ὑμῖν ὑπεσχημένον

ὑπὲρ

εἰπεῖν, ἓν μὲν ὡς παρὰ τοὺς νόμους τὸ ψήφισμα εἴρηται, δεύτερον δὲ ὡς ἀσύμφορόν ἐστι τοῦτο τῇ πόλει, τρίτον δὲ ὡς οὐκ ἀνάξιός ἐστι Χαρίδημος τούτων τυχεῖν, ἁπάντων τούτων ὑμῖν αἵρεσιν δοῦναι, τί πρῶτον, ἢ τί δεύτερον, ἢ τί τελευταῖον βουλομένοις ὑμῖν ἐστιν ἀκοῦσαι. ταῦτα γάρ τοι προειπὼν, πᾶσαν ἡμῖν τῶν κεφαλαίων τὴν τομὴν ἐσήμανε τοῦ λόγου, εἶτα καθέκαστον αὐτῶν λαβὼν διεπεράνατο ταῖς κατασκευαῖς τὰς ἁρμοττούσας ἑκάστῳ τῶν ἐπιχειρήσεων προσαγαγὼν δυνάμεις. καὶ μὴν καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας λόγῳ προκατασκευῆς ἔχει χώραν ἡ δύναμις τὸ λέγειν αὐτὸν σκέψασθαι παρ' ἡμῖν αὐτοῖς τίνων προσήκει τῇ πόλει λόγον παρὰ πρεσβευτοῦ λαβεῖν. πρῶτον μὲν τοίνυν ὧν ἀπήγγειλε, δεύτερον δὲ ὧν ἔπεισε, τρίτον δὲ ὧν προσετάξατε αὐτῷ μετὰ ταῦτα τῶν χρόνων. ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις εἰ ἀδωροδοκήτως ἢ μὴ ταῦτα πάντα πέπρακται. καὶ γὰρ ἡ ἐνταῦθα τῶν κεφαλαίων τὰ ἐγκλήματα προύθηκεν ὧν καθ' ἕκαστον ἐξελέγξει, καὶ ἀποδείξειν εἰ, εἰ δὲ ζητοίης εἰ τούτοις τέτμηκε τοῖς κεφαλαίοις τὸν λόγον, ἢ ἐν τούτοις μόνοις, ἢ ἐν τῇ τάξει ἐχρήσατο τῆς ἐπαγγελίας, ἐν τῇ κατασκευῇ, λόγον ἴδιον ζητεῖς θεωρίας, καὶ τέχνην τοῦ περὶ τῆς παραπρεσβείας καὶ οἰκονομίαν, οὐκ ἂν ἐξεῖς τὸ μὴ οὐ προεκτίθεσθαι τὰ κεφάλαια τὸν ῥήτορα, ὃ περὶ προκατασκευῆς ἐστιν ἴδιον. πολὺ δὲ δήπουθεν διενήνοχε τεχνολογοῦσαι διδασκαλικὴν θεωρίαν, ἢ θεωροῦσαι δικανικὴν ἀνάγκην, πρὸς τὸ χρήσιμον τῶν ζητουμένων διοικονομουμένου. ἐπεὶ κἀκεῖνό σοι ἄξιον ἡ χάριν προειρῆσθαι, ὡς τετήρηκα μὲν τὴν προκατασκευὴν ταύτην οὐ μιᾷ χώρᾳ συνεζευγμένην ἀλλὰ διπλῇ. ποτὲ μὲν γὰρ μετὰ τὰ προοίμια τάττει τὴν προκατασκευὴν, ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας λόγῳ· ποτὲ δὲ

μετὰ τὴν διήγησιν, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους λόγῳ. εἶτα τοῦτο μὲν ἐξήρκεσεν ἂν εἰπεῖν ἄλλῳ, ὅτι δῆλον ἔχει χώραν· σοὶ δὲ οὐκ ἀποκρύψομαι παραστῆσαι τί ποτε τῷ ῥήτορι ἐννενόηται, καὶ γὰρ οὖν καὶ αὐτῷ διαπρῆσαί μοι πάρεστι, γενομένῳ τοῦ πράγματος ἐν ὑποστάσει, καὶ εὗρον τὸν ῥήτορα εἰ μὲν ἀπατήσειν μὴ μέλλοι τοὺς δικαστὰς, ἀλλὰ πληρώσειν τὴν ἐπαγγελίαν, καθαρῶς μετὰ τὴν διήγησιν τιθέντα τὴν προκατασκευὴν, καὶ ἅμα συνάπτοντα καὶ ἐπάγοντα τὴν κατασκευὴν, ὥς τε ἔτι τῆς μνήμης οὔσης ἐναύλου τῆς κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν μηδὲν ψεύδεσθαι δοκεῖν, ἀλλ' ὡς ἐπηγγείλατο τιθέντα τὴν κατασκευὴν οὕτως· ὅταν δὲ μέλλῃ δοκεῖν δικαίως μὲν ἐπαγγέλλεσθαι, τὴν ἐπαγγελίαν δὲ παρ' οὐδὲν τίθεσθαι, τηνικαῦτα μετὰ τὰ προοίμια προκατασκευάζοντα, καὶ μεταξὺ τῆς διηγήσεως τάττοντα, εἶθ' οὕτω τῆς μνήμης διὰ τῆς διηγήσεως ἐξελόντα τὴν ἐπαγγελίαν κατασκευάζοντα ὕστερον βούλεται. καθάπερ οὖν ἐν τῷ τῆς παραπρεσβείας ἑάλωκε λόγῳ. καὶ γὰρ ἐνταῦθα φήσας δεῖν πρῶτον εὐθύνας ἀπαιτεῖν ὧν ἀπήγγειλε, τὸ ἀκίνδυνον τῶν λόγοις, μετὰ πολλὰ τέθεικε κεφάλαια, καὶ ὅλως τὴν τάξιν τῆς ἐπαγγελίας συγχέας οὐχ ὡς ἐπηγγείλατο κατεσκεύασεν. εἰ δὲ εἰς τὸν λόγον αὐτὸν λέγειν δέοι, καθέκαστον τῶν μερῶν ἰδίας ἔχει τέχνας καὶ ἀπορρήτους. οὐ μέντοι τὰ τῆς οἰκονομίας ἐκείνης ἴδια, κοινὰ διδασκαλίας τεχνῶν τοιούτων δύναται γενέσθαι. εὗρον καὶ ἄλλο προκατασκευῆς εἶδος παραδοθὲν τοῖς ἀρχαίοις, ὃ κεφαλαίων μὲν ἐπαγγελίαν οὐκ ἔχει, ἀπόδειξιν δὲ παρίστησι τοῦ κατὰ τοὺς νόμους δοκεῖν εἰσέρχεσθαι τὴν κρίσιν. προκατασκευὴ δ' ἂν καὶ τοῦτο καλοῖτο εἰκότως, ὅτι λόγος ἐστὶ πρὸ τῶν κεφαλαίων λεγόμενος, εἰκόσι λογισμοῖς πᾶσαν

τὴν κατασκευὴν προκαλυψάμενος, καὶ τούτῳ κέχρηνται πολλοὶ τῶν ἀρχαίων. ἀλλὰ καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου, ἐπεὶ γὰρ στάσεως οὔσης ὁρικῆς, καὶ τεμνομένων τῶν ὅρων οἷς ἴσμεν κεφαλαίοις κέχρηται, νοήμασι τοῖς ἰδίοις κατὰ τῶν ὄντως ἀδικησάντων περὶ τὴν ἑορτὴν, ἐξουσίαν εἶναι προβολῆς τοῖς κατηγορεῖν ἐσπουδακόσιν εἰ, παρὰ τὰ διωρισμένα τις ἐκ τῶν νόμων ἐν τοῖς Διονυσίοις ποιεῖ. καὶ τοῦτο ἀποδείξας, καὶ ἀναγνοὺς ἐκ νόμων, οὕτως ἐχώρησεν εἰς τὴν μελέτην τοῦ ὅρου. καί τοι τόγε τὴν κατηγορίαν ἐκ νόμων εἰσιέναι ταύτην, οὐδὲν ἔμελλε διοίσειν, οὔτε τῇ κατασκευῇ τοῦ ὅρου, οὔτε τῇ νίκῃ τοῦ τὸ πραχθὲν ἀσέβειαν εἶναι δοκεῖν, οὐχ ὕβριν. καὶ μὴν τοι καὶ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου λόγῳ τῷ αὐτῷ τρόπῳ τῆς προκατασκευῆς ἐχρήσατο. καὶ γὰρ ἐκεῖνος πορνείας γραφὴν ἐνστησάμενος, καὶ τοῦ τὰ πατρῷα κατεδηδοκέναι τὸν Τίμαρχον, προκατασκευῇ κέχρηται τῇ δηλούσῃ κατὰ τῶν ἀσελγῶς ζησάντων ἐξουσίαν εἶναι κατηγορίας καὶ γραφῆς. καί τοι τοῦτο οὔτε τοῦ στοχασμοῦ τῶν κεφαλαίων ἅπτεται, οὔτε πρὸς τὴν νίκην αὐτὸν τοῦτον κρινόμενον αἱρήσειν συναγωνίζεται. καὶ γὰρ εἰ τὰ μάλιστα διδόασιν οἱ νόμοι τὴν ἐξουσίαν τοῖς βουλομένοις κατηγορεῖν κατὰ τῶν οὕτω ζησάντων, οὐδέν τι παρὰ τοῦτο μᾶλλον ὁ Τίμαρχος ἐλήλεγκται τοιοῦτος ὢν, ἐκ τούτων τῶν νοημάτων, οἷον, αὐτὸν ἐν τοῖς κεφαλαίοις ἀποδείξει. ἀλλ' ἔστιν ἀπηλλοτριωμένη τῶν ζητημάτων ἡ τοιάδε προκατασκευή. εἰ δέ μοι λέγοι τις, ὡς ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους λόγῳ μεταξὺ τῶν δύο νομίμων, τοῦ τε παρανόμως εἰσενηνοχέναι τὸν νόμον τὸν ὑπὸ Τιμοκράτους γραφέντα, μέσῳ

κέχρηται

κέχρηται τούτῳ τῷ νοήματι ἐν τοῖς κεφαλαίοις, ὅτι κατὰ τῶν μὴ ποιησάντων ἃ προστάττουσιν οἱ νόμοι νομοθετοῦσιν. καὶ τοῦ πῶς δίδωσιν ἐξουσίαν κατηγορίας τοῖς βουλομένοις, ἔξω τὰς αἰτίας καθ' ἃς ἐκεῖ μὲν κεφαλαίων μέρος ἐγένετο, προκατασκευῆς δὲ ἐνταῦθα. ὅταν μὲν γὰρ ἄλλης στάσεως ὁ λόγος ᾖ κεφαλαίοις ἄλλοις διαιρουμένης, τοῦ νομίμου δὲ οὐ κατασκευασθησομένης, τότε προκατασκευὴ τὸ νόμιμον γίνεται, ὡς ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου στοχασμοῦ τῆς στάσεως οὔσης, προκατασκευὴ τὸ νόμιμον ἐγένετο. καὶ ἐν τῷ κατὰ Μειδίου, ὅρου οὔσης τῆς στάσεως ἀπὸ τῆς προκατασκευῆς τὸ νόμιμον ἐγένετο. οὔτε γὰρ ὅρος οὔτε στοχασμὸς τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ τέμνονται. ὁ δὲ κατὰ Τιμοκράτους λόγος πραγματικῆς ὢν τῆς κατὰ νόμου εἰσφορᾶς ὀφείλων τοῦ νομίμου κατασκευασθῆναι, τὸ ἐκ τοῦ νόμου βοηθοῦν μέρος αὐτῷ πεπλήρωκε τοῦ νομίμου. ἄξιον δὲ κἀκεῖνο τηρῆσαι τῶν ῥητόρων ἐν τούτοις, ὅτι καινοὺς ἀγῶνας εἰσιόντες, ὁ μὲν πορνείας, ὁ δὲ τῆς περὶ τὰ Διονύσια προβολῆς, οἷς οὐκ ἦσαν Ἀθηναῖοι συνειθισμένοι τῷ μηδένα τοιοῦτον πρότερον εἰσελθεῖν, ἀναγκαίως ἐχρήσαντο ταύτῃ τῇ προκατασκευῇ ὡς ἂν μὴ προσκρούσειεν τοῖς δικασταῖς ἐκ τοῦ τὰ πρὸς μηδενὸς ἄλλου γενόμενα τολμᾶν εἰσάγειν, ἀλλὰ προσεκτικὸς καὶ διδασκαλικὸς τῆς κατηγορίας ὁ λόγος γένοιτο τοῖς δικασταῖς, μαθοῦσιν ὅτι περὶ ὧν πρῶτον δικάζουσιν ἐκ νόμων ἄρχονται, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν νόμων βουλήσεως.

ΠΕΡΙ ΒΙΑΙΟΥ.

Ἔστι καὶ τρίτον εἶδος λύσεως τὸ παραδοξότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ νικητικώτατον, ὃ καὶ βίαιον κέκληται. γίνεται δὲ ὅταν εἰς τὸ ἐναντίον περιιστάναι δυνώμεθα τὸν λόγον, δι᾽ αὐτῶν αἱροῦντες τὸν ἀντίδικον, οἷς θαρρῶν εἰσέρχεται. ὡς ὁ Δημοσθένης. ἀλλὰ ἀγανακτήσει φίλιππος, ἐὰν τῶν πρεσβευσάντων τὴν εἰρήνην καταψηφίσησθε. δι᾽ ἃ γὰρ ἐκεῖνος οἴεται σωθήσεσθαι, διὰ ταῦτα δείκνυσιν αὐτὸν ἀπολωλέναι δίκαιον. ὁ μὲν γάρ φησι δεῖν φυλάττεσθαι τοὺς ἀθηναίους μὴ εἰς ὀργὴν προκαλέσωνται τὸν φίλιππον, ὁ δὲ, δείκνυσιν αὐτὸν τιμωρίας ἄξιον δι᾽ αὐτὸ τοῦτο μάλιστα, διότι τοῖς ἀθηναίοις τοιαῦτα ψηφίσασθαι παρακελεύεται δι᾽ ἃ μὴ χαλεπαίνει φίλιππος. συμφέρει δ᾽ οὕτως. ἐγὼ δὲ εἰ τοῦτο ἐστὶν ἀληθὲς, οὐκ ἔχω σκοπῶν μόνος εὑρεῖν ὅ τι μεῖζον τούτου κατηγορήσω. εἰ γὰρ ὁ τῆς εἰρήνης ἕνεκα χρήματα ἀναλώσας ὥστε τυχεῖν αὐτῆς, οὗτος οὕτω νῦν γέγονε φοβερὸς καὶ μέγας, ὥστε τῶν ὅρκων καὶ τῶν δικαίων ἀμελήσαντας ὑμᾶς ἤδη τί φιλίππῳ χαριεῖσθε σκοπεῖν, τί παθόντες ἂν οἱ τούτων αἴτιοι τὴν προσήκουσαν δίκην δεδωκότες ἂν εἶεν; ἢ ὅταν ἐναντία δείξῃ ποιοῦντα τὸν ἀντίδικον ὧν φησὶν ἐργάσασθαι, ὡς ἐπ᾽ ἐκείνης τῆς ὑποφορᾶς. ἂν τοίνυν ἀντὶ πυλῶν καὶ φωκέων, ὡς χερόννησος περίεστι τῇ πόλει, λέγῃ, μὴ ἀποδέξησθε ὦ ἀθηναῖοι, μηδὲ πρὸς οἷς ἐκ τῆς πρεσβείας ἠδίκησθε καὶ ἐκ τῆς ἀπολογίας ὄνειδος προσκατασκευασθῆναι τῇ πόλει. καὶ τὸ ἐκεῖ κεχρημένος τῇ ἐνστάσει, φανερῶς ὅτι μὴ διὰ φωκέας χερόννησος σώζεται, ἢ πρὸ τεσσάρων μηνῶν.

σωζομένη, μέτεισι δὲ τὸ βίαιον, δεικνὺς τὸ ἐναντίον, οὔ φησιν ὁ ἀντίδικος, ὅτι μὴ μόνον αὐτὴν οὐκ ἔσωζε διὰ φωκέας, ἀλλ' ὅτι καὶ κινδυνεύειν αὐτὴν ἐποίησε διὰ φωκέας ἀπολωλότας. εἶτα καὶ νῦν ἐν μείζονι κινδύνῳ τὴν χερόννησον εὑρήσει τις ἢ τότε. πότερον γὰρ εὐπορώτερον ἂν δίκην ἔδωκε φίλιππος δεξαμένων εἰς αὐτὴν, καὶ τὰ ἑξῆς. πλὴν ὅτι τῆς ἐνστάσεως, πολὺ διαφέρει τὸ βίαιον. ἡ μὲν γὰρ ἔνστασις ἀναιρεῖ τὸ λεγόμενον, ὡς οὐκ ὄν· τὸ βίαιον δὲ παρίστησι τοῦ λεγομένου τὸ ἐναντίον, ἐνδήλως δὲ ἐνταῦθα ἐμήνυσεν ἑκάτερα. τὸ μὲν εἰπεῖν, οὐ διὰ φωκέας χερόννησος σώζεται, τὴν ἔνστασιν πληρώσας, τὸ δὲ εἰπεῖν ὅτι κινδυνεύει διὰ φωκέας χερόννησος, τὸ βίαιον παραστήσας.

ΠΕΡΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Περὶ μὲν τῆς τῶν κεφαλαίων εὑρέσεως καὶ τῆς διαιρετικῆς ἐξεθέμεθα τέχνην, καὶ ὅσα ἑκάστης τῶν στάσεων ἴδια, καὶ ὅσα κοινὰ, καὶ τὰ τούτων διάφορα· νυνὶ δὲ πρόκειται δεῖξαι, πῶς τῆς διαιρετικῆς τέχνης ὑποβαλλομένης, τῶν κεφαλαίων ἕκαστον ἡμεῖς ἐκλαβόντες, αὐτὸ κατασκευάσομεν. τὸ γὰρ πᾶν τῆς ῥητορικῆς ἰσχυρὸν ἐν τούτοις ἵσταται, καὶ τὸ τῆς νίκης κράτος ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν κεφαλαίων διαφαίνεται. κεφάλαιον τοίνυν ἤ τι παρ' ἡμῶν αὐτῶν εἰσάγομεν, ὃ δεῖται κατασκευῆς· ἢ παρὰ τῶν ἐχθρῶν τίθεται, ὃ δεῖται λύσεως· οἷον ἐὰν μὲν ἀπολογώμεθα, ἐν τοῖς στοχασμοῖς τὴν τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησιν ἡμεῖς εἰσάγομεν λέγοντες, ἐλέγχους πάρεχε. εἶτα κατασκευάζομεν ἐκ τῶν ἐπιχειρημάτων συνιστάντες, ὅτι δεῖ παντὸς πράγματος ἐλέγχους παρασχέσθαι, καὶ παντὸς ἐγκλήματος· ἐὰν δὲ κατηγορῶμεν

ρῶμεν, ἀνάγκη τοῦ ἐχθροῦ τὸ κεφάλαιον τιθέντος καὶ λέγοντος, ἐλέγχους πάρεχε, ἡμᾶς λύειν, λέγοντας, οὐ δεῖ ἐλέγχους παρασχέσθαι παντὸς πράγματος· καὶ εἰς τοῦτο κατασκευῆς εὐπορήσομεν τῆς ἀπὸ τῶν ἐπιχειρημάτων, ἵνα δείξωμεν, μὴ δεῖν τοὺς ἐλέγχους ἀπαιτεῖν. καὶ ἐν ταῖς πραγματικαῖς ἂν τύχοι ἢ τιθέμεθα κεφάλαιον, λέγοντες οὐ δεῖ καινοτομεῖν, ἢ οὐ δεῖ παρὰ τὰ δόξαντα λέγειν, ἢ οὐ δεῖ ἔθος καταλύειν. καὶ ὅτι ἂν τούτων εἰσάγωμεν ἐκ τῶν ἐπιχειρημάτων εἰς τὰς κατασκευὰς βοηθούμεθα, δεικνύντες ὅτι μηδὲν τούτων δεῖ ποιεῖν, ἢ καινοτομεῖν, ἢ τὰ δόξαντα λύειν, ἢ ἔθος παραβαίνειν. ἢ πάλιν παρὰ τῶν ἀντιδίκων λεγόντων, ὅτι οὐ δεῖ ταῦτα ποιεῖν, ἡμεῖς αὖθις δεόμεθα λύσεως, ἵνα δείξωμεν ὅτι δεῖ καινοτομεῖν καὶ τὰ δόξαντα λύειν, ἢ τὸ ἔθος παραβαίνειν, καὶ εἰς τὴν τούτων κατασκευὴν βοηθούμεθα τοῖς ἐπιχειρήμασι. πολλῶν δὲ πολλὰ ἐκθεμένων περὶ ἐπιχειρημάτων καὶ πολὺν ἀναλωσάντων λόγον, καὶ μηδενὸς δυνηθέντος σαφῶς παραστῆσαι, πειράσομαι ὅτι μάλιστα σαφέστατα διακρῖναι, τίς εὕρεσις ἐπιχειρήματος, ὃ κατασκευάζει τὸ κεφάλαιον ἢ τὴν λύσιν· καὶ τίς εὕρεσις ἐργασίας, ἣ κατασκευάζει τὸ ἐπιχείρημα· καὶ τίς εὕρεσις ἐνθυμήματος, ὃ κατασκευάζει τὴν ἐργασίαν. ἐὰν μὲν οὖν ἡμεῖς εἰσάγωμεν κεφάλαιον, ἁπλῆς δεήσει τῆς θέσεως, καὶ τῆς εἰς τοῦτο κατασκευῆς ἀπορήσομεν ἀπὸ τῶν ἐπιχειρημάτων μετὰ προτάσεως. τὸ δὲ ἐντελέστερον ἐὰν τιθῆται ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ εἰσάγηται. τότε γὰρ δεῖ κοσμῆσαι τὸ κεφάλαιον, προτάσει, ὑποφορᾷ, ἀντιπροτάσει, λύσει τῇ καὶ ἀνθυποφορᾷ καλουμένῃ. ὃ δὲ τούτων ἕκαστόν ἐστι, σαφῶς παραστήσω. πρότασις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς ὑποφορᾶς. ὑποφορὰ δὲ ὁ τοῦ ἐχθροῦ λόγος.

ἀντιπρότασις δὲ ἡ τῆς λύσεως ἐπαγγελία. εἶτα ἡ λύσις ἣν ποιού-
μεθα ἐκ τῆς τῶν ἐπιχειρημάτων κατασκευῆς. οἷον εἰ τύχοι, κατα-
τρέχει χερρόνησον φίλιππος. γράφει δημοσθένης διορύξαι τὸν
ἰσθμόν. τάχα τοίνυν τοιοῦτος ἥξει λόγος παρὰ τῶν ἀντιδίκων,
τοῦτο ἡ πρότασις. ὡς χαλεπὸν διορύξαι χερρόνησον, τοῦτο ἡ ὑπο-
φορά. ἔστι δὲ τοῦτον αὐτὸν οὐ χαλεπὸν διαλῦσαι τὸν λόγον, τοῦτο ἡ
ἀντιπρότασις. τὸ γὰρ διορύσσειν πρᾶγμα ῥᾴδιον, τοῦτό ἐστιν ἡ λύ-
σις ἥτις δεῖται ἐπιχειρημάτων. τὸ μὲν οὖν πλῆρες κεφάλαιον οὕ-
τω. λείπει δὲ πολλάκις ἡ πρότασις οὐδὲν βλάπτουσα τὴν ὑποφο-
ράν. κόσμος γάρ ἐστι τοῦ λόγου, καὶ πλέον οὐδὲν πολλάκις. ἔσθ᾽ ὅ-
τε καὶ θεωρίας ἐνδείγματα καλλίστης ἐμφανίζουσιν ἥ τε πρότα-
σις καὶ ἀντιπρότασις, εἰ τῆς ἑρμηνείας τοῖς ὀνόμασι προσέχοιμεν ἐξ
ὧν τὸ εἶδος τῆς ὑποφορᾶς ὅπως διασύρεται καὶ δύναται θεωρούμεν.
οἷον ἀγανακτήσει τοίνυν αὐτίκα δὴ μάλα, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι,
εἷς μόνος τῶν ἐνταῦθα πολιτευομένων, λόγων εὐθύνας ὑφέξει. εἰ μὲν
γὰρ ἔλεγε πυνθάνομαι τοίνυν αὐτὸν παριόντα ἐπὶ τὴν ἀγο-
ρὰν λέγειν ἃ καὶ νῦν ἴσως πρὸς ὑμᾶς ἐρεῖ, ἀγανακτεῖν εἷς μόνος τῶν
ἐνταῦθα πολιτευομένων, λόγων εὐθύνας ὑφέξει, μετὰ προτάσεως
ἐγένετο. ἐν οἷς γὰρ λόγοις ἐλπίζεται ἡ ὑποφορά, τοῦτό ἐστιν ἡ πρό-
τασις. τὸ δὲ λέγειν ὅτι ἀγανακτήσει τοίνυν εἷς μόνος τῶν ἐνταυ-
θοῖ πολιτευομένων, λόγων, εὐθύνας ὑφέξει, τοῦτό ἐστιν ἡ ὑποφο-
ρά. ποτὲ δὲ ἀντιπρότασις λείπει, τουτέστιν ἡ τῆς λύσεως ἐπαγ-
γελία. οἷον, ἔστι δὲ οὐκ ἄδηλον ὦ ἀθηναῖοι τοῦθ᾽ ὅτι λεπτίνης, κἄν
τις ἄλλος ὑπὲρ τοῦ νόμου λέγῃ, δίκαιον μὲν οὐδὲν ἐρεῖ περὶ αὐτοῦ,
μέχρι τούτου ἡ πρότασις, φήσει δὲ ἀναξίους τινὰς ἀνθρώπους εὑ-
ρομένους ἀτέλειαν ἐκδεδυκέναι τὰς λειτουργίας· τοῦτο ἡ ὑποφο-
ρά· ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν τινῶν κατηγοροῦντα πάντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν

δωρεὰν

δωρεὰν τὴν ἀδίκων δεῖν ἐᾶσαι. τοῦτο εὐθέως ἡ λύσις. λείπεται δὲ ἡ ἀντιπρότασις· ἣν δ' ἂν πλήρης εἰ ἔλεγε· χρὴ δὲ ὑμᾶς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μηδαμῶς ἀποδέχεσθαι τοῦτον τὸν λόγον. εἰ γὰρ ἄνων κατηγοροῦντα πάντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν δωρεὰν, ἄδικον, καὶ ἡ ἀντιπρότασις μέν τοι λείπουσα οὐδὲν τοῦ νοήματος λυμαίνεται, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τῇ προτάσει, ἡ ὡς μόνον κόσμος ἐστὶ τοῦ λόγου. ἐπεὶ πολλάκις καὶ χωρὶς προτάσεως καὶ ἀντιπροτάσεως εὑρίσκομεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. οἷον, ἀλλὰ ἀδίκως φησὶν ἦρξας. ἡ ὑποφορὰ χωρὶς προτάσεως. εἶτα πάλιν ὅτι με εἰσῆγον οἱ λογισταί. διατί οὐ κατηγόρεις; ἡ λύσις χωρὶς ἀντιπροτάσεως. τὸ δὲ πλῆρες ἀπὸ τῶν ἀρχαίων οὕτω, Φίλιππος γὰρ ἔρχεται μὲν περὶ Ἁλοννήσου λέγων, ὡς ἡμῖν δίδωσιν ἑαυτοῦ οὖσαν, ἡμᾶς δ' οὔ φησι δικαίως αὐτὸν ἀπαιτεῖν. οὐ γὰρ ἡμετέραν οὖσαν οὔτε λαβεῖν, οὔτε νῦν ἔχειν. ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοιούτους λόγους, ὅτε πρὸς αὐτὸν ἐπρεσβεύομεν. τοῦτο ὅλον πρότασις. εἶτα ὑποφορά, ὡς λῃστὰς ἀφελόμενος, ταύτην τὴν νῆσον κτήσαιτο, καὶ προσήκειν αὐτὴν αὐτοῦ εἶναι· τοῦτο ἡ ὑποφορά. τοῦτον δὲ τὸν λόγον ὡς οὐκ ἔστι δίκαιος οὐ χαλεπόν ἐστιν αὐτοῦ ἀφελέσθαι· τοῦτο ἡ ἀντιπρότασις. ἅπαντες γὰρ οἱ λῃσταὶ τοὺς ἀλλοτρίους τόπους καταλαμβάνοντες καὶ τούτους ἰσχυροὺς ποιούμενοι, ἐντεῦθεν τοὺς ἄλλους κακῶς ποιοῦσι. ὁ δὴ τοὺς λῃστὰς τιμωρησάμενος καὶ κρατήσας, οὐκ ἂν δή που εἰκότα λέγοι, εἰ φαίη ἃ ἐκεῖνοι ἀδίκως καὶ ἀλλότρια εἶχον, ταῦτα ἐὰν ἑαυτῷ γίνεσθαι, τοῦτο ἡ λύσις. καὶ ἡ τοῦ κεφαλαίου εἰσαγωγὴ ἐκ τῶν τεσσάρων πεπλήρωται, προτάσεως, ὑποφορᾶς, ἀντιπροτάσεως, λύσεως.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ.

Εἴτε οὖν εἰσάγοιμεν ἡμεῖς κεφάλαιον, εἴτε τιθὲν λύοιμεν, δεῖ ζητεῖν τὰ ἐπιχειρήματα, ὅθεν εὑρεθήσεται καὶ ἀπὸ τόπων ὁπόσων. εἴτε γὰρ κατασκευάζοιμεν, εἴτε λύοιμεν, ἀπὸ τῆς αὐτῶν ἂν γένεσις τῶν νοημάτων τοῖς ἐπιχειρήμασι. καὶ παρὰ ταῦτα οὐδεὶς ἂν εὑρεῖν ἕτερον δύναιτο. εὑρίσκεται τοίνυν πᾶν ἐπιχείρημα γινόμενον ἀπὸ τῆς περιστάσεως. περίστασις δέ ἐστι τὸ πᾶν ἐν ἡμῖν καὶ λόγοις καὶ πράγμασι καὶ δίκαις καὶ ὑποθέσεσι καὶ βίῳ, τόπος, χρόνος, τρόπος, πρόσωπον, αἰτία, πρᾶγμα. προστιθέασι δὲ οἱ φιλόσοφοι καὶ ἕβδομόν τι, τὴν ὕλην, ἣν ὁ ῥήτωρ οὐκ ἰδίᾳ χωρίζειν ἔχει· πιθανῶς δὲ ἐπιμερίζει τῶν ἄλλων ἑκάστῳ ὅτῳ ἂν καὶ δύνηται. εἴτε οὖν ἀξιοῖμεν γενέσθαι τι, φήσομεν ἐπιχειροῦντες δεῖν αὐτὸ γενέσθαι. καλὸν γὰρ εἶναι ἢ διὰ τὸν τόπον, ἢ διὰ τὸν χρόνον, ἢ διὰ τὸν τρόπον, ἢ διὰ τὸ πρόσωπον, ἢ διὰ τὴν αἰτίαν, ἢ διὰ τὸ πρᾶγμα· εἴτε ἀντιλέγοιμεν ἀξιοῦντες μὴ δεῖν γενέσθαι, φήσομεν μὴ δεῖν αὐτὸ πραχθῆναι. φαῦλον γὰρ εἶναι ἢ διὰ τὸν τρόπον, ἢ διὰ τὸν χρόνον, ἢ διὰ τὸν τόπον, ἢ διὰ τὸ πρόσωπον, ἢ διὰ τὴν αἰτίαν, ἢ διὰ τὸ πρᾶγμα. εἴτε ὑπὲρ τοῦ παρεληλυθότος, εἴτε ἐπὶ τοῦ μέλλοντος. πραχθήσεται δὲ διὰ τὸν τρόπον ἢ χρόνον καὶ τὰ ἑξῆς· ἢ οὐ πραχθήσεται διὰ τὸν τρόπον ἢ χρόνον καὶ τὰ ἑξῆς. καταμάθωμεν δὲ καὶ ὑπὲρ παραδείγματος ἀφ᾽ ὧν πάντα σαφῆ γίνεται. οἷον ὑπὲρ τοῦ στοχασμοῦ πρῶτον ἐμπίπτει κεφάλαιον παραγραφικὸν, εἶτα ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπάντησις, εἰ μή τι πρὸ αὐτοῦ παραδόξως ἕτερον εὑρεθείη, καθὰ συμβαίνει πολλάκις. ἔσω δὲ πρόβλημα ὁ Περικλῆς ὁ κρινόμενος προδοσίας.

δοσίας, ὅτι μὴ ἐδῄωσεν αὐτοῦ τοὺς κήπους Ἀρχίδαμος. εἴτε γὰρ ἀπαιτοίη τοὺς μάρτυρας ὁ Περικλῆς, ἐπιχειρήσει λέγων τῇ τῶν ἐλέγχων ἀπαιτήσει, πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ πράγματος, ὅτι δεῖ ἐλέγχους παρέχεσθαι προδοσίας, τὸ κεφάλαιον ὁρίσας. εἶτα ἐπιφέρων ἐπιχείρημα, παντὸς γὰρ πράγματος κρινομένου δεῖ τοὺς ἐλέγχους παρέχεσθαι, δίκαιον γὰρ τοῦτό γε. εἶτα ἀπὸ τοῦ προσώπου, ὅτι καὶ δεῖ Περικλέα μὴ ἄνευ μαρτύρων κρίνεσθαι προδοσίας. εἶτα ἀπὸ τοῦ τόπου, ὅτι καὶ μὴ δεῖ ἐν δημοκρατίᾳ ἄνευ μαρτύρων τὰς κρίσεις γίνεσθαι. εἶτα ἀπὸ τῆς αἰτίας, ὅτι διὰ τοῦτο δεῖ μάρτυρας παρέχεσθαι τοῦ Περικλέους τῆς προδοσίας, καὶ ἀπαιτεῖν, ἵνα τοῦτο προεγνωκότες οἱ κατήγοροι μὴ συκοφαντῶσι προπετῶς, γινώσκοντες ὅτι συκοφαντίας ἁλώσονται προπετῶς κατηγοροῦντες, ἐὰν μὴ παρέχωσι μάρτυρας. εἰ δὲ ἀντιλέγοιμεν μὴ δεῖν μάρτυρας παρέχεσθαι, καὶ τότε ὁμοίως τῶν τῆς περιστάσεως βαδιούμεθα λέγοντες, καὶ πρῶτον μὲν τὸ κεφάλαιον ὁρίζοντες, οὐ δεῖ μάρτυρας παρέχεσθαι τῆς προδοσίας τῆς Περικλέους. εἶτα ἐπιχείρημα ἀπὸ τοῦ πράγματος, πᾶν γὰρ πρᾶγμα, ᾧ πρόσεστιν ἀδίκημα, κρύφα πράττεσθαι πρὸς τῶν πονηρῶν· ἵνα μὴ κατάφοροι γινόμενοι διδῶσι τιμωρίας. εἶτα ἀπὸ τοῦ προσώπου, ὅτι καὶ μαρτυρεῖν οὐδεὶς ἐθελήσει κατὰ Περικλέους, φοβούμενος τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός. εἶτα ἀπὸ τῆς αἰτίας, ὅτι εἰ μὴ δεῖ μάρτυρας ζητεῖν πάντων τῶν ἀδικημάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν εἰκότων κρίνειν. εἰ δὲ μή, πράσσονται πάντες ἄνευ μαρτύρων ἐπιτίθεσθαι, ὡς δὴ οὐδενὸς ἄλλου ἁλωσόμενοι πλὴν τούτου. εἶτα ἀπὸ τοῦ τόπου, ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις, ὅπου καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων πλέον ἰσχύει τῶν μαρτύρων. ὡς ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου φησὶν Αἰσχίνης, ὅτι καὶ τῆς ξενίας οὐκ ἀπὸ τῶν μαρτύρων ἐν

τοῖς

τοῖς δήμοις, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀληθείας εὑρίσκετε. καὶ ἐπὶ τῆς βουλήσεως ὁμοίως τὸ κεφάλαιον ὁρίζοντες, τρεψόμεθα πάλιν ἐπὶ τὰ ἐπιχειρήματα, ὅτι οὐκ εἰκὸς ἐθελῆσαι προδοῦναι περικλέα. ἀπὸ τοῦ πράγματος· ὅτι οὐκ εἰκὸς ἐθελῆσαι προδοῦναι περικλέα. φαῦλον γὰρ πρᾶγμα ἡ προδοσία, καὶ ὃ μηδεὶς ἂν ἡδέως ὑποσταίη ἐνέχων, καὶ ὅτι ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀγαθῶν, οὐκ ἂν πονηρὸν πρᾶγμα εἱλόμην. εἶτα ἀπὸ προσώπου, οὐκ ἂν ἠθέλησα προδοῦναι περικλῆς ὤν, φιλόπολις ἀεὶ καὶ φιλαθήναιος, καὶ κρείττων χρημάτων. εἶτα ἀπὸ τῆς αἰτίας· οὐκ ἂν ὑμᾶς προὔδωκα. οὐ γὰρ ἐδεόμην χρημάτων πλούσιος ὤν, οὐδὲ ἐμισούμην παρ' ὑμῶν, ἀλλ' ἐθαυμαζόμην. εἶτα ἀπὸ τοῦ χρόνου· ὅτι μὴ δὲ προδοῦναι ἂν ἠθέλησα νῦν ἔχων τηλικαύτην δόξαν καὶ τοσαύτην. ἐπὶ ἡ δύναμις· ὅτι οὐκ ἂν ἠδυνήθην προδοῦναι. καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ πράγματος· ὅτι προδοσία πρᾶγμα δύσκολον, καὶ οὐ ῥαδίως πραχθῆναι δυνάμενον. εἶτα ἀπὸ τοῦ προσώπου· ὅτι καὶ περικλεῖ δύσκολον, ὃς ἐν προσχήματι τιμῆς ἀεὶ πρὸς ἀθηναίους ὢν φυλάττεται, κρύφα μηδὲν πρᾶξαι δυνάμενος. εἶτα ἀπὸ τοῦ χρόνου· ὅτι καὶ τότε δύσκολον, ὅτε ἡ πόλις ἐφυλάττετο, μήτε εἰσιόντος τινὸς μήτε ἐξιόντος. καὶ ὁ δημοσθένης ἐν τῷ περὶ παραπρεσβείας, ἀνεύθυνός φησιν ἐπὶ λόγοις, εἶτα οὐκ ἀνεύθυνος. καὶ πρῶτον ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ πράγματος. οὐδὲν γὰρ πρᾶγμα ἀνεύθυνον ᾧ πρόσεστιν ἀδίκημα. εἶτα ἀπὸ τοῦ προσώπου. ὅτι καὶ ῥήτωρ ἀνεύθυνος ἐπὶ λόγοις οὐκ ἂν εἴη. ἕκαστος γὰρ ὧν ὅδε κύριος τούτων τὰς εὐθύνας δίδωσιν. εἶτα ἀπὸ τοῦ τόπου. ὅτι καὶ ἐν δημοκρατίᾳ οὐδεὶς ἀνεύθυνος ἐν λόγοις. οἷς γάρ ἐστιν ἐν λόγοις ἡ πολιτεία πῶς ἂν οὗτοι μὴ ὦσιν ἀληθεῖς, ἀσφαλῶς ἔστι πολι-

τεύεσθαι

τινῶν. καὶ καθάπαξ ὡς ἔφημεν πάντα τὰ κεφάλαια οὕτω
καὶ ἀνασκευασθήσεται καὶ κατασκευασθήσεται. οἷον, συνεχῶς καταστρέ-
φει Χερρόνησον Φίλιππος, καὶ γράφει Δημοσθένης διορύξαι τὸν ἰσθ-
μόν. κεφάλαιον, καινὰ γράφεις, καινοτομεῖν δὲ οὐ δεῖ, πρῶτον
ἀπὸ τοῦ πράγματος· πονηρὸν γὰρ ἡ καινοτομία. εἶτα ἀπὸ τοῦ
προσώπου· ὅτι καὶ μὴ δεῖ καινοτομεῖν Ἀθηναίους, τοὺς συνετοὺς
καὶ τοῖς ἀρχαίοις ἀεὶ καὶ νόμοις καὶ ἤθεσι χρωμένους. εἶτα ἀπὸ
τοῦ καιροῦ· ὅτι μὴ δεῖ ἐν πολέμῳ καινοτομεῖν· ἀγαπητὸν γὰρ
εἰ καὶ τὰ συνήθη φυλάττων τις ἐν ἐκείνῳ σωθήσεται. δεῖ καινοτο-
μεῖν, ἡ λύσις. εἶτα ἀπὸ τοῦ πράγματος· καλὸν γὰρ τὸ και-
νοτομεῖν, καὶ ὁ βίος ἀεὶ καινοτομεῖται τοῖς πράγμασι, καὶ διὰ
τοῦτο βελτίων γίνεται. εἶτα καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου· δεῖ καινοτο-
μεῖν Ἀθηναίους. ὡς νεωτεροποιοὶ γὰρ τοῖς ἐχθροῖς ἐπαινού-
μεθα. εἶτα ἀπὸ τοῦ καιροῦ· ὅτι καὶ δεῖ ἐν πολέμῳ καινοτο-
μεῖν. καινοτόμον γὰρ πρᾶγμα ὁ πόλεμος, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ
τεχνᾶται τὰ πολλά. κεφάλαιον ἕτερον ἐμπίπτει πάλιν, ὅτι
δύσκολον διορύξαι Χερρόνησον. εἶτα ἀπὸ τοῦ πράγματος·
αὐτὸ γὰρ τὸ διορύσσειν δύσκολον. εἶτα ἀπὸ τοῦ προσώπου·
ὅτι καὶ Ἀθηναίοις δύσκολον τοῖς ἀήθεσιν. εἶτα ἀπὸ τοῦ τόπου·
ὅτι καὶ μακρὰν ἀπὸ τῆς πατρίδος δύσκολον. εἶτα ἀπὸ τοῦ
καιροῦ· ὅτι καὶ ἐν πολέμῳ δύσκολον ταῦτα ποιεῖν. ἡ λύσις,
οὐ δύσκολον. τό, τε γὰρ πρᾶγμα ῥᾴδιον καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώ-
ρᾳ, εἶτα ὅτι καὶ Ἀθηναίοις πάντα ῥᾴδια. αἱ μὲν οὖν γενέσεις τῶν
ἐπιχειρημάτων αὗται. πολλάκις δὲ ἀπὸ μιᾶς γενέσεως καὶ
δύο καὶ τρία εὑρίσκεται τὰ ἐπιχειρήματα. οἷον, ἀπὸ τοῦ προσώ-
που· ὅτι μὴ ὁ δεῖνα τόδε ἐποίησεν· ἔστι γὰρ τοῦτο τοῦ τοιούτου.
εἶτα ὅτι μηδὲ κατὰ τῶνδε ἐποίησεν· ἔστι γὰρ ἀπὸ προσώπου καθ'

ὧν δοκεῖ πεποιηκέναι. εἶτα ὅτι μηδὲ ὑπὲρ τῶνδε ἐποίησεν. ἔστι γὰρ ἀπὸ προσώπων τῶν δι' οὓς κρίνεταί τις. οἷον, ἐπὶ παραδειγμάτων, ὅτι οὐκ εἰκὸς ἐθελῆσαι προδοῦναι Περικλέα τὸν συνετὸν τὸν οὕτω λαμπρὸν καὶ μέγαν καὶ στρατηγὸν καὶ ἔνδοξον. ἀπὸ τοῦ Περικλέους τοῦτο, ὅτι μηδὲ εἰκὸς ἐθελῆσαι προδοῦναι Ἀθηναίους, τοὺς τιμῶντας αὐτόν. ἄλλο πρόσωπον, ὅτι μηδὲ εἰκὸς ἐθελῆσαι προδοῦναι Λακεδαιμονίοις τοῖς ἐχθροῖς τοῖς ἐπιβουλεύουσιν αὐτῷ. καὶ τοῦτο ἄλλο πρόσωπον. καὶ πάλιν, δεῖ καινοτομεῖν Ἀθηναίους. ἀπὸ τοῦ προσώπου· ἀεὶ γὰρ Ἀθηναῖοι καινοτόμοι. καὶ δεῖ καινοτομεῖν κατὰ Φιλίππου τι ποιοῦντας. καινοτόμος γὰρ καὶ Φίλιππος. δεῖ δὲ μιμεῖσθαι τὰς τῶν πολεμίων ἐπιτηδεύσεις ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ ταῦτα ἄλλα πρόσωπα. καὶ πάλιν, ὅτι χαλεπὸν διορύξαι Χερρόνησον. καὶ λύσει ἀπὸ τοῦ τόπου ἐπιχείρημα· μακρὰν γὰρ Ἀθηναίων Χερρόνησος. καὶ πάλιν, χαλεπὸν διορύξαι Χερρόνησον· μέγας γὰρ ὁ τόπος ὃν ἀξιοῦσι διορύξαι πέντε καὶ τετταράκοντα σταδίων. εὑρίσκεται δὲ πολλάκις οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς αἰτίας. οἷον, συμβουλεύει ὁ Θεμιστοκλῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ μυεῖν. ἀλλὰ δέος μὴ ἐπιστῇ βασιλεὺς μυουμένοις ἡμῖν. ἀλλ' οὐκ ἐπιστήσεται, ἀπὸ τῆς αἰτίας, ἵνα μὴ δόξῃ περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβὴς εἶναι, κωλύων γενέσθαι μυστήρια. καὶ πάλιν, οὐκ ἐπιστήσεται, ἵνα μὴ ἀσεβήσας ἡττηθῇ. ἔστι γὰρ ἴδιον μὲν τὸ ἵνα μὴ δόξῃ ἀσεβὴς εἶναι, ἴδιον δὲ ἵνα μὴ ἀσεβήσας ἡττηθῇ. ἐπεὶ καὶ ἐν εἰρήνῃ φυλάξεταί τις ἀσεβὴς εἶναι δοκεῖν, κἂν μηδὲν διὰ τοῦτο φανερὸν ἤδη φοβῆται κακόν. καὶ ὅλως εὑρίσκεται ἐπὶ πάντων, πλὴν οὐκ ἀεί, σπανιάκις δέ γε. ὥσπερ τοίνυν τοῦτο ἴσμεν, ὅτι πολλάκις ἡ μία γένεσις τοῦ ἐπιχειρήματος, δύο καὶ τρία παρὰ τὸ τυχὸν εὑρίσκει ἐπιχειρήματα, οὕτως ἰστέον ὅτι καὶ πολλάκις ἓν

ἐπι

ἐπιχείρημα εὑρίσκεται κοινὸν ἢ δύο ἢ τριῶν γενέσεων, ὡς δύναται τὸ αὐτὸ δοκεῖν εἶναι καὶ καιροῦ ἢ τόπου, ἢ αἰτίας ἢ πράγματος, ἢ προσώπου ἢ τόπου. οἷον, ὅτι καὶ δεῖ τῶν κρίσεων ἐλέγχους παρέχεσθαι παρ' ὑμῖν τοῖς δημοκρατουμένοις. τοῦτο γάρ ἐστι κοινὸν καὶ τοῦ προσώπου τῶν δημοκρατουμένων, καὶ τοῦ τόπου ἔνθα ἐστὶν ἡ δημοκρατία. καὶ πάλιν, δεῖ λόγων εὐθύνας εἶναι παρ' ὑμῖν τοῖς δημοκρατουμένοις. κοινὸν γάρ ἐστιν ὡς ἔφην ἀμφοῖν. πάντα δὲ ταῦτα διεξεθέμην, ὅπως ἐνδεικνύμενος ἢ τὰς εὐπορίας μὴ περιττὰς εἶναι δοκεῖν, ἃς ὑπερβάλλει τὰ ἐπιχειρήματα ὅταν δέῃ πολλὰ λαβεῖν καὶ τὰς ἀπορίας· καὶ ὅτι μὴ παρ' ὑμᾶς ἀπαντᾶν τὰ νοήματα νομίζειν προσήκει. ἢ μάλιστα ὅταν ἓν νόημα, καὶ ἓν ἐπιχείρημα ἐπικρατῇ πολλῶν γενέσεων. τὸ γὰρ πρᾶγμά ἐστι τὸ πάσχον τὴν ἀπορίαν, ἢ ἀναδεχόμενον τὴν ἀπορίαν. ὁ μέντοι τεχνίτης εἰς τὴν θεωρίαν ἀποβλέπων, εἴσεται περὶ τί συμβαίνει ἡ ἀνάγκη, ὥστε εἰδέναι τοῦτο ἢ μὴ λυπεῖσθαι αὐτόν, καθάπερ ἀνόητον, μὴ δυναμένης τῆς τέχνης ὑπερβαλεῖν τῷ πράγματι ἐπιχειρήματα, αὐτός ἐστιν ἐν στενῷ κομιδῇ τῆς εὐπορίας τῶν νοημάτων. ἔστι δὲ τῷ τρόπῳ τῆς μεταποιήσεως καὶ τὰ πλήθη συστεῖλαι τῶν νοημάτων ἢ τὰ ἄπορα ἐκτεῖναι, καὶ πολλὰ ποιῆσαι ταῖς κατὰ τὴν ἑρμηνείαν θεωρίαις. ἐπεὶ μηδὲ Δημοσθένης ᾐδέσθη πολλάκις ἑνὶ χρησάμενος ἐπιχειρήματι, ἢ ποτὲ μὲν αὐτὸ ἐξετάσας ἢ μεταποιήσας, ὡς ἐν τῷ τῆς παραπρεσβείας τῷ πρώτῳ τὸ μεταστατικόν, ποτὲ δὲ μηδὲ ἐργασάμενος, ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου. ἀλλ' ἀδίκως φησὶν ἦρξας, εἶτα περὶ ὧν ὅτι με εἰσήγαγον οἱ λογισταί, διατί οὐ κατηγόρεις; ᾑρέθη γὰρ τῷ ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐπιχειρήματι νικῆσαι τὴν ὑποφοράν, νῦν οὖν κατηγορεῖς, δέον δὲ ὅτε ἐκρινόμην καὶ τὰς εὐθύνας ἐδίδουν.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΕΝΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ.

Ἰστέον ὅτι τὴν ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν ἐναντία κεφάλαια τῆς ἀντιλήψεως ἡ διαιρετικὴ παρέδωκε τέχνη. οἷον, ἐξῆν μοι κτεῖναι τὸν υἱόν· ἀντιληπτικὸν τὸ κεφάλαιον. εἶτα ἡ ἔνστασις· οὐκ ἐξῆν. εἶτα ἡ ἀντιπαράστασις· εἰ δὲ καὶ ἐξῆν, ἀλλ' οὐκ ἐνώπιον τῆς μητρός. καὶ πάλιν, ἀκίνδυνον τοῖς λόγοις, τὸ κεφάλαιον. ἀλλ' οὐκ ἀκίνδυνον, ἡ ἔνστασις. εἰ δὲ καὶ ἀκίνδυνον, οὐχ ἵνα ὑβρίζῃς τὴν πόλιν, ἡ ἀντιπαράστασις. χρὴ δὲ ἡμᾶς καθέκαστον τῶν κεφαλαίων ἐν πάσῃ στάσει παραφράσαι τὰς μάχας, καὶ τὰς κατασκευὰς κατ' εἰκόνα τῆς ἐνστάσεως καὶ ἀντιπαραστάσεως εἰσάγειν. πάντως γὰρ δυοῖν θάτερον, ἢ τὸ τῆς ἐνστάσεως, ἢ τὸ τῆς ἀντιπαραστάσεως, βιαιότατον ἀποδείκνυσι τὸν ῥήτορα. οἷον, ἐὰν λέγωμεν ὅτι δεῖ καινοτομεῖν, κεφάλαιον. εἶτα λέγωμεν, ὅτι καὶ καινοτομεῖν προσήκει τῶν συμφερόντων. τοῦτο γὰρ ἀντιπαραστατικῶς εἰσάξομεν. εἶτα ὅτι μηδὲ καινοτομεῖν· τοῦτο ἐνστατικῶς. καὶ πάλιν ὅτι δύσκολον τόδε ποιῆσαι, κεφάλαιον. ἀλλ' οὐ δύσκολον, ἐνστατικῶς. εἰ δὲ δύσκολον, ποιητέον, ἀντιπαραστατικῶς. ἅμα γάρ τοι καὶ ἡ εὐπορία τῶν νοημάτων καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων ἀμύθητος καὶ πολλὴ γίνεται ζητούντων ἡμῶν, εἴτε τὴν ἔνστασιν πρώτην θείημεν, εἴτε τὴν ἀντιπαράστασιν, καὶ εἰς ἐκείνην πρῶτον τὴν προκειμένην ἀπὸ τῆς περιστάσεως ζητούντων τὰ νοήματα, εἶτα εἰσαγαγόντων, τὴν ἑτέραν. καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς περιστάσεως ζητοῦντας τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ εἰς ἄπειρον οὕτως ὁ λογισμὸς τὰ νοήματα ἐξάγει. εἰ γὰρ ἡ ἔνστασις εὕροι δύο ἐπιχειρημάτων πίστεις, καὶ ἡ ἀντιπαράστασις δύο, καὶ εἰς ἕκαστον

ἐπιχείρημα

ἐπιχείρημα ἐργασίαν δῶμεν, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἐργασίαν αὖθις ἐνθύμημα, ὡς ὄντι εἰς ἄπειρον ὁ τοιοῦτος λογισμὸς τὰ νοήματα ἐξάγει. τοῦτο δὲ ἀποστήσασα ὀλιγάκις ἡ τέχνη ἀπάγει. ἤδη δὲ ἠρκέσθησαν οἱ παλαιοὶ πολλάκις καὶ δίχα τῶν ἐπιχειρημάτων ἐν ταῖς λύσεσιν αὐτῶν ὡς ἐνστατικῶν ἢ ἀντιπαραστατικῶν μόνοις χρήσασθαι, ὡς μυριάκις ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐπιδείξομεν, τάξις δὲ οὐκ ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει τί πρῶτον θετέον, ἔνστασις ἢ ἀντιπαράστασιν, ἀλλὰ τὸ παραδοξότερον αὐτῶν καὶ βιαιότερον, δεύτερον πράττεται. πάσχει δὲ τοῦτο ποτὲ μὲν ἡ ἔνστασις, ποτὲ δὲ ἡ ἀντιπαράστασις.

ΠΕΡΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ.

Ὥσπερ τοίνυν τῆς λύσεως εὑρεθείσης καθ᾽ ἕκαστον κεφάλαιον ἢ ἐκ τῆς ἐνστάσεως ἢ ἀντιπαραστάσεως, δεόμεθα τῶν ἐπιχειρημάτων εἰς κατασκευὴν τῆς λύσεως, οὕτω δεησόμεθα πάλιν ἐργασίας εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐπιχειρήματος. ἐργάζεται δὲ πᾶν ἐπιχείρημα ἀπὸ πάντων ἃ δοκοῦσιν εἶναί τινες ἐπιχειρήματα, οἷον, ἀπὸ παραβολῆς, ἀπὸ παραδείγματος, ἀπὸ μικροτέρου, ἀπὸ μείζονος, ἀπὸ ἴσου, ἀπὸ ἐναντίου. καὶ ἡ μὲν γένεσις τῶν ἐπιχειρημάτων ἀπὸ περιστάσεως. ταῦτα δὲ οὐ καθ᾽ ἕκαστον κεφάλαιον ζητηθήσεται, ἀλλὰ καθ᾽ ἕκαστον ἐπιχείρημα. ὥσπερ δὲ κεφαλαίου τεθέντος εἰς τὴν λύσιν ἢ κατασκευὴν, πολλάκις μὲν πολλῶν εὐποροῦμεν ἐπιχειρημάτων, πολλάκις δὲ ὀλίγων, οὕτω καὶ ἐπιχειρήματα εὑρεθέντα πολλάκις μὲν ἀπὸ τῆς ἐργασίας, εἰς κατασκευὴν εὑρέθη τοῦ ἐπιχειρήματος πλείονα, πολλάκις δὲ ἐλάττονα. οἷον τὸ ἐπιχείρημα ἔστω εἰ τύχοι ἀπὸ προσώπου, πολλάκις μὲν εἰς κατασκευὴν τοῦ ἐπιχειρήματος τοῦ ἀπὸ τοῦ προσώπου εὕρηται ἐργασία ἐκ παρα-

δείγματος μόνον. πολλάκις δὲ καὶ ἐκ παραδείγματος καὶ ἐκ παραβολῆς. πολλάκις δὲ καὶ ἐκ τούτων καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου. πολλάκις δὲ καὶ ἐκ πλειόνων. θῶμεν δὲ καὶ τῶν παραδείγματος, οὐ δεῖ καινοτομεῖν κεφάλαιον. ἡ λύσις, ὅτι δεῖ καινοτομεῖν εἰ συμφέρει. ἐπιχείρημα ἀπὸ τοῦ προσώπου· ὅτι δεῖ καινοτομεῖν ἀθηναίους ὄντας· καινοτόμοι γάρ ἐσμεν. εἶτα ἐργασία ληφθεῖσα ἐκ παραδείγματος εἰς κατασκευὴν τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου, ὅτι ἀθηναῖοι καινοτόμοι· καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐκαινοτόμησαν τόδε καὶ τόδε. καὶ πολλάκις ἓν παράδειγμα οὐχ εὑρίσκεται, ἀλλὰ καὶ πλείονα. καὶ τοῖς μὲν ἀπείροις ἔδοξε πολλὰ εἶναι ἐπιχειρήματα, ἡμῖν δὲ οὐκ ἐπιχειρήματα, ἀλλ' ἐργασίαι. καὶ ἐργασία ἀπὸ παραδείγματος μία, κἂν ᾖ τὰ παραδείγματα πολλά. καὶ ὁ δημοσθένης εἶπέ που λέγων· οὐ δὴ θαυμαστὸν εἰ στρατευόμενος ἐκεῖνος καὶ πονῶν ἐφ' ἅπασιν, ἡμῶν μελλόντων καὶ ῥαθυμούντων περιγίνεται. τοῦτό ἐστιν ἐπιχείρημα ἀπὸ τοῦ πράγματος. εἶτα ἐργασίᾳ κέχρηται ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. τοὐναντίον γὰρ ἂν ἦν θαυμαστόν, εἰ μηδὲν ποιοῦντες ἡμεῖς ὧν τοῖς πολεμοῦσι προσήκει, τοῦ πάντα ποιοῦντος ἃ δεῖ περιῆμεν. ἂν γὰρ λέγῃς καλὸν τὸ τιμᾶν γονέας, ἐπιχείρημα ἀπὸ τοῦ πράγματος, ἐπιφέρῃς δέ, καὶ γὰρ τὰ θηρία τοῦτο ποιεῖ, ἐκ παραβολῆς ἐργασίαν τῷ ἐπιχειρήματι δίδως. κἂν λέγῃς ἐπιχείρημα πάλιν, ἔξεστι τῇ πόλει παρ' ἑαυτῇ ποιεῖν ὃ βούλεται, εἶτα ἐπιφέρῃς, καὶ γὰρ ἐν ταῖς οἰκίαις ἔξεστιν ἑκάστῳ δεσπότῃ ποιεῖν ἃ βούλεται, ἐργασίαν ἀπὸ τοῦ μικροτέρου λέγεις.

ΠΕΡΙ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΟΣ.

Τὸ δὲ ἐνθύμημα δόξαν δριμύτητος ἀποφέρεται μείζονα, γνωσθὲν ὅ,τι τέ ἐστι καὶ ὅπως εὑρίσκεται, καὶ ὅπου. καὶ γὰρ ἡ τάξις αὕτη τὴν τῶν δριμύτητος δόξαν ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ προστίθησι. δεῖ γὰρ τεθέντος κεφαλαίου λῦσαι πρῶτον ἀπὸ τῆς ἐνστάσεως ἢ ἀντιπαραστάσεως. εἶτα προσλαβεῖν τὸ ἐπιχείρημα εἰς κατασκευὴν τῆς λύσεως ἀπὸ τῆς περιστάσεως. εἶτα ἐργάσασθαι ἀφ᾽ ὧν τὴν ἐργασίαν ἔφαμεν γίνεσθαι τοῦ ἐπιχειρήματος. εἶτα τὸ ἐνθύμημα ἐπενεγκεῖν τῇ ἐργασίᾳ. οἷον, κεφάλαιον ὑποκείσθω, χαλεπὸν διορύξαι χερρόνησον. εἶτα ἡ λύσις ἀπὸ τῆς ἐνστάσεως· ὅτι οὐ χαλεπὸν τὸ διορύξαι. εἶτα ἐπιχείρημα ἀπὸ τοῦ πράγματος· γῆν γὰρ ὀρύξομεν. παιδιὰ δὲ τὸ ὀρύσσειν. εἶτα ἐργασία ἐκ παραδείγματος· ὅτι καὶ βασιλεὺς περσῶν δεηθείς ποτε, διώρυξε τὸν Ἄθω. εἶτα ἐνθύμημα εἰς τοῦτο· καί τοι ἐκεῖνος μὲν διώρυξεν ὄρος, ἡμεῖς δὲ γῆν ὀρύξομεν. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐργασία κατασκευάζει τὸ ἐπιχείρημα, οὕτω καὶ τὸ ἐνθύμημα κατασκευάζει τὴν ἐργασίαν. καὶ πάλιν ὥσπερ καθ᾽ ἕκαστον ἐπιχείρημα ζητοῦμεν ἐργασίαν, οὕτω καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἐργασίαν ζητοῦμεν ἐνθύμημα· ὥστε εἰς ἄπειρον προχωρεῖν δύνασθαι τὴν δριμύτητα. εἰ ἡ λύσις μὲν εὐπορήσειεν ἐνστάσεώς τε καὶ ἀντιπαραστάσεως, τούτων δὲ ἑκάστη πάλιν ἐπιχειρημάτων δύο ἢ καὶ τριῶν· τῶν δὲ ἐπιχειρημάτων ἕκαστον ἐργασιῶν ὁμοίως δύο, ἢ καὶ τριῶν. τῆς δὲ ἐργασίας ἑκάστης ἴδιον ἐνθύμημα εὑρούσης πάλιν. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ πολλάκις ἐργασία μία πολλὰ εὑρίσκει ἐνθυμήματα. εἰ ζητοίη τις οὕτω καθ᾽ ἑκάστην ἐργασίαν τὸ ἐνθύμημα ἀπὸ τῶν αὐτῶν περιστάσεων ζητήσει,

ἀφ᾽

ἀφ' ὧν ἐζήτησεν ἂν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ τεθέντος κεφαλαίου. ἔτι ὃ λέγω σαφέστερον ἐκθήσομαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἐργασίαν τὰ ἐνθυμήματα εὑρίσκεται, σχῆμα μὲν ἔχοντα συγκριτικόν, εὑρίσκεται δ' ἐν τῇ συγκρίσει ἀπὸ τοῦ τόπου, ἢ χρόνου, ἢ τρόπου, ἢ προσώπου, ἢ αἰτίας, ἢ πράγματος. συμβαίνει γὰρ οὕτως ἐν ἐργασίᾳ μιᾷ καὶ δύο καὶ πλείονα εὑρεθῆναι ἐνθυμήματα· ἅπερ εὑρεθέντα δόξαν ἐπενθυμήματος παρέχει. ἐπενθύμημα γάρ ἐστι κυρίως ἐπιφερόμενον ἐνθυμήματι ἕτερον ἐπινοούμενον ἐνθύμημα, οἷον, τὸ παράδειγμα, καὶ γὰρ βασιλεὺς διώρυξε τὸν Ἄθω. εἶτα τὸ ἐνθύμημα ὃ ῥητέον, ὅτι συγκριτικῶς πᾶν εὑρίσκεται συγκρινόμενον ἀπὸ τῆς ἐργασίας καὶ πρὸς αὐτὸ τεῖνον. οἷον, καί τοι ἐκεῖνος μὲν ὄρος διῄρει δυσκολώτερον πρᾶγμα, ἡμεῖς δὲ γῆν διασκάπτομεν πρᾶγμα οὐ δυσχερές. εἶτα ἀπὸ τῆς αἰτίας, καί τοι ἐκεῖνος μὲν ἵνα πλεονεκτήσῃ, ἡμεῖς δὲ ἵνα μὴ πάσχωμεν κακῶς πλεονεκτούμενοι. τοῦτο ἐνθύμημά ἐστιν ἀπὸ τῆς αἰτίας εὑρεθέν· ἐπιφερόμενον δὲ τῷ πρώτῳ ἐνθυμήματι τῷ ὅτι ἐκεῖνο μὲν δυσχερέστερον, ἡμῖν δὲ ῥᾴδιον, ὅπερ εὑρεθὲν δόξαν ἐπενθυμήματος ἤνεγκε. καὶ μὴν ἔστιν ἄλλο ἐνθύμημα εὑρεῖν εἰς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν, ἀπὸ τοῦ καιροῦ· καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἐποίει ἐπείγοντος αὐτὸν τοῦ πολέμου παρέργῳ χρώμενος τῷ πράγματι, ἡμεῖς δὲ ἐν ἔργῳ θέντες τοῦτο δυνάμεθα. οὐκ ἀγνοητέον δὲ ὡς ἡ τοῦ λόγου μεταχείρισις τὸ ἐνθύμημα τὸ δεύτερον εὑρεθὲν, ποιεῖ δοκεῖν ἐπενθύμημα εἶναι, εἴ τις τὸ πρῶτον εἰπὼν ἐνθύμημα καὶ παυσάμενος, εἶτα αὐτὸ ἐπαναλαβὼν πάλιν συνάπτει, καὶ δεύτερον προστιθεὶς τῷ πρώτῳ καθάπερ αὐτῷ λειπόμενόν τι προσεξευρών, οὐκ ἄλλο εὑρών. οἷον, καὶ ὁ μὲν Πέρσης βασιλεὺς ἵνα πλεονεκτήσῃ, διώρυξεν, ἡμεῖς δὲ ἵνα μὴ πλεονεκτώμεθα

νικτώμεθα. εἶτα ἐπαναλαβόντες πάλιν φαμὲν ὥσπερ ἐπενθυμούμενοι· καὶ ὁ μὲν ὑπεργόντων αὐτὸν μειζόνων, ὅμως τοῦ πλεονεκτεῖν ἕνεκεν ἐποίει τὰ χαλεπώτερα· ἡμεῖς δὲ οὐδενὸς ἄλλου καλοῦντος ἡμᾶς, ἢ ἵνα μὴ ζημιωθῶμεν, τὸ πρᾶγμα οὐχ ὑποστησόμεθα; πολλάκις δὲ καὶ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἐπενθυμήματος ἰδίαν εὕρεσιν κατασκευάζει, τοῦ ἐνθυμήματος καθ' αὑτὸ μὲν οὐκ ἀπαρτίζοντος· προσθήκης δέ τινος ἄλλης περιττοτέραν δριμύτητα χαριζομένης αὐτῷ τῷ ἐνθυμήματι. οἷον εἰ λέγοι τις, δεινὸν τὸ ἀδικεῖν πατρίδα· εἶτα εἰργάσατο ἐκ τοῦ ἐναντίου· χρὴ γὰρ ἀδικεῖν πολεμίους· εἶτα ἐνθύμημα δεῖν, ὅτι χαλεπώτερόν ἐστιν ὁ πολίτης ἀδικῶν τοῦ πολεμίου, ὅτι ὁ μὲν, διὰ τὸ γένος συγγνώμην ἔχει· ὁ δὲ, ὑπερτείνει διὰ τὸ πολίτης εἶναι τὸ μισεῖσθαι. τούτῳ εἰ προσγένοιτο τῷ ἐνθυμήματι, τὸ, καὶ μάλιστα ἐὰν ὁ πολίτης φαίνηται τοὺς ἀδικῶν, οὓς ἐδόκει πρότερον εὖ πεπονθέναι, λοιπὸν τοῦτό ἐστι τὸ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἀληθινὸν ἐπενθύμημα, μετὰ προσθήκης τινὸς περιττοτέραν δριμύτητα χαριζόμενον αὐτῷ τῷ ἐνθυμήματι. καὶ λοιπὸν οὕτω γίνεται, καὶ καλεῖται ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προβλήματι διπλῆ συγκριτικὴ ὑπέρτασις, περιττοτέραν δριμύτητα χαριζομένη αὐτῷ τῷ ἐνθυμήματι.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠ ΑΡΧΗΣ ΑΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ.

Τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστὶ μὲν τὸ συνεκτικώτατον πάντων τῶν κεφαλαίων. ἔνθεν γὰρ καὶ τὰ ἄλλα, γίνεται κεφάλαια. ἔχει δὲ οὐ τὴν αὐτὴν κατασκευὴν τῶν ἐπιχειρημάτων, οἵαν καὶ τὰ λοιπά· οὐ γὰρ ἡ περίστασις κατασκευάζει τὰ

ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἀλλ' ὥσπερ ἴδιος ἐπιχειρημάτων τόπος ἐστὶ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἡ ὑποδιαίρεσις καλουμένη. ἔστι δὲ ἡ ὑποδιαίρεσις ἡ τοῦ ἀθρόου πράγματος εἰς λεπτὸν τομή, εὑρισκομένη πολλή, καὶ γίνεται οὕτως· εἴ τις τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὁρίσας ἑαυτῷ ὁλοσχερῶς καὶ ἀπαραλείπτως, καθ' ἕκαστον ὄνομα τῶν λεγομένων ἐν αὐτοῖς δύναιτο ὑποδιαιρεῖν, οὕτω πλάττων· εἰ γὰρ μὴ τόδε ἐποίησας, ἀλλὰ μικρότερον. εἰ γὰρ μὴ τοσαῦτα ἐποίησας, ἀλλὰ ἐλάττονα. οἷον, τρεῖς τις ἀπέκτεινε κατὰ τὸν τῶν ἀκρίτων νόμον ἥρως, καὶ ἀξιοῖ δημοσίᾳ τρέφεσθαι, νόμου κελεύοντος τὸν ἄπαιδα δημοσίᾳ τρέφεσθαι, γενόμενος ἐν τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, οὕτω διασκοπήσεις, ὅπου τρεῖς ἀπέκτεινεν ἥρως, τὸ τρεῖς ὑποδιαιρήσεις, εἰ γὰρ ἕνα ἀπέκτεινε. τὸ ἥρως ὑποδιαιρήσεις εἰ, γὰρ μὴ ἑαυτοῦ παῖδα. τὸ ἀπέκτεινεν ὑποδιαιρήσεις, εἰ γὰρ ἀπεκήρυξεν. αὐτὰ δὲ ταῦτα νοεῖται μὲν οὕτως, ἰσχὺν δὲ λαμβάνει ἀπὸ τοῦ λόγου. ἐπεὶ δύναται καὶ ὡς πνεῦμα ἀποταθῆναι κατὰ τὸ τοῦ ἀντιθέτου σχῆμα. δύνασαι δὲ μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὸ πνεῦμα ἕκαστον αὐτῶν εἰ θέλοις, καὶ κατὰ περίοδον ἀπολαμβάνειν, καὶ δύναται ὡς πνεῦμα ἀποταθῆναι κατὰ τὸ τοῦ ἀντιθέτου σχῆμα, οὕτως. οἷον, εἰ γὰρ μηδὲν προσήκοντας ἀπέκτεινας, εἰ γὰρ ἀλλοτρίους, εἰ γὰρ ὀθνείους, εἰ γὰρ ξένους, οὐκ ἂν ἠγανάκτησα καὶ τότε; οὐκ ἂν ἐδυσχέρανα; οὐκ ἂν ἀπῄτησα τιμωρίαν; νῦν δὲ φιλτάτους, οὓς ἐγέννησας, οὓς ἔθρεψας, ὑπὲρ ὧν ἔδει μάχεσθαι, ὑπὲρ ὧν ἔδει δεδιέναι μή τις αὐτοὺς ἄλλος ἀποκτείνῃ, φθάσας, τοῦτο ἐποίησας. ἆρα τὸ τοιοῦτον ἄγος καταδεξαίμην; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. εἰ δὲ βούλει καὶ συνάγεται ὧδε. ἄλλος μὲν οὖν τις δικαίως ἂν ὑπόσχοι τιμωρίαν, εἰ καί τινα τῶν μὴ προσηκόντων ἀποκτείνειεν, οὗτος δὲ ἰδίους ἥρως τρεῖς ἀποκτείνας ἀφεθήσεται; δύνα-

ταῦτα δὲ ἡ ἑκάστη ὑποδιαίρεσις ὁρισθεῖσα, χώραν προσωποποιίας ἀναδέξασθαι, ποίκιλε δὲ τοῖς σχήμασι, οἷον, εἰ τὸ ἕνα ἀπέκτεινας, οὐκ ἂν εἶπον καὶ τότε ὅτι φόνος ἀσεβὴς σοι τετόλμηται; γίνεται δὲ ὑποδιαίρεσις ποτὲ μὲν ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πράγματος εἰς λεπτὸν τεμνομένου, ποτὲ δὲ ἐκ τῶν ὁμοίων λαμβανομένου. καὶ ἀπὸ μὲν αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὕτως, οἷον, προσῆλθε μάγος πατρὶ αἰτῶν θυγατέρα πρὸς γάμον, οὐκ ἔδωκεν· ἐρᾷ εἰδώλου ἡ κόρη, καὶ κρίνεται ὁ μάγος φαρμάκων. ἐνταῦθα ὑποδιαιροῦντες τὸν τοῦ εἰδώλου ἔρωτα, λέγομεν· ἐρᾷ εἰδώλου. εἰ γὰρ ἀνδρὸς ἦρα ζῶντος, οὐκ ἂν ἐμὲ σὲ ἤγαγον τὴν αἰτίαν; εἰ γὰρ σοῦ αὐτοῦ ἦρα, οὐκ ἂν ἐπήγαγον ἐμὲ σὲ τὴν αἰτίαν; ταῦτα ὑποδιαίρεσίς ἐστιν ἐκ τῶν μικροτέρων. τὸν γὰρ τοῦ εἰδώλου ἔρωτα ὑποδιαιροῦμεν ἀπὸ τῶν μικροτέρων εἰς ἄλλους, ἀπὸ δὲ τῶν ὁμοίων οὕτως· εἰ γὰρ μὴ ἦρα, ἀλλ᾽ ἐνόσει νόσον ἄλλην τῷ σώματι, οὐκ ἂν καὶ τότε σε ἔκρινα; καθόλου δὲ ὡς ἔφαμεν, καὶ τῶν ὁμοίων καὶ τῶν ἰδίων αἱ λεπταὶ ὑποδιαιρέσεις ἀναδέξονται τὰς προσωποποιίας ἀναγκαίας οὔσας· ἃς εἰ θέλοις, καὶ περιόδοις καὶ παντὶ τρόπῳ ἔξεστί σοι μηκύνειν. ἔστι δὲ ὑποδιαίρεσις καὶ ἐκ τοῦ μείζονος ἐνίοτε λαμβανομένη, ἵνα μὴ ἀεὶ τοῖς λεπτοῖς προσέχωμεν. συμβαίνει δὲ τοῦτο ὅταν ἀξιώμεθά τι πρᾶξαι ἐπὶ μισθῷ φαινομένῳ ἢ χάριτι, λέγοντες ὅτι οὐδὲ εἰ μείζονα ἐδίδου. οἷον, πέπομφεν ἑκατὸν τάλαντα Φίλιππος, πρίασθαι βουλόμενος τὸν Δημοσθένην· εἰς λεπτὸν ὑποτεμὼν ἐρεῖς, οὐδὲ ἄλλον τινὰ τῶν τυχόντων ἔδωκα ἄν, μήτοιγε Δημοσθένην. τὰ δὲ ἑκατὸν τάλαντα, ἐκ τοῦ μείζονος, οὐδὲ εἰ μυρία διδοίη τάλαντα, οὐδ᾽ ἂν πόλεις, οὐδ᾽ ἂν ἔθνη ἀντὶ Δημοσθένους λήψομαι.

ἀλλ' ἵνα μὴ προσκορὲς εἴη τὸ τῆς ὑποδιαιρέσεως ἀεὶ τῷ αὐτῷ σχήματι λεγόμενον, ἐναλλαττέσθω τὰ σχήματα· ποτὲ μὲν οὕτω λεγόντων· εἰ γὰρ τόδε ἐποίησας, οὐκ ἔδει σε δοῦναι τιμωρίαν, ποτὲ δὲ οὕτως· ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ ἐκείνῳ σε τιμωρίαν ἀπῄτησα ἄν, καί τοι μικρὸν ἦν καὶ μετριώτερον· ποτὲ δὲ οὕτως· ἄλλος μὲν οὖν τις ἐμίσησεν ἂν καὶ διὰ τόδε. ἔστι δὲ τούτων καλλίων ἡ μεταχείρισις, εἰ ἀναστρέφοι τις καὶ ὅλον τὸ πρᾶγμα οὐκ ἀπὸ τοῦ πράγματος εἰς τιμωρίαν ἕλκων, ἀλλ' ἀναστρέφων τὴν τιμωρίαν, οἷον, εἰ καί τι τούτου μετριώτερον ἐποίησας, ἵνα ποτὲ μὲν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἀρχόμενοι εἰς τὴν ἀξίωσιν καταβαίνωμεν, ποτὲ δὲ ἀπὸ τῆς ἀξιώσεως ἀρχόμενοι εἰς τὸ πρᾶγμα ἀνερχώμεθα. ὅταν δὲ αἱ ὑποδιαιρέσεις ἄλογοι γίνωνται φασκόντων ἡμῶν, εἰ γὰρ τόδε ἐποίησας, οὐκ ἂν ἔκρινόν σε; διὰ τὸ μὴ ἀξίως ἂν κρῖναι δόξαι, οὕτω σχηματίσεις, εἰ τόδε ἐποίησας, οὐκ ἂν ἔκρινον; ὥσπερ ὁ συνθάψας τὴν χλαμύδα τῷ ἐρωμένῳ, καὶ μὴ κομίσας ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἐντεταλμένου ἐκείνου. ἐνταῦθα γὰρ ἐπεὶ μωρόν ἐστι τὸ λέγειν, ἔκρινα ἄν σε εἰ καὶ ἐδάκρυες συνεχῶς, ἐρεῖς ὅτι εἰ ἐδάκρυες οὐκ ἂν ἐφόρτιζες, εἰ παρεκαθέζου τῷ τάφῳ οὐκ ἂν ἐμήνιον. καί τοι καὶ τότε εἰ δύνασαι, βίασαι ἀνελεῖν, οὐ δέδωκας. καὶ καθόλου πάσαις ὑποδιαιρέσεσιν ἂν πειραθείης συγχωρήσας ἀνελεῖν, εἶτα ἀνελὼν ἐπενέγκοις, πολλαπλασιάσεις τὸν λόγον δριμέως, λέγων οὕτως· σὺ μὲν τόδε ἐποίησας, συγγνώμης ἄξιος· ἐπεὶ δὲ τόδε, οὐκ ἔτι, καί τοι οὐδὲ τόδε. οὕτω γὰρ καὶ αἱ προσωποποιΐαι χώραν ἕξουσι μυρίαν. ἵνα δὲ μὴ προσκορὴς εἶναι δόξῃς διὰ τῶν προσωποποιϊῶν πληρῶν λόγους, θαυμαστὸς φανήσῃ ῥήτωρ, τὸ γνώρισμα αὐτῆς ἀφαιρῶν καὶ χρώμενος αὐτῇ. εἰ γὰρ μὴ λέγοις, εἶπεν ἄν,

ἄλλοις

ἄλλοτε φαίνεται πρότερον ἢ προσωποποιία. περίστασις τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὥσπερ ἴδιόν τι τῶν περὶ τέλει καὶ τὸ πλαστὸν ἐπιχείρημα καλούμενον. τινὲς δὲ οὕτως αὐτὸ ἐκάλεσαν πλαστὸν, οὐκ εἰδότες ὅτι καὶ πᾶσα ὑποδιαίρεσις πλαστή ἐστι. τὸ γὰρ μὴ γενόμενον, πλαττόμενον δὲ ὡς καὶ γενέσθαι δυνάμενον, τί αὐτῆς ἂν εἴη δ' ἐπουθὲν εὑρέσεως. τὸ μὲν γὰρ κυρίως πλαττόμενον, ἐπιφερόμενον δὲ πᾶσι τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, οὕτως εὑρίσκεται καθολικῶς· εἰ μὴ ἐπ' ἀγαθῷ τινι πραχθέντι δωρεὰν αἰτεῖς, καὶ πλάττεις οὕτως. εἶτα δὲ, εἰ πρὶν ἢ ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν ᾔτουν δωρεὰν, οὐκ ἄν μοι ἔδοτε, οὐκ ἂν ἐψηφίσασθε ἐπαγγελλομένῳ ποιήσειν. καὶ τὸ τούτῳ ἑξῆς, δεινὸν δὲ ἐπαγγελλομένῳ μὲν ποιήσειν ψηφίσασθαι, μὴ δοῦναι δὲ πεποιηκότι· εἰ δὲ ἐπὶ κακῷ τινι πραχθέντι, πάλιν τιμωρίαν ἀπαιτεῖς καὶ πλάττεις, ὁμοίως· εἰ δὲ πρὶν ἢ γενέσθαι τὸ κακὸν, ἔγνωμεν ὅτι ἔσται, οὐκ ἂν ἐφιλοτιμησάμεθα κωλῦσαι; δεινὸν δὲ μέλλον μὴ γενέσθαι κωλύειν, γενόμενον δὲ μὴ τιμωρεῖσθαι. καὶ ἐφεξῆς τοὐτῷ τῷ περὶ σχήματι τῇ ζητήσεως χρώμενος, πολυτρόπως εὑρήσεις τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους κατασκευάσαι. τὰ δὲ πλαστὰ χώραν ἔχει μετὰ τὴν ἀθρόαν ἐσβολὴν τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. χώραν δὲ ἔχει καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις ἀπὸ παραδείγματος, εἰ λέγοιμεν τῶν περὶ παραδείγματι περὶ καλῶς πραχθέντι, ἢ κακῶς, τὸ πλαστὸν ἐπιφέροντες. οἷον, δυ δεῖ ἐχθρῷ ἐπιτάττοντι πείθεσθαι, τοῦτο τὸ ἐπιχείρημά ἐστιν. ἡ ἐργασία ἐκ παραδείγματος, οὐδὲ γὰρ πατέρες ἡμῶν ἐπείσθησαν περὶ ξέρξῃ, γῆν αἰτοῦντι καὶ ὕδωρ, ἀλλ' ἐξελθόντες πολλὰ καὶ καλὰ ἔπραξαν. εἶτα πλαστὸν φέρε· εἰ δὲ τότε συνεβούλευέ τις δοῦναι γῆν καὶ ὕδωρ, οὐκ ἂν κατελεύσθη; ἐγὼ μὲν οἶμαι. τῶν δὲ περὶ κακῶς, οἷον, οὐ

δεῖ πιστεύειν Φιλίππῳ χαριζομένῳ, ἀπατεὼν γάρ ἐστιν. εἶτα ἐργασία ἐκ παραδείγματος, οὐδὲ γὰρ τοῖς Ὀλυνθίοις συνήνεγκε πεισθεῖσιν αὐτῷ, ἀλλὰ Ποτίδαιαν λαβόντες ἅπαντα προσαπώλεσαν· εἶτα πλασὸν φέρε· εἰ δὲ τότε ὅτε τὴν Ποτίδαιαν ἐλάμβανον εἶπέ τις αὐτοῖς ἔξωθεν ὅτι προσαπολοῦσι καὶ τὴν Ὄλυνθον, ἆρα ἂν ἐδέξαντο; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ἔτι παραπέρας αὖθις δεῖ τὰ πλασὰ, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ζητεῖν πλάττειν· καὶ τοῦτο μυριάκις εὑρίσκεται. οἷον εἰ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ αὐτοῖς γέρας, λέγε εἰ δὲ κακόν τι ἐπεποιήκειν, οὐκ ἂν τιμωρίαν ἔδωκα; ὡς ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην. διεξελθὼν γοῦν τὰς πράξεις τοῦ Χαβρίου, λέγει ἐκ τοῦ ἐναντίου πλάττων· ἀλλ' εἰ μὲν μίαν ἀπώλεσεν ναῦν, περὶ θάνατον ἂν ἐκινδύνευε. τοῦτο μέντοι καὶ διπλῆν ἔχει τὴν τῆς πλάσεως θεωρίαν. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἐναντίου γενόμενον, τῷ μικροτέρῳ συμπλέκεται, ἢ ἐὰν ἵνα κελεύῃς δοῦναι τιμωρίαν, ἐπ' ἀδικήματι. ἐκεῖ γὰρ λέγειν, εἰ ἃ ἔβλαψεν εὐηργέτησε, δωρεὰς ἂν ἔλαβε· δράσας δὲ κακῶς, οὐ κολασθήσεται; παντὸς δὲ τοῦ λεγομένου ζήτει τὸ ἐναντίον, καὶ πολλάκις εὑρήσεις τοῦτο παρ' ὅλον τοῦ πλασοῦ τὸν λόγον μεμνημένος, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἢ ἀθρόον τὸ πραχθὲν ὡς οὐ γενόμενον πλάττεται, ἢ τὸ ἐναντίον αὐτοῦ. οἷον ἐπὶ τυραννοκτόνου· εἰ δὲ πρὶν ἀποκτεῖναι ἐπαγγελλόμενον, τοῦτο τοῦ ἀθρόου πλάσμα, ὡς μὴ γενομένου. καὶ ἄλλο ἐκ τοῦ ἐναντίου· εἰ δὲ μὴ κατώρθωσα, ἀλλὰ ἐλήφθην, τί ἂν ἔπαθον; καὶ εἰ Δημοσθένην αὐτοῖς Φίλιππος ἢ τί τοιοῦτο, διέπλασον ἐκ τοῦ ἐναντίου. εἰ δὲ ὑμεῖς ἐβούλεσθε λαβεῖν τι τῶν τοῦ Φιλίππου, πότε ἂν συνεχώρησεν ὑμῖν; εἰ δέ τι εὐκλεέστερόν τι συγχωρεῖ ἡ φύσις, οὐκ ἂν ὤκνησα διὰ τὸ σαφέστερον, σὺ δὲ παράπεμπε τῷ νῷ τὰς θεωρίας τοῦ ῥητορικοῦ

σου

σῃ λόγῳ κοσμῶν τὴν τέχνην. ἴσθι μέν τοι ὡς τοῖς ἀρχαίοις ἐντυγχάνοντες καὶ μάλιστα τῷ καθηγεμόνι μυρία καλὰ εὑρίσκομεν, ὅσα δὲ πρὸς τὸ κατεπεῖγον τῆς ὑπαγορεύσεως ἐπιτρέχει, τῇ ψυχῇ δίδωμι.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΑΡΧΗΣ ΑΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ.

Δυσχερῆ λύσιν ἔχει τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τῆς πραγματικῆς. εὕρηται οὖν καὶ μέθοδος πρὸς ταῦτα, ὥστε τῷ λύοντι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους εὐπορίαν εἶναι. καὶ τοῦτο τὸ μάθημα σαφέστατα ἐκθήσομαι. ἐὰν μὲν τὸ πρᾶγμα παρ' ἡμῶν εἴη γεγονός, καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν ἡμετέραν βλάβην εἰσαγόμενον, οὕτως αὐτὸ λύσομεν, ζητοῦντες τῶν ἀντιθετικῶν στάσεων τὰ λυσιτελοῦντα ἡμῖν θήσομεν, ὥσπερ ποιοῦμεν καὶ ἐν τῇ ἀντιλήψει· πολλάκις δὲ θήσομεν καὶ τῶν ἄλλων στάσεων τὰ συντελοῦντα εἰς τὴν ἡμετέραν ὠφέλειαν. καὶ μεταληπτικὰ δὲ ἂν ἔχῃ, τὸ κεφάλαιον τοῦ πλαττομένου θήσομεν ἔσωθεν ὅτι, καὶ οὕτω λύσομεν, ὅτι οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς τὸ γενόμενον. καὶ μάλιστα ἐστὶν ἐκ φύσεως ἢ τὸ γενόμενον, καὶ διὰ τοῦτο ἀξιοῦμεν καί τι γενέσθαι, ὁ ἐνιστάμενος ἐρεῖ, ὅτι οὐ δι' ἡμᾶς γίνεται, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν. οἷον ῥεῖ ἀπὸ τῆς αἴτνης εἰς τὴν κατάνην τὸ πῦρ συνεχῶς, καὶ συμβουλεύει τις αὐτοὺς μετοικίζεσθαι. τοῦτο τοίνυν λέξει ὁ φεύγειν συμβουλεύων, ὅτι κινδυνεύομεν ἐπιόντος ἡμῖν τοῦ πυρός, καὶ ἀπαίρωμεν ἐνθένδε. ἀπαντήσομεν οὖν οὕτως, ὅτι οὐ δι' ἡμᾶς ῥεῖ τὸ πῦρ, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΤΑΞΕΩΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ.

Ἡ τάξις τῶν ἐπιχειρημάτων διπλῆ. εἰ γὰρ τύχοι τὰ μὲν αὐτῶν ἀποδεικτικὰ εἶναι πολιτικῆς ἑρμηνείας δεόμενα, τὰ δὲ πανηγυρικά, τηρήσεις τὰ πανηγυρικὰ τελευταῖα, πρὸς τὸ δοκοῦν αὔξειν προχωροῦντα τὸν λόγον ἐπὶ τὸ ἀκμαιότερον, ἵνα τὰ τῆς τέχνης κατ' οἰκείαν τάξιν προχωροῦντα δόξαν ἀκμῆς τῷ λέγοντι παράσχῃ, ὡς ὑπὸ τῆς ἐν τῷ λέγειν θερμότητος ἐπὶ τὸ ἀκμαιότερον προαγομένῳ· ἄλλως τε δὲ καὶ ἡδὺ τοῖς ἀκούουσιν ὁ ἀπὸ τῶν ἀποδεικτικῶν ἐπὶ τὰ πανηγυρικώτερα χωρῶν, οὐχ ὁ ἀπὸ τῶν πανηγυρικῶν ἐπὶ τὰ ἀποδεικτικά. αὕτη μὲν ἰδέα πρώτη, δευτέρα δὲ ἐκείνη σοφωτέρα, ἰδόντα τὰ ἐπιχειρήματα ὁποῖά ἐστι καὶ οἷα, τὸ προκλητικώτερον τοῦ ἑξῆς κεφαλαίου, τελευταῖον τιθέναι, ἵνα ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐπιχειρήματος, ἀνισταμένου τοῦ κεφαλαίου μετὰ τὸ ἐφεξῆς, ὑφ' ἓν ὁ λόγος γένηται, καὶ σῶμα μὴ διασπώμενος ἐν ταῖς ὑποφοραῖς, ἀλλὰ αὐτὸς αὐτοῦ δοκῶν ἔχεσθαι καὶ ἀνίστασθαι δι' αὐτοῦ. ὥσπερ οὖν ἴσμεν καὶ ἐπὶ ταῖς ἀντιλήψεσι τὸ ἀντιπαραστατικὸν μετὰ τὴν ἔνστασιν τελευταῖον τιθέμενον, ἐπειδὴ ἐγερτικόν ἐστι τοῦ ὅρου. οἷον, ἐξῆν ἀποκτεῖναι τὸν υἱόν. ἡ ἔνστασις, οὐκ ἐξῆν· εἰ δὲ καὶ ἐξῆν, οὐκ ἔδει τὸ αἴτιον γενέσθαι σε τῇ μητρὶ θανάτου, ἵνα εὐθέως ὁ ὅρος ἀπαντήσῃ, τί τὸ αἴτιόν ἐστι θανάτου γενέσθαι. εἰ γὰρ καὶ ἀντιπαράστασις ἐστὶν ἡ ἀπαντήσασα, οὐκ ἐπιχείρημα, ὅμως εἰς παραδείγματος λόγον ἐθήκαμεν, ὅτι χρὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιχειρημάτων οὕτω τιθέναι τελευταῖον τὸ τοῦ μέλλοντος κεφαλαίου προκλητικόν. ἐπεὶ καὶ ἡ ἔνστασις καὶ ἡ ἀντιπαράστασις, τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον· οὐκ ἀεὶ τῆς ἐνστάσεως ἢ τῆς ἀντιπαραστάσεως πρώτης

τιθεμένης,

ἐνθυμήσεως, ἀλλ' ἐναλλὰξ τοῦτο παρ' ἑκάστης. ὃν τρόπον φαμὲν δεῖν ἀνασκοπεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιχειρημάτων. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον ἢ διὰ τὸ ἀκμαιότερον, δεύτερον τεθήσεται, ἢ διὰ τὴν τοῦ μέλλοντος κεφαλαίου προσδοκίαν.

ΠΕΡΙ ΟΡΟΥ.

Ὅρος καὶ ἀνθορισμὸς, καὶ συλλογισμὸς, καὶ λύσις τοῦ συλλογισμοῦ, τέσσαρα μέν ἐστιν ὀνόματα, τῇ δὲ δυνάμει δύο. ὅ, τε γὰρ τὸν ὅρον ἔχων καὶ τὸν συλλογισμὸν τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρήμασι κατασκευάζειν ἑκάτερα δύναται, ὅ τε τὸν ἀνθορισμὸν καὶ τὴν λύσιν τοῦ συλλογισμοῦ τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρήμασι κατασκευάζειν ἑκάτερα δύναται. τέχνη δὲ θαυμασία παρ' ἡμῖν εὕρηται πρὸς τὸ μήτε πεφύρθαι τὸν λόγον, μήτε ἄπορον εἶναι διῃρημένης τῆς διανοίας, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιχειρημάτων, ἵν' ὅ τε τὸν ὅρον μελετῶν, καὶ ὁ τὸν ἀνθορισμὸν ἀντιτιθεὶς τούτῳ, τὰ πρὸ τοῦ πράγματος εἰωθότα συμβαίνειν λέγωσι. καὶ ὁ μὲν τὸν ὅρον κατασκευάζων, οὕτω ζητεῖ· τόδε πρὸ τοῦ πράγματος ἔδει γενέσθαι, οὐ γέγονεν· ὁ δὲ, τὸν ἀνθορισμὸν κατασκευάζων, ἵν' οὕτω λέγῃ· ἔδει τόδε γενέσθαι πρὸ τοῦ πράγματος, γέγονεν. ταῦτα μὲν ἀπὸ τῶν πρὸ τοῦ πράγματος. οἷον, μαινόμενος ἀπέκτεινε τύραννον, σωφρονήσας αἰτεῖ τὸ γέρας. ἀνθίσταταί τις αὐτῷ· οὐ τοῦτό ἐστι τυραννοκτονία· ὁ δέ φησι, τοῦτό ἐστι τυραννοκτονία. ἔδει ἀνελθεῖν εἰς τὴν ἀκρόπολιν; ἀνῆλθον. ἔδει ἀποκτεῖναι; πεφόνευκα. ταῦτα πρὸ τοῦ πράγματος. ὁ δὲ τὸν ὅρον κατασκευάζων ἐρεῖ οὕτως, ἔδει βουλεύεσθαι πρῶτον τὸν μέλλοντα τυραννοκτονεῖν, σημαι-

νόμον οὐκ ἐβουλεύσω, σωφρονούντων γὰρ ἔργον ἐστίν. ὥστε τῶν ὀφειλόντων τὰ πρὸ τοῦ πράγματος γενέσθαι παρὰ τοῦ τυραννοκτόνου, λείπει. εἶτα εἰδέναι τὸν τυραννοκτόνον τί ποιεῖ, σὺ δὲ οὐκ ᾔδεις. ὁ δὲ συλλογισμὸς ἀπὸ τῶν ἐπισυμβαινόντων τῷ πράγματι ἐπικατασκευασθήσεται. οἷον, οὐδὲν διαφέρει, εἴτε ἐμαινόμην, εἴτε ἐσωφρόνουν. ἃ γὰρ ὡς σωφρονοῦντος ἐμοῦ καὶ ἀποκτείναντος ἐπισυνέβη ἂν ἀγαθά, ταῦτα καὶ νῦν γέγονεν. εἶτα τὸν τύραννον ἀναιρεθῆναι; ἀνῄρηται. εἶτα ἐλευθερίαν γενέσθαι; γέγονεν. εἶτα μηδένα εἶναι ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως; οὐδείς ἐστιν. ὁμοίως καὶ ὁ τὴν λύσιν τοῦ συλλογισμοῦ ἔχων, ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβαινόντων, εἴτε μὴ ἐπιγένοιτο λαμβάνει, ὡς ἐπιχείρημα φήσει, ὅτι πολὺ διαφέρει. ἃ δ᾽ ἂν ἐπισυνέβη σωφρονοῦντός σου ἀποκτείναντος, ταῦτα οὐ γέγονε νῦν σοῦ μαινομένου ἀποκτείναντος. οἷον, ὁ σωφρονῶν ἀποκτείνας, εὐθέως τιμᾶται, σὺ δὲ μετὰ τὸν φόνον ἐθεραπεύου ἰατροῖς ὑποκείμενος καὶ μάγοις. ὥστε τῇ μὲν δυνάμει τὰ αὐτὰ εἶναι, κἀκεῖνα οἷα τὰ ἐνθάδε, μόνῃ δὲ τῇ διαστάσει τῶν χρόνων διαφέρειν. δεῖ οὖν συμβαίνει μὴ διαμαρτεῖν τὰς δριμύτητας, πρός τε εὐπορίαν τοῦ ἐπιχειροῦντος, καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν τε ἄνω κεφαλαίων καὶ τῶν ἐφεξῆς. ὡς ἂν μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπίπτωμεν, περὶ τὰς αὐτὰς δυνάμεις ἔχειν ἑκάτερα.

ΠΕΡΙ ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ.

Διασκευὴ δὲ τοῦ προβλήματος ἡ διατύπωσίς ἐστι τοῦ πράγματος, ὥσπερ ἐν ποιητικῇ ἡ καθέκαστον τῶν γινομένων ἀφήγησίς τε καὶ διατύπωσις· διὰ μὲν τῶν πεπραγμένων τοῦ διασκευάζοντος ὀφείλοντος πλατύναι τὸ πρᾶγμα

μόνον

μόνον, ὧν μέντοιγε οὔτε αἰτίαις οὔτε λογισμοῖς τοσοῦτον, οὔτε ἄλλῳ τινὶ ἐπιχειρήματι, ἀλλὰ μόνῳ τῷ τρόπῳ. διασκευάζειν μὲν γὰρ πάντως ἐν τῇ τῶν περιστάσεως. καὶ ὅτι δὲ ἂν ἐκεῖνο ἦ τῷ τρόπῳ πλατύνεται, καὶ μετὰ τοῦ τρόπου καὶ προσωποποιίας, οἷα εἰκὸς ἦν πλεῖστα, ἐφ' ἑκάστου τῶν πραττομένων, καὶ λεχθῆναι δυναμένων παρὰ τῶν ἐμφαινομένων προσώπων ἐν τῇ διατυπώσει. ἔξεστι δὲ τὸν διασκευάζοντα πιθανῶς τολμᾶν καὶ λέγειν, καὶ ὅσα εἰκὸς ἐπισυμβαίνειν εἴωθε τοῖς πράγμασι παράδοξα ἢ θαυμαστά, καὶ ταῦτα λαμβάνοντα ἐκ τοῦ εἰκότος. ὃ γὰρ ἂν δυνηθῇ ποτε συμβῆναι τοιούτῳ πράγματι, λέγειν ἔξεστιν, ὡς συνέβη καὶ τότε. πᾶν δὲ τὸ παρὰ τὸ εἰκὸς ἢ λεχθῆναι ἢ πραχθῆναι λεγόμενον, εἰς κακόζηλον ἐξάγει τὴν διασκευήν. γίνεται δὲ ἡ διατύπωσις τοῦ πράγματος, ἢ ἐκ τῶν παρελθόντων, ἢ ἐκ τῶν παρόντων, ἢ ἀπὸ τῶν μελλόντων, ἢ οἷα πάλαι ἐγένετο, ἢ οἷα νυνὶ γίνεται, ἢ ὁποῖα κατὰ τὸ μέλλον γενήσεται, ἡμῶν καὶ ταῦτα διατυπούντων. συνελόντι δὲ εἰπεῖν ἡ διασκευὴ κριτικῆς ἔχει φιλοτιμίαν. οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἡ ποιητικὴ ἔχει, πλὴν ἑκάστου τῶν γενομένων ἀφήγησιν ἵνα καὶ διατύπωσιν, χρὴ δὲ τὸν μέλλοντα μελετᾶν οἰκονομεῖν, εἰδέναι. εἰ μὲν γὰρ εὑρίσκοιτο διήγησις καὶ ἐκ τῶν παρελθόντων καὶ ἐκ τῶν μελλόντων ἢ ἀπὸ τῶν παρόντων μόνον, ἢ καὶ τῶν δύο καιρῶν ἢ καὶ τῶν τριῶν, ἔξεστι τὸν παρελθόντα ἀπολαβόντα ἐν τῇ διηγήσει ἐν διασκευῇ ἀποπληρῶσαι τὸ ἄνω μέρος, οὐ μέλλοντα ἐνοχλήσειν τοῖς κάτω μέρεσι τοῖς αὐτοῖς διὰ τὴν τῶν μελλόντων διατύπωσιν· εἰ δὲ εἴη τὸ πρᾶγμα ὀφεῖλον διασκευασθῆναι καὶ ἄνω καὶ κάτω ἐν ταῖς διηγήσεσι, μνήμην αὐτοῦ ποιησόμεθα, κατασκευάζοντες ταῖς αἰτίαις αἷς ἔφαμεν τὴν διήγησιν κατασκευάζεσθαι· τοὺς δὲ

προσώπους αὐτοὺς τῇ διασκευῇ φυλάξομεν. ἐὰν δὲ παντάπα-
σιν ᾖ ἄπορον εἰς διατύπωσιν τὸ πρᾶγμα, τότε μεταχείρησις
ἐστὶν οἰκονομίας ἀρίστη, τὸ μηδὲ ἐν τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους
γινομένοις ἀποχρήσασθαι ταῖς ὑποδιαιρέσεσιν. ἀλλ' ἀθρόως
εἰπόντες τὸ πρᾶγμα εἶτα πλάσαντές τινα πλαστὰ καὶ τῷ
ἀθρόῳ τῷ πράγματι ἐπιφέροντες, τὰς καθ' ἕκαστον ὑποδιαιρέ-
σεις τοῖς ποιοῦσι φυλάξομεν, τῇ κατασκευῇ χρώμενοι ἐνταῦθα
ἀντὶ τῆς διασκευῆς. καὶ τοὺς ὑπομερισμούς, οὓς ἐμέλλομεν ἐν
τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ποιεῖν, ὡς κατασκευάζοντες, τούτους
φυλάξομεν τῇ διασκευῇ ὡς διατυποῦντες, μόνῃ τῇ τῶν κώλων
ἁρμονίᾳ χρώμενοι διαφερούσῃ (ἄλλα γάρ ἐστι κατασκευαζόντων
κῶλα, καὶ ἄλλα διασκευαζόντων) προσέτι δὲ καὶ τὰς περὶ τὴν
κατασκευὴν περιόδους ἀφαιροῦντες. ἀλλότριον γὰρ περίοδος
διασκευῆς. ὅθεν γίνεται καὶ ἡ τῶν προσωποποιιῶν εὐπορία.
εἰ γὰρ εἶτα ἀποροίη τὸ πρᾶγμα διασκευῆς ἀθρόως, ὁ ὑπομερισ-
μὸς προσωποποιΐας οὐκ ἀπορεῖ. χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι καὶ πᾶς
ὑπομερισμὸς τὰ αὐτὰ λέγει τῇ διασκευῇ ἀνεμποδίστως. δεῖ
γὰρ πάντως ἐκ τῆς ὑποδιαιρέσεως εἰς τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἐπα-
νελθεῖν· ἀλλὰ εἶτα καθ' ἑκάστην ὑποδιαίρεσιν τοῦτο ποιεῖν, ἀνεπα-
χθές ἐστιν ἀεί. ταυτολογεῖ δὲ διασκευῇ καὶ ἡ τῶν καλουμένων
χωρίων ἀγωγή, καὶ ἐκείνη ἀνεπίληπτος. ἀνάγκη γὰρ ἀπὸ τοῦ
παραδείγματος ἢ τοῦ μυθικοῦ ἢ τοῦ ἱστορικοῦ μεταβαίνοντα
εἰς τὸ ἴδιον πρᾶγμα, τὸ αὐτὸ λέγειν πολλάκις οἷον ὡς ἐπὶ πα-
ραδείγματος τοῦτο ὑποδεῖν ἵνα σαφέστερον· ὑπερασκεῖν
Ἀλέξανδρος τοὺς Θηβαίων αἰχμαλώτους· πριάμενοι Λακεδαι-
μόνιοι τριακοσίους, κατέσφαξαν ἐπὶ τὸ ἐν Λεύκτροις τρόπαιον,
καὶ κρίνονται τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀδικημάτων. ἐὰν γοῦν δια-

σκευ

σκευάζοντες λέγωμεν, τριακοσίους ἐθύσατε, ὡς ἱερεῖα ὁμῶς τε ἀκλεῶς τοῖς βωμοῖς, ὡς σφάγια. ταῦτα πάλιν καὶ διασκευάσομεν καὶ ἐν ταῖς διατυπώσεσιν αὐταῖς ὡς ἔφαμεν, λέγοντες καὶ ὡς προσῆκε, δεδακρυμένους, θρηνοῦντας, ἐστεφανωμένους, καὶ οἷα ἐποίουν, περιπτυσσόμενοι ἀλλήλους, καὶ οἷα ἔλεγον, ἱκετεύοντες καὶ ὀδυρόμενοι. μέχρι τούτων ἡ διατύπωσις ἡ ἀπὸ τοῦ πράγματος· ἐὰν δὲ ἐπεισάγειν ἐθέλῃς χωρίον, ἀπὸ ἑνὸς ὀνόματος λήψῃ πρόφασιν ἱστοριῶν, ὡς ἐνταῦθα, τριακοσίους ἐθύσατε· διεφθείρατε τὸν ἀριθμὸν ἡμῶν τὸν ἐπαινούμενον τῶν τριακοσίων τῇ τούτων τελευτῇ. μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν ὡς ἀκλεῶς ἀπεκτείνατε, καὶ διασκευάσαι, δύνασαι εἰπεῖν ὅτι ἀπέθανον ἡμῶν καὶ ἐν Θυρέαις τριακόσιοι, ἀλλὰ πολέμου νόμῳ· ὑμεῖς δὲ ἱερείων νόμῳ τούτους κατεσφάξατε. καὶ πάλιν ἄλλο χωρίον· ἀπέκτεινεν ὑμῶν καὶ βασιλεὺς τριακοσίους ἐν Πύλαις, ἀλλ' οὐκ ἔθυσεν· ὑμεῖς δὲ προσεθύσασθε τριακοσίους, ἱερεῖα τοῖς βωμοῖς. πάλιν ἐπὶ τὴν διασκευὴν χωρήσωμεν εἰ τύχοι παράδειγμα· κἂν Κλέωνος μνημονεύσῃς τὸ περὶ Πύλον καὶ σφακτηρίαν χωρίον ἐπερσάτων. κἀκεῖθεν ἐπαναδραμεῖν εἰς τὴν διασκευὴν δύνασαι πάλιν ἀνεμποδίστως.

ΠΕΡΙ ΕΥΡΕΣΕΩΝ ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

ΠΕΡΙ ΛΟΓΟΥ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.

Ἐπειδὴ οὖν καὶ περὶ τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ περὶ τῶν ἐνθυμημάτων τῆς εὑρέσεως πάντα εἰς τέλος πεπλήρωται, ἀναγκαῖον εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν τοῦ λόγου σχημάτων, καθὰ προσήκει ἕκαστον αὐτῶν ἐκφέρεσθαι. ὅσα μὲν γὰρ τῶν ἐπιχειρημάτων ἢ τῶν ἐργασιῶν πολιτικά ἐστι τῷ νῷ καὶ ἀποδεικτικὰ, προσήκει ταῦτα στρογγύλως καὶ κατὰ ἀντίθετα καὶ κατὰ περίοδον ἐκφέρεσθαι· ὅσα δὲ πανηγυρικὰ τῷ νῷ ἤτοι παραδειγματικὰ ἢ ἐκ παραβολῆς λαμβανόμενα, ταῦτα δεῖ πνευματικῶς ἀποτείνεσθαι, καὶ ἀκμαίως. τὰ γὰρ ἐνθυμήματα πάντα στρογγύλως τε καὶ κατὰ σύγκρισιν ἐκφερόμενα, δριμύτητος δόξαν πλείονα ἀποφέρεται, ἢ εἴτις αὐτὰ ἁπλῶσαι θελήσει τῷ λόγῳ. καίτοι καὶ τούτῳ τῷ σχήματι ὁ δημοσθένης ἐκαλλωπίζετο πολλάκις, ὡς ἐν τοῖς βιβλίοις εὑρίσκομεν, ὡς ἐκεῖνο ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου· ὑμεῖς τοίνυν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι λακεδαιμονίων, γῆς καὶ θαλάττης ἀρχόντων, καὶ τὰ κύκλῳ τῆς ἀττικῆς κατεχόντων ἁρμοσταῖς καὶ φρουραῖς, εὔβοιαν, τάναγραν, τὴν βοιωτίαν πᾶσαν, μέγαρα, αἴγιναν, κλεωνὰς, τὰς ἄλλας νήσους, οὐ ναῦς, οὐ τείχη τῆς πόλεως τότε κεκτημένης,

νης, ἐξήλθετε εἰς Ἁλίαρτον· καὶ πάλιν οὐ πολλαῖς ἡμέραις
ὕστερον εἰς Κόρινθον, τῶν τότε Ἀθηναίων πολλὰ ἂν ἐχόντων
μνησικακῆσαι, καὶ Κορινθίοις καὶ Θηβαίοις τῶν περὶ τὸν Δεκε-
λεικὸν πόλεμον πεπραγμένων. ἀλλ᾽ οὐκ ἐποίουν ταῦτα, οὐ-
δὲ ἐγγὺς τούτων. καί τοι ταῦτα ἀμφότερα αἰσχίνη, οὔτε ὑ-
πὲρ εὐεργετῶν ἐποίουν, οὔτε ἀκίνδυνα ἑώρων, ἀλλ᾽ οὐ διὰ
ταῦτα προΐεντο τοὺς καταφεύγοντας ἐπ᾽ αὐτούς, ἀλλ᾽ ὑπὲρ εὐδο-
ξίας καὶ τιμῆς ἤθελον τοῖς δεινοῖς ἑαυτοὺς ἐκδιδόναι, ὀρθῶς
καὶ καλῶς βουλευόμενοι· καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὸ μὲν ἐπιχεί-
ρημα ἦν καλὸν τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ἀδικήσασι, ἐὰν κιν-
δυνεύωσι. ἡ ἐργασία δὲ αὕτη· οὐδὲ γὰρ Κορινθίοις οὐδὲ Θη-
βαίοις ἐμνησικακήσατε, ἀλλὰ κἀκείνοις ἐβοηθήσατε. τὸ δὲ
ἐνθύμημα, καί τοι Λακεδαιμονίων, γῆς καὶ θαλάττης ἀρχόν-
των, καὶ φοβερῶν ἡμῖν ὄντων πραγμάτων. ἔλαθε δὲ ἁπλώ-
σας αὐτὸ ἀπό του καὶ τὴν τάξιν ὑπαλλάξαι. δεινὸς γὰρ
ἀεὶ σοφίσασθαι τὰς τέχνας καὶ ἀποκρύπτειν ὁ ῥήτωρ. καὶ
ἄλλοτε μὲν ἄλλως ἐποίει, τῇ τάξει δὲ ἐνταῦθα. ὅθεν καὶ
τολμήσας ἁπλῶσαι τὸν λόγον τοῦ ἐνθυμήματος, εἶτα προ-
στελθὼν τῇ ἐργασίᾳ, καὶ πάλιν ἀναγκασθεὶς ἐκ τῆς τέχνης
μνησθῆναι τοῦ ἐνθυμήματος, τῷ νῷ συνέστρεψεν αὐτὸ ἐν τῷ εἰ-
πεῖν, καί τοι τότε ταῦτα ἀμφότερα οὔθ᾽ ὑπὲρ εὐεργετῶν ἐποίουν
οὔθ᾽ ἀκίνδυνα ἑώρων, καὶ προσήγαγε τὴν ἐπίτασιν
τῷ αὐτῷ σχήματι. τὸ δὲ εἰπεῖν οὐδὲ ἀκίνδυ-
να ἑώρων, τὸ ἐνθύμημά ἐστιν ὃ φθά-
σας ἥπλωσεν ἤδη.

ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΘΕΤΟΥ.

ἀντίθετον

Ἀντίθετόν ἐστι σχῆμα λόγου διπλασιάζον πάντα τὸν ὑποκείμενον νοῦν, τοῦτον τὸν τρόπον· εἴ τις τοῦ κατὰ φύσιν ζητουμένου τὸ ἐναντίον λαμβάνων καταβαίνει εἰς τὸ ὑποκείμενον. οἷον, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐστὶ, δεῖ παῦσαι τόδε· τοῦτο τὸ ζητούμενον. τὸ δὲ ἀντίθετον αὐτοῦ· εἰ μὲν δὲ μὴ ἦν ἡμέρα ἀλλὰ νύξ, ἴσως ἐχρῆν μὴ ποιεῖν. εἶτα καταβαίνει εἰς τὸ ἴδιον· ἐπειδὴ δέ ἐστιν ἡμέρα, παῦσαι προσῆκεν. οἷον ἐν τοῖς προβλήμασι, δεῖ καινοτομεῖν, πόλεμος γάρ ἐστι· τοῦτο τὸ κατὰ φύσιν. τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτοῦ· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἦν πόλεμος, ἀλλὰ εἰρήνη καὶ ἡσυχία, ἔδει μὴ καινοτομεῖν. ἀρετὴ δὲ τοῦ ἀντιθέτου ὅτι καὶ ἁπλούμενον διὰ πλῆθος τῶν κώλων πνεῦμα γίνεται, καὶ συστρεφόμενον τῇ ἑρμηνείᾳ, περιόδου τάξιν ἐπέχει. οἷον, εἰ μὲν δὴ ἦν ἐν ἡσυχίᾳ τὰ καθεστηκότα καὶ ἀπραγμοσύνη κατεῖχεν ἡμᾶς, καὶ μήτε φοβερὸν μήτε ἄτοπον ἐφειστήκει παρὰ τῶν πολεμίων μηδέν, ἀδείας δὲ ἦμεν ἐμπεπλησμένοι καὶ ἐξουσίας τοῦ πράττειν ὅσα βουλομένοις ἡμῖν ἐτύγχανεν, ἔδει φυλάττειν τὰ καθεστηκότα, καὶ παρακινεῖν μηδέν, μηδὲ καινοτομεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐμμένειν ἔθεσί τε, καὶ ψηφίσμασι, καὶ νόμοις· ἐπεὶ δὲ πόλεμος κεκίνηται, καὶ πλησίον οἱ πολέμιοι, καὶ ἐφέστηκε τὰ δεινὰ καὶ ταραχὴ πᾶσαν τὴν τῶν πραγμάτων, τίνος εἵνεκεν οὐ καινοτομήσομεν; αὐτοῦ τοῦ πολέμου ταύτην ἔχοντος τὴν φύσιν, ἀφ' ἑαυτοῦ τεχνᾶσθαι τὰ πολλά, καὶ τὸν τῶν ἀνθρώπων μεταποιεῖν ἐπὶ τὸ καινότερον, βίον. τοῦτο ἐκταθὲν τοῖς κώλοις ἐγένετο πνεῦμα. δύναται δὲ συστραφὲν εὐρύθμως, γενέσθαι περίοδος. οἷον, ἃ γὰρ ἐφυλαξάμεθα ἂν ποιεῖν εἰκότως, εἰρήνης ὑπαρχούσης,

ταῦτα

ταῦτα βέλτιον ἐργάσασθαι πολέμου καθεστηκότος. καὶ οὔτε ἰσχυρότερον, οὔτε ἀναγκαιότερον εὑρίσκειν σχῆμα τοῦ ἀντιθέτου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ῥᾳδίως οὐδέν. καί τοι γε πάντως διὰ μιᾶς προτάσεως τοῦ ἀντιθέτου περιττῆς οὔσης τῇ ἀληθείᾳ τοῖς ἀκούουσιν, ὅμως τὸ λεγόμενον οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος δοκεῖ λέγεσθαι. ποιεῖ δὲ αὐτὸ δοκεῖν ἀναγκαῖον εἶναι ἡ τοῦ κατὰ φύσιν προσδοκία. ἣν γὰρ τὴν πρότασιν ὁ ῥήτωρ λέγει τοῦ ἀντιθέτου, ἐν τούτῳ τὸ κατὰ φύσιν ἤδη τοῖς ἀκούουσι νοεῖται διὰ τὴν ἀπόδοσιν οὕτως νοήματι· τὸ δὲ σχῆμα οὕτως ἐστὶν ἀξιέραστον, ὡς μὴ περίοδον ποιεῖν μόνον καὶ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ καθάπαξ πάντα νοῦν κοσμεῖν. κοσμεῖ δὲ καὶ προοίμιον πολλάκις, εἴ τις τοιούτῳ σχήματι τὸ προοίμιον διενέγκοι, ὡς ὁ Δημοσθένης· εἰ μὲν περὶ καινοῦ τινος προὐτίθετο πράγματος λέγειν ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὸ κατὰ φύσιν ἐστίν, ἐπειδὴ δὲ περὶ ὧν πολλάκις ἤδη πρότερον εἰρήκασιν οὗτοι, συμβαίνει καὶ νυνὶ σκοπεῖν, ἡγοῦμαι καὶ πρῶτος ἀναστὰς εἰκότως ἂν συγγνώμης τυγχάνειν. τὸ δὲ ἀντίθετον, εἰ μὲν περὶ καινοῦ τινος πράγματος προὐτίθετο λέγειν, ἐπισχεῖν ἔδει με τοῖς πρεσβυτέροις παραχωροῦντα πρῶτον εἰπεῖν. ἰστέον δὲ ὅτι περὶ ῥητορικοῦ ἀντιθέτου διειλέχθημεν. ἐπεὶ οἱ φιλόσοφοι ἐναντίον καὶ ἀντίθετον οὐ διαφοροῦσι, παρ᾽ ἡμῖν δὲ τὸ ἀντίθετον σχῆμά ἐστι τοῦ λόγου· τὸ δὲ ἐναντίον, δριμύτης νοήματος ἀπὸ τῆς ἐργασίας λαμβανομένη. οἷον, οὐ δὴ θαυμαστόν ἐστιν εἰ στρατευόμενος ἐκεῖνος καὶ παρὼν ἐφ᾽ ἅπασι, καὶ μηδένα καιρὸν μηδ᾽ ὥραν παραλείπων, ἡμῶν μελλόντων καὶ ψηφιζομένων περιγίνεται· τοῦτο γὰρ εἰ μὲν ἀντίθετον ἐβούλετο ποιῆσαι, οὕτως ἂν μετεχειρίσατο· εἰ μὲν δὲ μήτε πονῶν, μήτε παρὼν τοῖς πράγμασι παρεγίνετο ἡμῶν, θαυμαστὸν ἦν. τὸ δὲ ἀντίθετον ταύτῃ

ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ λέγειν· εἰ γὰρ μὴ ἐγίνετο, ὃ ἐγένετο. τὸ δὲ ἐναντίον ἀναστρέφει τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τῶν δρώντων εἰς τοὺς πάσχοντας, καὶ ἀπὸ τῶν πασχόντων εἰς τοὺς δρῶντας. ὃ πεποίηκεν ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ· τοὐναντίον γὰρ ἦν θαυμαστόν, εἰ μηδὲν ποιοῦντες ἡμεῖς ὧν τοῖς πολεμοῦσι προσήκει, τοῦ πάντα ἃ δεῖ ποιοῦντος περιῆμεν. πολὺ γὰρ διενήνοχε λέγειν, ὅτι θαυμαστὸν ἦν εἰ Φίλιππος μὴ πονῶν, ἡμῶν περιῆν, ὃ τοῦ ἀντιθέτου ἐστὶν ἰσχύς, ἢ λέγειν πάλιν, εἰ μηδὲν ποιοῦντες ἡμεῖς, Φιλίππου περιῆμεν. ὅ ἐστιν ἐνάργεια τοῦ ἐναντίου. καὶ περὶ μὲν ἀντιθέτου τοσαῦτα εἰρήσθω.

ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΟΔΟΥ.

Ἡ δὲ περίοδος οὐχ ἑνὶ ὑποπίπτει σχήματι ὥστε αὐτὸ παραδοῦναι, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ ποικίλοις, ἃ παρὰ τῶν ἀρχαίων λαμβάνοντες ἐν τηρήσει πεποιήκαμεν. ἔστι μὲν οὖν περίοδος κυρίως ἡ τοῦ ὅλου ἐπιχειρήματος ἀναγκαστικὴ σύνοδος καὶ κλεὶς τρόπον τινά, καὶ ἀληθινὴ περίοδος τοῦτό ἐστιν ἡ ἀπαρτίζουσα τὸ ἐπιχείρημα καὶ συνάγουσα. ὥς τό γε ἑτέρως λέγειν, περιοδικῶς ἐστι λέγειν οὐ περίοδον ποιεῖν. ἀλλ᾽ ἑρμηνεύειν περιοδικῶς, καὶ σχῆμα περιόδου λαμβάνειν. ἡ δὲ ἀληθινὴ περίοδος οὐ τῷ σχήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ νῷ συνάγει τὸ ἐπιχείρημα, ὅ, τινες καὶ ἐνθύμημα καλοῦσιν. οὐ πᾶσα δὲ δύναται το ἂν ἐνθυμηματικὴ περίοδος εἶναι, εἰ μὴ καὶ γνωμικὴ τὸ καθόλου εἰς τὸ ἴδιον κατάγουσα, καὶ τὸ ἴδιον εἰς τὸ καθόλου ἀνάγουσα· τηρήσαντες οὖν εὕρομεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰς μεταβολὰς τῶν πτώσεων, ὀνομαστικῆς τε γενικῆς καὶ δοτικῆς καὶ αἰτιατικῆς ποιούσας περιόδους. οἷον, ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην ταῦ

τα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, κἂν
μήπω βάλλῃ καὶ τοξεύῃ. τοῦτο κατὰ τὴν ὀνομαστικήν· κατὰ δὲ
τὴν γενικήν, ὧν οὖν ἐκεῖνος μὲν ὀφείλει τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ
πεπολιτευμένοις χάριν, ἡμῖν δὲ δίκην προσήκει λαβεῖν, τού-
των οὐχὶ νῦν ἐρῶ τὸν καιρὸν τοῦ λέγειν. κατὰ δὲ τὴν δοτικήν,
οἷς γὰρ οὖσιν ἡμετέροις ἔχει χρῆσθαι, τούτοις πάντα τὰ ἄλλα
ἀσφαλῶς κέκτηται. κατὰ δὲ τὴν αἰτιατικήν, εἶθ' ὃν ἡ τύχη καὶ
τὸ δαιμόνιον, φίλον μὲν ἀλυσιτελῆ, συμφέροντα δὲ ἐχθρὸν
ἐμφανίζει, τοῦτον ἡμεῖς φοβούμεθα; τὸ γὰρ κλητικὸν σχῆμα,
πνεύματός ἐστι μέρος ἀποστροφὴν ἐργαζόμενον, καὶ καταφο-
ράν. εἶτα, ὅτι ἂν εἴπω σε τις ὀρθῶς προσείποι. καὶ πάλιν, ἀ-
πόκριναι γὰρ δεῦρο ἀναστάς μοι. οὐ γὰρ δὴ ἀπειρίαν οὐ φή-
σεις ἔχειν ὅ τι εἴποις. εἰσὶ δὲ καὶ ἀποδεικτικαὶ τοῖς σχήμα-
σιν. οἷον, ἐν μὲν γὰρ τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀτελῆ, τοὺς
ἔχοντας ἀφείλετο τὴν ἀτέλειαν, ἐν δὲ τῷ προσγράψαι μηδὲ
τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι ὑμᾶς, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι. ταύ-
της τὸ σχῆμα, καλὸν μὲν ζηλοῦν καὶ ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας, κρεῖτ-
τον δέ, εἰ τὸ ἐλλεῖπον ἀπὸ κοινοῦ ποιοῖ τις ἐν ταῖς μεταποιήσε-
σιν, ἵνα τὸ ἐν τῇ προτάσει εἰρημένον, ἐν τῇ ἀποδόσει λείπῃ μέν,
μὴ λεγόμενον, φαίνηται δέ, ὡς λεγόμενον. ὡς καὶ ἐνταῦθα
τὸ ἀφείλετο ἐν τῇ προτάσει λέλεκται, ἐν δὲ τῇ ἀποδόσει
συνυπακούεται. ἔστι δὲ καὶ ἀντιμετρητικὴ περίοδος τῷ
σχήματι, ὅταν λέγωμεν· εἶτα ἃ Φίλιππος ἂν εὔξαιτο τοῖς
θεοῖς, ταῦτα ὑμῶν τινες ἐνθάδε ποιοῦσιν. κἀκεῖ πάλιν·
εἶτ' οὐκ αἰσχύνεσθε, εἰ μηδ' ἃ πάθοιτ' ἂν εἰ δύναιτ'
ἐκεῖνος, ταῦτα ποιῆσαι καιρὸν ἔχοντες οὐ τολμήσετε; γί-
νεται δὲ καὶ ἐκ συμπλοκῆς δύο ἀδικημάτων. οἷον, νῦν

δὲ ἃ μὲν πλεύσασιν ἦν σῶσαι, βαδίζειν κελεύων ἀπολώ-
λεκεν ὄντος, ἃ δ' ὑπάρχουσι τἀληθῆ ψευδόμενος. καθόλου
δὲ περὶ σχήματος περιόδου λεκτέον. περίοδός ἐστι σχῆμα αὐ-
τοτελὲς ὅλου τοῦ ἐπιχειρήματος ἐν ἑρμηνείας ῥυθμῷ συντό-
μως ἀπηρτισμένον, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ συντόμως ὑπερβατὰ καλῶς
σχηματίζει τὰς περιόδους· ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην. ἔστι γὰρ
τὸ ἑξῆς· ὁ γὰρ ταῦτα πράττων καὶ συσκευαζόμενος οἷς ἂν λη-
φθείην ἐγώ. ἰστέον δὲ ὡς τὴν περίοδον ἤτοι ἰσοσκελῆ καὶ ἰσόπλευ-
ρον ἀπὸ τῶν κώλων εἶναι δεῖ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἢ συντομωτέραν
ἐν τῇ ἀποδόσει. ἀτονία δὲ ῥήτορος τὴν ἀπόδοσιν τῆς περιόδου
μακροτέραν ποιεῖσθαι τῆς προτάσεως. καὶ καθάπαξ εἴ τις ἐκ-
λεξάμενος τὰ παρὰ τῶν ἀρχαίων σχημάτων τῶν περιόδων μι-
μοῖτο ἐν ταῖς μεταποιήσεσι, πλῆθος ἂν εὕροι περιόδων. καὶ
γὰρ παραβολῆς σχῆμα ἄριστον, ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων προείλου,
σὺ τάδε οὐκ ἔγραψας ἄν, οὕτως ἂν σὺ νῦν δίκην διὰ τῶς ἄλλος
ὃν γράψει. καὶ διαπορητικῶς ἔστι περιοδεῦσαι, ἂν ἄρξηταί τις
ὡς ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους· διατί ἄρα νὴ Δία,
διατί τοῦτο οὐχὶ καλῶς ἔχειν τὸ ψήφισμα ἔδοξέ σοι; πότε-
ρον, ὅτι παρὰ τοὺς νόμους; καὶ μὴν μόνον ἔστι κατὰ τοὺς νόμους.
ἀλλ' ὅτι τάξεως λύσις; καὶ μὴν καὶ τοῦτο, ὡς οὐκ ἄλλο, θεμέ-
λιος εὐταξίας. ἀλλ' ὅτι τόδε; καὶ ἀποδώσεις αὐτό. γίνεται
δὲ ὅταν καὶ δύο καὶ τρία νοήματα ἔχῃς· οἷον, εἴ τις ἐκείνην ἐθε-
λήσει μεταποιῆσαι τὴν περίοδον, περιοδικὴν μᾶλλον οὖσαν ἢ
περίοδον· νῦν δὲ ἃ μὲν πλεύσασιν ἦν σῶσαι, βαδίζειν κελεύων
ἀπολώλεκεν ὄντος· ἃ δὲ ὑπάρχουσι τἀληθῆ ψευδόμενος.
καὶ πάλιν διατί γὰρ ἂν νὴ Δία, διατί φείσαιτό τις αἰσχίνου;
πότερον, ὅτι τὴν ἔξοδον ἐπετάχυνε; καὶ μὴν πλεῖν ἔδει καὶ μὴ βα-
δίζειν

δίζειν. ἀλλ' οὐ τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς ἔφησε; καὶ μὴν ψευσάμενος πάντα ἀπολώλεκεν. ἡ δὲ τῆς μεταποιήσεως ἀρετὴ τοῦ ὑποθέντος νοήματος πᾶν σχῆμα οὕτως ἐφαρμόσαι δύναται, ὃ μᾶλλον ἐκπλήττει γινόμενον ἐξ αὐτοσχεδίου, ἢ γραφῇ παρασκευαζόμενον. γίνεται δὲ καὶ μονόκωλος περίοδος. γίνεται δὲ καὶ δίκωλος, καὶ τρίκωλος, ἡ ἐκ τριῶν κώλων συγκειμένη, καὶ τετράκωλος ἡ ἐκ τεττάρων. κῶλον δέ ἐστιν ἡ ἀπηρτισμένη διάνοια. ἡ γὰρ μονόκωλος ἐκείνη, ἐπειδὴ κρέμαται, ἡ διάνοια αὐτῆς μέχρι τοῦ τέλους τῶν ὑπερβατῶν οὕτω σχηματισθείσης κοινοποιῶς διείληπται· εἶτα οὐκ αἰσχύνεσθε εἰ μηδ' ἃ πάθοιτ' ἂν εἰ δύναιτ' ἐκεῖνος, ταῦτα ποιῆσαι καιρὸν ἔχοντες οὐ τολμήσετε; δίκωλος δὲ ἐκείνη, ἡ προτάσεως μονοκώλου κειμένης ἀπόδοσιν ἀπαιτοῦσα μονόκωλον. τοῦτο δὲ μάλιστα πάσχουσιν αἱ γνωμικαί. ἔστι δὲ γνωμικὴ περίοδος αὕτη· τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. τρίκωλος ἐκείνη, ὅταν δύο κώλων διαφόρων προτεθέντων, ἀρκεῖ μονόκωλος ἑκατέροις ἀπόδοσις. ὧν οὖν ἐκεῖνος μὲν ὀφείλει τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ πεπολιτευμένοις χάριν, ὑμῖν δὲ δίκην προσήκει λαβεῖν· μέχρι τούτου ἡ πρότασις. εἶτα ἐπιφέρεται ἑκατέροις τοῖς κώλοις ἡ ἀπόδοσις μονόκωλος, τούτων οὐχὶ νῦν ὁρῶ τὸν καιρὸν τοῦ λέγειν. τετράκωλος δὲ ἡ ἐν ἑκατέρᾳ προτάσει ἀπόδοσιν καὶ ἐν τῇ ἀποδόσει πρότασιν ἰδίαν ἔχουσα. οἷον, ἐν μὲν γὰρ τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀτελῆ τοὺς ἔχοντας ἀφείλετο τὴν ἀτέλειαν, ἐν δὲ τῷ προσγράψαι μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι. τῆς τετρακώλου ταύτης καὶ ἡ χρεία καὶ λύσις ἐν ταῖς μεταποιήσεσιν, ὅτι καὶ δύναται στρέφεσθαι. τετράκις γὰρ μετασχηματιζομένη, ἐκ τῶν προτάσεων καὶ τῶν ἀποδό-

σεων ἀλύπως δύναται λεχθῆναι τετράκις. εἰ δὲ δέοι καὶ χιασθῆναι αὐτήν, τότε δὴ τότε δυνατόν ἐστιν αὐτὴν ἐκ τῶν ὀνομάτων ἀνάγκης καὶ πλεονάκις στρέφειν. οὐ πᾶσα δὲ χιασθῆναι δύναται περίοδος τετράκωλος. ἔστω δὲ πρῶτον αὕτη ἡ τετράκις μὲν στρεφομένη, μηδὲ ἅπαξ δὲ χιαζομένη· οἷον, ἐν μὲν γὰρ τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀτελῆ τοὺς ἔχοντας ἀφείλετο τὴν ἀτέλειαν, ἐν δὲ τῷ προσγράψαι μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι ἡμῖν, τὸ δοῦναι ὑμᾶς ἐξεῖναι. δύναται δὲ αὕτη ἀθρόως ἀναστραφεῖσα, καὶ ἄλλως γενέσθαι· ἡ γὰρ δευτέρα πρότασις καὶ ἀπόδοσις γίνονται πρῶται. οἷον, ἐν μὲν γὰρ τῷ προσγράψαι μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι ἡμᾶς ἀφείλετο, ἐν δὲ τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀπλῆ τὴν ἀτέλειαν τοὺς ἔχοντας. ἢ τὰς δύο προτάσεις ἐκλαβὼν συντίθημι· ἐν μὲν γὰρ τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀτελῆ, καὶ ἐν τῷ προσγράψαι μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι, καὶ τοὺς ἔχοντας ἀφείλετο τὴν ἀτέλειαν, καὶ ὑμᾶς τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι. ἢ τὰς ἀποδόσεις πάλιν προτάξεις, καὶ τοὺς ἔχοντας ἀφείλετο τὴν ἀτέλειαν καὶ ὑμᾶς τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι, ἐν τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀτελῆ καὶ ἐν τῷ προσγράψαι μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι ὑμῖν. καὶ αὕτη ἐστί, καὶ οὕτω γίνεται ἡ πολλάκις μὲν ἀναστρεφομένη, μηδὲ ἅπαξ δὲ χιαζομένη· ἐκείνη δὲ ἡ παρὰ τῷ Δημοσθένει καὶ χιασθῆναι δύναται· ὁ μὲν γὰρ Φίλιππος ὅσῳ πλείονα ὑπὲρ τὴν ἀξίαν πεποίηκε τῆς αὑτοῦ, τοσούτῳ θαυμαστότερος παρὰ πᾶσι νομίζεται· ὑμεῖς δὲ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅσῳ χεῖρον ἢ προσῆκε κέχρησθε τοῖς πράγμασι, τοσούτῳ πλείονα αἰσχύνην ὠφλήκατε. καὶ μυριάκις ἐστὶ ποιεῖν τῆς ἀναδεχομένης τοῦτο τὸ σχῆμα. πῶς δὲ ἀναδέχεται τὸν χιασμόν; ὅταν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσι ἀμφότερα

ἁρμόζω

ἁρμόζουσι δ' αἱ ἀποδόσεις, καὶ ἐναλλάξ, οἷον, ὁ μὲν γὰρ Φίλιππος ὅσῳ πλείονα ὑπὲρ τὴν ἀξίαν πεποίηκε τὴν ἑαυτοῦ· τοῦτο ἡ πρότασις. ἁρμόζει δὲ αὐτῇ ἑκατέρα ἀπόδοσις, εἴτε βούλοιτό τις λέγειν, τοσούτῳ θαυμαστότερος ἐκεῖνος παρὰ πᾶσι νομίζεται, εἴτε βούλοιτο λέγειν, τοσούτῳ πλείονα ὑμεῖς αἰσχύνην ὠφλήκατε. καὶ πάλιν· ὑμεῖς δὲ ὦ ἀθηναῖοι ὅσῳ χεῖρον ἢ προσῆκεν κέχρησθε τοῖς πράγμασιν. ἡ πρότασις ἡ δευτέρα πρὸς ἀμφότερα ἁρμόσει, εἴτε βούλοιτό τις λέγειν, τοσούτῳ πλείονα αἰσχύνην ὠφλήκατε, εἴτε βούλοιτο λέγειν, τοσούτῳ θαυμαστότερος ἐκεῖνος παρὰ πᾶσι νομίζεται. καὶ ὅλως ἄπειρος ὁ περὶ τούτων λόγος.

ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.

Δεῖ τοίνυν τὸν μέλλοντα λέγειν τὰ ποῖα τῶν νοημάτων κατὰ πνεῦμα ἐξενεχθήσεται, πρῶτον εἰπεῖν τί ἐστι πνεῦμα, καὶ πόσα εἴδη αὐτοῦ, καὶ πόθεν γίνεται, καὶ πῶς συντίθεται. πνεῦμα μὲν οὖν ἐστι σύνθεσις λόγου διάνοιαν ἀπαρτίζον, ἐν κώλοις καὶ κόμμασι μετρούμενον, πρὸς τὴν διάρκειαν τοῦ πνεύματος κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ λέγοντος· ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ κώλου καὶ κόμματος ἔφαμεν, ἰστέον ἐν συντόμῳ ὡς δεῖ καὶ πνεῦμα καὶ κῶλον ἀπαρτίζειν τὴν διάνοιαν. διαφέρει δὲ ἀλλήλων τοῖς μέτροις. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τεττάρων καὶ πέντε συλλαβῶν καὶ μέχρι τῶν ἓξ κόμμα ἐστὶν ἐπωνομασμένον, τὸ δὲ ὑπὲρ τὰς ἑπτὰ καὶ ὀκτωκαίδεκα καὶ ἐγγίζον ἤδη τοῦ ἡμιμέτρου, καὶ μέχρι τοῦ ἡρωϊκοῦ προχωροῦν, κῶλον γίνεται ὀρθὸν καὶ τεταμένον. ὁ δὲ τῶν συλλαβῶν ἀριθμὸς περινενόηται. τὸ δὲ ὑπὲρ τὸ ἡρωϊκὸν χρονολυὲς κέκληται, χρήσιμον προοιμίοις μάλιστα καὶ ταῖς τῶν προοιμίων περιβολαῖς.

πνεῦμα

κόμμα

κῶλον

ἐν δὲ

εἰ δὲ, φασὶ καὶ τὸν ἐπῳδὸν κῶλον εἶναι, τὸ δὲ ὑποκάτω κόμ-
« μα, ταῦτα μὲν οὖν κῶλά ἐστιν. ἀλλ' ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος
« σφετεριζόμενος, καὶ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν ἀττι-
« κήν. εἶτα ἐπιφέρει κόμματα. καὶ καταλαμβάνων ὠρεὸν καὶ κα-
« τασκάπτων πορθμὸν, εἶτα διαδέχεται καὶ κῶλον πάλιν, καὶ κα-
« θιστὰς ἐν μὲν ὠρεῷ φιλιστίδην τύραννον, εἶτα κόμμα πάλιν, ἐν
« δ' ἐρετρίᾳ κλείταρχον, ἢ κῶλον ἐπῳδῷ ἴσον, καὶ καθόλου τὸ πνεῦ-
μα τούτοις συνέχεται. οὔτε γὰρ ἀριθμῷ οὔτε ἔξει ὑποπίπτει τὸ
πνεῦμα, ἀλλὰ τὸ παρατυχὸν γίνεται. δι' ἄλλων μὲν ταῦ γίνε-

κόμμα

ται. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν πέντε συλλαβῶν ὡς ἔφαμεν καὶ πε-
τάρων δέ γε καὶ ἧττον τὸ κόμμα συνίσταται. εἰ γὰρ ἀπαρ-
τίζοιτο διάνοια καὶ ἐν δυο συλλαβαῖς κόμμα ἐστί. κόμμα δέ
ἐστι σύνθεσις διανοίας μικροτέρα κώλου. ἐπεὶ τὸ πνεῦμα αὐτὸ
μετ' ὀλίγον καὶ εἰς τοιαῦτα καταλήξει κόμματα, ὅταν λέγῃ,
« πότερον ταῦτα ποιῶν ἠδίκει καὶ παρεσπόνδει καὶ τὴν εἰρήνην ἔλυ-
« εν, ἢ οὔ; καὶ γὰρ αἱ ἐπὶ τέλει δυο συλλαβαὶ, ἢ οὔ; κόμμα

εἴδη πνευμάτων δύο.

ἐστὶν ἐρωτήματος ὁλοκλήρως ἀνθρώπου τὴν διάνοιαν. εἴδη δὲ πνευ-
μάτων δυο· ἤτοι γὰρ ἓν νόημα λαβόντες καὶ τοῦτο ἐργαζόμε-
νοι τῇ ἑρμηνείᾳ πλείοσι κώλοις ὡς ἔφην διηκονοῦμεν, τὸ ἓν ἐπε-
« κτείνοντες· οἷον, ὅτε γὰρ παριὼν ὁ φίλιππος ἰλλυριοὺς καὶ τρι-
« βαλλοὺς, τινὰς δὲ καὶ τῶν ἑλλήνων κατεστρέφετο, καὶ δυνάμεις πολ-
« λὰς καὶ μεγάλας ἐποιεῖτο ὑφ' ἑαυτόν, καί τινες τῶν πόλεων
« ἐπὶ τῇ τῆς εἰρήνης ἐξουσίᾳ βαδίζοντες ἐκεῖσε, διεφθείροντο ὧν
« εἷς οὗτος ἦν, τότε δὴ τότε πάντες ἐφ' οὓς ταῦτα παρεσκεύαζεν
« ἐκεῖνος, ἐπολεμοῦντο. εἰ δὲ μὴ αἰσθάνοντο, ἕτερος λόγος
οὗτος, οὐ πρὸς ἐμέ. τοῦτο γὰρ σύμπαν ἑνός ἐστι νοήματος
« ἑρμηνεία, τὸ ὅτι πάλαι φίλιππος τοῖς ἕλλησιν ἐπεβούλευεν.

ἢ

ἢ ὅταν πολλὰ πράγματα ἀθρόως ἔχοντες εἰπεῖν, καθ᾽ ἕκαστον κῶλον πρᾶγμα ἀπαρτίζωμεν, ὡς ἐν ἐκείνῳ. ἀλλ᾽ ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος, καὶ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν Ἀττικήν, καὶ καταλαμβάνων Ὠρεόν, καὶ κατασκάπτων Πορθμόν. καὶ διόλου τοῦτο τὸ πνεῦμα συναπαρτίζει τῷ πράγματι ἐν τῷ κώλῳ, καὶ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄλλο εἶδος πνεύματος. ἐλέγχεται δὲ τὸ πνεῦμα καὶ γίνεται τῇ ἐπιμονῇ τοῦ σχήματος. δεῖ γὰρ ἐπιμείναντα τῷ σχήματι, τῇ ὁμοιότητι τοῦ σχήματος δεῖξαι τὴν τέχνην. συνδεῖται δὲ τὸ πνεῦμα καὶ συντίθεται μάλιστα καὶ εὔτονον γίνεται τοῖς συνέχουσι συνδέσμοις τοῖς συμπλεκτικοῖς. καὶ πάσχει δέ γε κοσμούμενον ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ παράδειγμα οὐκ ἔθηκα. οὐδὲν γάρ ἐστιν ὅτι μὴ οὕτως ἔχει. σχήματα δὲ πνευμάτων ὅσα καὶ λόγων. ἔξεστι γὰρ ὅθεν βούλει σοι τὸ πνεῦμα λαβόντι καὶ λέγοντι μόνον ἐπιμεῖναι, ἐν ὅτῳ δὲ ἂν ἐπιμείνῃς πνεῦμα ποιεῖς. μετρίως δὲ ἀπὸ τῶν παραδειγμάτων τὰς τηρήσεις ἐκθεῖναι ἀναγκαῖον. ἔστι γὰρ αὐτῶν τὸ μὲν, ἀποφαντικὸν κατὰ τὴν ὀρθὴν πτῶσιν· οἷον ἀλλ᾽ ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος· ἀπὸ γὰρ τοῦ σφετεριζόμενος ἡ ἐπιμονὴ γενομένη, τὸ σχῆμα προήγαγεν· ἔστι δὲ καὶ κατ᾽ ἐρώτησιν, ἐάν τις λέγῃ· τίς γὰρ ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος; τίς ὁ καταλαμβάνων Ὠρεόν; τίς ὁ κατασκάπτων Πορθμόν; τίς ὁ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν Ἀττικήν; καὶ διόλου ἀλλάξας τὸ σχῆμα, συνεποίησας τὸ πνεῦμα, κἂν αὐτὰ λέγῃς τὰ ῥήματα μόνον ἀντὶ τοῦ ἄρθρου τοῦ, ὁ, τὸ τίς μόνον παραλαβὼν διὰ τὸ σχῆμα. ἔστι δὲ καὶ ἐλεγκτικὸν μόνον ἐὰν λέγῃ· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τὴν Εὔβοιαν σφετεριζόμενος; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα

ἐπὶ τὴν Ἀττικήν; καὶ τὰ ἑξῆς ὁμοίως, καὶ δεικτικὸν δὲ γίνεται.
καὶ πάλιν τοῦ οὐχὶ ἀφαιρεθέντος. οἷον, οὗτός ἐστιν ὁ τὴν Εὔ-
βοιαν σφετεριζόμενος, οὗτος ὁ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα
ἐπὶ τὴν Ἀττικήν. καὶ ἡ ἔνστασις μέντοι τοῦ πνεύματος ποιεῖ
σχῆμα κάλλιστον, ἐὰν λέγωμεν, σὺ τὴν Εὔβοιαν ἐσφετερίζου; σὺ
κατεσκεύαζες ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν Ἀττικήν; καὶ καθόλου ἀπο-
στροφὴ πᾶσα εἰς πρόσωπον ἐπιμείνασα, πνεῦμα ἐγένετο, κἂν
εἰς ἐμαυτὸν ἐπιστρέψας λέγω· ἐγὼ μὲν ἤμην ὁ τὴν Εὔβοιαν σφε-
τεριζόμενος, ἐγὼ δὲ ὁ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν
Ἀττικήν, ἐγὼ δὲ ὁ καταλαμβάνων ὠρεόν, ἐγὼ δὲ ὁ κατασκά-
πτων πορθμόν· δύναται γάρ που ἐν προβλήματι καὶ Φίλιπ-
πος λέγειν ταῦτα. ἢ ἀρνητικὸν πάλιν πνεῦμα, ἐάν τις λέγῃ,
οὐκ ἐγὼ τὴν Εὔβοιαν ἐσφετεριζόμην, οὐκ ἐγὼ κατεσκεύασα ἐ-
πιτείχισμα ἐπὶ τὴν Ἀττικήν. ἔστι καὶ ἀπαγορευτικὸν σχῆμα, ὃ ἐ-
πιμεῖναν, πνεῦμα γίνεται, ὅταν λέγῃ. μή μοι μυρίους, μηδὲ δι-
σμυρίους λόγους, μηδὲ τὰς ἐπιστολιμαίας ταύτας δυνάμεις προ-
σφέρε. ἰστέον δὲ ὅτι ἐπὶ πάντων τούτων αἵ τε τῶν ἀριθμῶν ἀλ-
λαγαὶ ἑνικῶν καὶ πληθυντικῶν ἀλλάσσουσι καὶ μετασχηματίζου-
σιν, αἵ τε τῶν γενῶν καὶ τῶν πτώσεων καὶ τῶν ἐγκλίσεων. ἀριθ-
μῶν μὲν ὁπόταν τις λέγῃ, οὗτός ἐστιν ὁ τόδε ποιῶν, ποτὲ δὲ
λέγῃ, οὗτοί εἰσιν οἱ καταλαμβάνοντες ὠρεόν, οὗτοί εἰσιν οἱ κα-
τασκάψαντες πορθμόν· γενῶν δὲ ἐάν ποτε μὲν ἀρσενικὸν προ-
θῇς, ποτὲ δὲ θηλυκόν, ποτὲ δὲ οὐδέτερον, εἶτα ἐπιμείνῃς.
γένους γὰρ ἀλλαγὴ σχήματός ἐστιν ἀλλαγή. πτώσεων δὲ ἐάν πο-
τε μὲν ὀνομαστικῶς, ποτὲ δὲ γενικῶς, ποτὲ δὲ κατὰ δοτικήν, ποτὲ
δὲ κατὰ αἰτιατικὴν ἐξενέγκῃς τὰ σχήματα καὶ τὰς πτώσεις, ἑ-
νικῶς μὲν ἐκφέρῃς, ἄλλο πνεῦμα ποιεῖς, πληθυντικῶς δὲ ἄλλο, καὶ κα-

τὰ

τὰ τὰς ἐγκλίσεις ὁμοίως. ταῦτα μὲν οὖν φύσει ἔχει τοιαύτην· καὶ πάντα, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγωμεν. πᾶσα γὰρ πτῶσις, πᾶσα ἔγκλισις, πᾶς ἀριθμὸς, πᾶν γένος, πᾶσα μετοχὴ, πᾶσα ἀντωνυμία, μεταποιούμεναι καὶ μεταλλασσόμεναι, τὰ σχήματα ἀλλάσσουσιν. ἐκεῖνο δὲ ἄξιον εἰδέναι, ὅτι προχωροῦν τὸ πνεῦμα ἐν τῷ σχήματι εἰς συχνὰ κῶλα, ὀφείλει καὶ μεταπεσεῖν εἰς ἄλλο σχῆμα προχωροῦντος λόγου, καὶ τὸ δεύτερον πάλιν εἰ τύχοι ὑποπίπτει τὸ τρίτον. ἡ γὰρ κοινωνία ἡ τοιαύτη καὶ ἡ διαδοχὴ ὡραῖον ποιεῖ τὸν λόγον ἐν τῷ πνεύματι. οἷον, ἐὰν ἀπὸ τῶν ἀποφάσεων εἰς τὴν πεῦσιν καταστῇς, ὡς ὁ Δημοσθένης τὰ πρῶτα κῶλα ἀπεφήνατο, ἀλλ' ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος, εἶτα κατέβη εἰς τὴν πεῦσιν, πότερον ταῦτα ποιῶν ἠδίκει καὶ παρεσπόνδει; ἢ τὸ ἔμπαλιν, ἂν ἐρωτήσας εἰς τὸ διηγηματικὸν μεταβάλλῃς, ἢ εἰς ἄλλο τι. πλὴν ἰστέον ὅτι καλὸν, ὑπομείναντα τῷ πνεύματι ἐν τῷ ἑνὶ σχήματι, καὶ εἰς διαδοχὴν ἄλλου προχωρῆσαι. πολλάκις δὲ τοῦτο οὕτω παρακαλεῖ τὸν λόγον ἐποίησεν, ὥστε καὶ εἰς τρίτον σχῆμα μεταβαίνοντας ἀναστῆσαι τοὺς ἀκούοντας, ὥσπερ ἀκμαζούσης τῆς τοῦ λέγοντος φορᾶς, ἣν παρίστησι τοῖς ἀκούουσιν ἡ τοῦ σχήματος μεταβολή. τοὺς πολλοὺς δὲ καὶ ἠπάτησεν ἡ θεωρία ὡς ἀκμὴ οὖσα. ὁ δὲ ἀκμαῖος λόγος οὐχ ὁ αὐτός ἐστιν ἐν λόγῳ καὶ νοήματι. ἀκμὴ δὲ ἄλλο τι διανοίας ἐστὶ καὶ ἄλλο λόγου. ἀκμὴ γάρ ἐστι λόγου τὸ κατὰ πνεῦμα σχημάτων μεταβολή· νοημάτων δὲ ὅταν πληρώσας τις ἓν νόημα ἐν πνεύματι, εἰς ἄλλο νόημα λαθὼν μεταβῇ, κἀκεῖνο ποιεῖ πνεῦμα· εἶτα ἀπ' ἐκείνου εἰς ἄλλο πνεῦμα, καὶ οὕτως ἐκ τῶν ἀδήλων εἰς ἄλληλα διαδεχομένη ἀκμὴ γίνεται. ὡς δὲ ἐπὶ παραδείγματος τὸ Δημοσθενικὸν ῥητέον, ὅπως εἰδείημεν ὅτι ἡ τῶν πνευμάτων συνθήκη ἀκμή ἐστιν.

ἀκμὴ λόγου.

ἀκμὴ νοημάτων.

ὅτε γὰρ πρῶτον ὁ Φίλιππος ἰλλυριοὺς καὶ τριβαλλοὺς, τινὰς δὲ καὶ τῶν ἑλλήνων κατεστρέφετο, καὶ δυνάμεις πολλὰς καὶ μεγάλας ἐποιεῖτο ὑφ᾽ ἑαυτόν, καί τινες τῶν ἐκ τῶν πόλεων ἐπὶ τῇ τῆς εἰρήνης ἐξουσίᾳ βαδίζοντες ἐκεῖσε διεφθείροντο, ὧν εἷς οὗτος ἦν, τότε δὴ τότε πάντες ἐφ᾽ οὓς ταῦτα παρεσκευάζετο ἐκεῖνος, ἐπολεμοῦντο. εἰ δὲ μὴ ᾐσθάνοντο, ἕτερος λόγος οὗτος οὐ πρὸς ἐμέ. μέχρι τούτου τὸ πνεῦμα· εἶτα τὸ, οὐ πρὸς ἐμὲ, θελήσας ἐργάσασθαι, ἄλλο πνεῦμα ἐποίησεν· ἐγὼ μὲν γὰρ προὔλεγον, καὶ διεμαρτυρόμην, καὶ παρ᾽ ὑμῖν ἀεὶ, καὶ ὅποι πεμφθείην· αἱ δὲ πόλεις ἐνόσουν, καὶ τοῦτο μέχρι τῶν προδοτῶν προχωροῦν ἓν πνεῦμά ἐστιν. εἶτα λέγει καὶ τὰ ἄλλα· πλὴν ἐκείνους ὅμως οἰομένους ἄλλους πωλεῖν, πρώτους ἑαυτοὺς πεπρακότας ᾐσθῆσθαι. ἀπὸ τούτου καταλιπὼν πάλιν τὸ ἐγὼ οὐκ αἴτιος, ἐργάζεται πνεῦμά τι ἄλλο, ὅτι οἱ προδόται πρὸ τῶν ἄλλων ἑαυτοὺς πιπράσκουσιν. ἀντὶ γὰρ φίλων καὶ ξένων ἃ τότε ὠνομάζοντο, νῦν κόλακες καὶ θεοῖς ἐχθροὶ, καὶ πάντα ἃ προσήκει ἀκούουσι. καὶ τὰ παραδείγματα ληφθέντα εἰς κατασκευήν ἐστι τούτου, ὡς ἔστιν ἐνταῦθα· ἐπεὶ διά γε ὑμᾶς καὶ πάλαι ἂν ἀπωλώλειτε. ὥστε ἡ τῶν τριῶν πνευμάτων σύνθεσις, ἀκμὴ γέγονεν ἐντελὴς, ἐκ νοημάτων οὖσα. ἐπὶ τούτοις προσθετέον ἐκεῖνο ὅπερ ἐστὶ λαμπρὸν πάνυ, καὶ ποιεῖν, καὶ τὸ εἰδέναι, ὅτι ἀκμῆς γινομένης ἀπὸ τῶν νοημάτων, δεῖ τελευταῖον τηρεῖν τὸ ποριμώτερον. δεῖ γὰρ ἀεὶ τὸν λόγον αὔξειν. ποριμώτερον δέ ἐστι τὸ ἐκ παραδειγμάτων τὴν σύστασιν λαβεῖν δυνάμενον ἢ παραβολῶν. οὕτω γὰρ τῆς τέχνης τὴν τάξιν σε διδασκούσης, καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον κατ᾽ ὀλίγον προαγομένης καὶ ἐναγούσης, εὐδοκιμεῖν ἡ ψυχὴ δοκεῖ τῆς τέχνης, δι᾽ ὧν προσήκει ὁδευούσης. καὶ γὰρ

καὶ

καὶ ὁ Δημοσθένης τὰ περὶ τῆς προδότας παραδείγματα, τελευταῖα ἐφύλαξε· καὶ Ὅμηρος τὸ κατὰ κῶλον πνεῦμα ἐν πράγμασι πληρώσας, ἐπὶ τὴν παραβολὴν ἦλθεν,

– Ἀσπὶς ἄρ᾽ ἀσπίδ᾽ ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ᾽ ἀνήρ.
– ψαῦον δ᾽ ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
– Νευόντων, ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισιν.

Εἶτα ἡ παραβολή,

– Ὡς δ᾽ ὅτε τοῖχον ἀνὴρ ἀράρῃ πυκινοῖσι λίθοισι,
– Δώματος ὑψηλοῖο βίας ἀνέμων ἀλεείνων,
– Ὣς ἄρα κόρυθές τε καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι.

ΠΕΡΙ ΤΑΣΕΩΣ.

Τάσις δέ ἐστι λόγου, ὅταν ὑπεραίρῃ ὑπὲρ μέτρον τοῦ λόγου τὸ πνεῦμα, μακρότερον γινόμενον τοῦ δύνασθαι ἐν ἰδίῳ ληφθῆναι τοῦ λέγοντος πνεύματι. τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ τάσις, τὸ ἀπτετάσθαι ἐπὶ μακρότερον ἢ χρὴ τὸ πνεῦμα. καταφορὰ δέ ἐστιν ἡ ἐν τῇ κατηγορίᾳ τάσις. τινὶ δὲ διαλλάττει, ὅτι ἡ τάσις καὶ ἐν ἀπολογίαις εἶναι δύναται, ἡ καταφορὰ δὲ οὐκ ἂν γένοιτο ἐν ἀπολογίᾳ. ἡ τάσις. καταφορά.

ΠΕΡΙ ΔΙΛΗΜΜΑΤΟΥ.

Τὸ δὲ διλήμματόν ἐστι σχῆμα μὲν λόγου, διημαρτημένος δὲ δόξαν ἔχον καὶ ἀλήθειαν. ἔστι δὲ τοιοῦτον, ὅταν δύο ἐρωτήσεις ἐρωτῶντες τὸν ἀντίδικον, πρὸς ἑκατέραν ὦμεν εἰς λύσιν παρεσκευασμένοι. δεῖ δὲ τὰς ἐρωτήσεις ἐναντίας ἀλλήλαις εἶναι, ὡς πάντως ἢ ταύτην ἢ ἐκείνην ἀποκρινομένου τοῦ ἐχθροῦ. εἰ μὲν οὖν ἔχοιμεν ἀμφοτέρας λῦσαι, δεῖ ἐρωτᾶν κατὰ διλήμ- διλημμάτου.

ματα· εἰ δὲ μὴ, μὴ προτείνειν τὸ σχῆμα· ἐὰν γὰρ τῶν ἐρωτή-
σεων ἡ ἑτέρα ῥᾳδία ᾖ τῷ ἐχθρῷ πρὸς ἀπόκρισιν, σοὶ δὲ λυσλυ-
τος, πάντως ἡττηθήσῃ. ἐρωτᾷς τε ἢ ὡς οὐκ ἀποκριθησομένου,
ἢ ὡς εἰ καὶ ἀποκρίναιτο λῦσαι. εἰ δὲ ἀποκρινόμενός σε νικήσειε, σαυ-
τῷ αἴτιος ἐγένου τῆς ἥττης. οὐδὲ γὰρ ἐν ταῖς ἁπλαῖς ἐρωτήσεσι,
μήτοιγε κατὰ διλήμματα ἐρωτᾶν δεῖ, εἰ μὴ τότε ὅταν ἢ μὴ ἔχῃ
τί ἀποκρίνηται, ἢ ὅταν μέλλῃ τὸ ἀποκρίνεσθαι, ὅ σοι συμφέ-
ροι. καθόλου γὰρ ὁ ἐρωτῶν, ὡς εἰς νίκην τῇ ἐρωτήσει θαῤῥῶν ἐρωτᾷ.
τὸ δὲ διλήμματόν ἐστι τοιοῦτον. οἷον, πότερον παρῆς τούτοις γι-
νομένοις καὶ συκοφαίνου, ἢ οὐ παρῆς; ἐάν τε γὰρ εἴπῃ παρήμην
καὶ συκοφαινομένην, παρεσκεύασαι ὁ ῥήτωρ εἰπεῖν, πῶς οὖν κα-
τηγορεῖς τούτων οἷς συκοφαίνει; ἐάν τε λέγῃ οὐ παρήμην, ἀπαι-
τήσεται αὐτῷ, ὅτι δίκης ἄξιος, τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πόλεως μὴ
συμπαρών. καὶ πάλιν. ᾔδεις τὰ μέλλοντα ἢ οὐκ ᾔδεις. ἐάν τε
γὰρ εἴπῃ ᾔδειν, ἀπαιτᾷ, τί οὖν οὐ προέλεγες; ἐάν τε εἴπῃ
οὐκ ᾔδειν, τί οὖν ἡμῶν ὡς εἰδότων κατηγορεῖς; εἰ μὲν γὰρ ᾔ-
δεις, προειπεῖν ὤφειλες. εἰ δὲ οὐκ ᾔδεις, τί τῶν ἄλλων, ὡς μὴ
εἰδότων κατηγορεῖς; τῆς ἀνοίας τῶν μελλόντων κοινῆς οὔσης πρὸς
πάντας ἀνθρώπους; γίνεται δὲ τὰ διλήμματα ἤτοι τῶν δύο
ἐρωτήσεων δι' ἓν πέρας ἐρωτωμένων, οἷον, εἴτε καλὴν ἔγημας εἴ-
τε αἰσχρὰν, οὐκ ἔδει γῆμαι. ἓν γὰρ πέρας συνάγεται ἐξ ἀμφο-
τέρων, τὸ, μὴ δεῖν γῆμαι· διὰ μὲν τῆς καλὴν, κοινήν· διὰ δὲ τῆς
αἰσχρὰν, ποινήν. καὶ τὰ μὲν κοινὰ διλήμματα ταῦτά ἐστιν, ἢ ὅ-
ταν τῶν ἐρωτήσεων ἑκάστη ἰδίας ἀποδόσεως δέηται. τοῦτο δὲ τὸ
διλήμματον σεσόφισται, καὶ δημοσθενικόν ἐστι σχῆμα, ὅπερ καὶ
παρ' ἡμῶν ἐν τῇ διαιρετικῇ τέχνῃ, ὡς παραγραφικὸν ἀντιληπτι-
κὸν μεμελέτηται.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΗΧΗΣΕΩΣ.

Παρήχησις δέ ἐστι κάλλος ὁμοίων ὀνομάτων ἐν διαφόρῳ
γνώσει ταὐτὸν ἠχούντων. οἷον, ὅταν δύο ἢ τρεῖς ἢ τέσ
σαρας λέξεις ἢ ὀνόματα εἴπῃ τις, ὅμοια μὲν ἠχοῦντα, διάφο
ρον δὲ τὴν δήλωσιν ἔχοντα. ὡς παρὰ τῷ ξενοφῶντι, πείθει τὸν “
πεδίον. καὶ παρὰ τῷ ὁμήρῳ, ἀλλ' οὐκ εὐπειθεῖ πείθοντο. κά= “
κεῖ μάλιστα ἐν τῷ γῶς· ἤτοι ὅγ' ἐς πεδίον ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο ὃν “
θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων. ἐνταῦθα γὰρ ὅ= “
μοια μὲν ἀλλήλοις ἠχεῖ τὸ ἀλήϊον καὶ τὸ ἀλᾶτο καὶ τὸ ἀλεείνων.
ἀλλὰ τὸ μέν ἐστι τόπου ὄνομα τὸ ἀλήϊον, τὸ δὲ ἀλᾶτο πρᾶγμα,
τὸ δὲ ἀλεείνων πρᾶγμα μὲν καὶ αὐτὸ, ἄλλο δὲ παρὰ τὸ προση=
σημασμένον. καὶ ὁ θουκυδίδης, καὶ μετὰ τόπε αἴγυπτος ὑπὸ “
τῷ ξέρξῃ βασιλεῖ ἐγένετο, πλὴν ἀμυρταίου τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι “
βασιλέως. τοῦτον δὲ διὰ μέγεθος τοῦ ἕλους οὐκ ἠδύναν= “
το ἑλεῖν, καὶ ἅμα μαχιμώτατοί εἰσι τῶν αἰγυπτίων οἱ ἕλειοι.
ἕλος μὲν γὰρ ὁ τόπος. ἑλεῖν δὲ τὸ πρᾶγμα. ἕλειοι δὲ οἱ ἐ=
νοικοῦντες.

ΠΕΡΙ ΚΥΚΛΟΥ.

Κύκλος ἐστὶ σχῆμα καὶ αὐτὸ ἑρμηνείας ἴδιον κάλλος ἐμ Κύκλος
περιέχον λόγου. γίνεται δὲ ὅταν ἀφ' οὗ ἄρξοιτό τις ὀνόμα
τος ἢ ῥήματος εἰς τὸ αὐτὸ καταλήξῃ πάλιν, μήτε πτῶσιν ἀλ
λάξας, μήτε σχῆμα, μήτε χρόνον, μήτε ἀριθμὸν, μήτε ἄλλο μη
δὲν, σοὶ μὲν γὰρ ἦν κλέπτης ὁ πατὴρ, εἴπερ ἦν ὅμοιός σοι. ἀπὸ “
γὰρ οὗ ἤρξατο μορίου τῆς ἀντωνυμίας, εἰς αὐτὸ ἔληξεν. ἐγχω=
ρεῖ δὲ καὶ περιοδικῶς αὐτὸ λεχθῆναι δύνασθαι. καὶ μέν-
τοι καὶ διηγηματικῶς. ὡς ὁ δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην

λέγει

« λέγεται τοίνυν τειχίζειν ἐκεῖνος εἰπὼν ὀχεῖσθαι πρεσβεύσων εἰς
« λακεδαίμονα, καὶ διελθὼν τὰ κατὰ θεμιστοκλέους πάλιν ὁμοίως
ἐπαύσατο, καὶ πάντες ἴσασιν ὃν τρόπον ἐξαπατῆσαι λέγεται. τὸν
γάρ τοι κύκλον οὐχ ὁ ῥυθμὸς ἐλέγχει, ἀλλὰ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τε-
λευτή. εἴρηται δὲ κύκλος ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ γραφομένων κύ-
κλων. ὥσπερ γὰρ ἐκείνων διὰ τὸ ἐξ ἴσου πανταχόθεν περιφερὲς,
ἡ ἀρχὴ ἄδηλος, ὅθεν ἂν ἐθελήσωμεν τεκμήρασθαι οὐ δυναμέ-
νων τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ καὶ τούτων ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν
ὀνομάτων, ἀμφιβόλου τῆς ἀρχῆς καθεσταμένης, ὅθεν εἶναι δύ-
ναται. διόπερ εἰ θέλοιμεν αὐτὸ τοῦτο ἀφοριζόμενοι τὸ τί ἐστι κύ-
κλος ποιῆσαι τὸ σχῆμα τοῦ λόγου ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ λέγειν τοῦ
κύκλου, ἔσται δὴ οὕτω· κύκλος ἐστὶν ὃ ἀφ' ὧν ἂν ἄρξηταί τις
ὀνομάτων, εἰς τὰ αὐτὰ καταλήγειν δύνασθαι πάλιν. τοῦτο γάρ
ἐστιν ὁ κύκλος.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΟΣ.

ἐπιφώνημα

Τὸ ἐπιφώνημα λόγος ἐστὶν ἔξωθεν ἐπὶ τῷ πράγματι παρ'
ἡμῶν λεγόμενος. δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ προσέχεσθαι τῷ ὑπο-
κειμένῳ, ὡς ἐκείνου μέρος ὄντα, ἵνα μὴ ἀπᾴδῃ. δεῖ δὲ αὐτὸν
καὶ ἔξωθέν τι προσειληφέναι, ἵνα ᾖ ἡ τοῦ ἐπιφωνήματος φύ-
σις φανερά. τὸ δὲ προσλαμβανόμενον ἔξωθεν τετολμῆσθαι
δεῖ ἀσφαλῶς. διὰ τοῦτο γάρ τοι ἐπιφώνημα λέγεται, οὐχ
ὅτι αὐτὸ τὸ πεπραγμένον λέγεται, ἀλλ' ὅτι τῷ γινομένῳ ἐ-
πιφωνεῖται. μέχρι γὰρ ἄν τις κατὰ κῶλον μεμετρημένως διαπο-
ποιῶν ἐθέλῃ τὸ γινόμενον, τὸ πρᾶγμα λέγει, ἐὰν δὲ παυσά-
μενος ἐπενέγκῃ τι τῷ παντὶ, ὡς παρ' αὑτοῦ ἔξωθεν, τοῦτο
ἐπι

ὑπερφώνημα λοιπόν ἐστι. οἷον, σὺν δὲ εὖρός τε νότος τε ὄρωρ' ἐπαΐξας, ζέφυρός τε δυσαὴς καὶ βορέας αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων· καὶ σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· μέχρι τούτων ἡ διατύπωσις. τὸ δὲ, ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ, ὑπερφώνημα λοιπόν ἐστιν. ἡ μὲν γὰρ ἐκ τῶν νεφῶν σκότος γίνηται, προσέχει τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἴδιον τοῦ πράγματος ἐγένετο· ἡ δὲ ἐξ οὐρανοῦ λέγειν τὴν νύκτα γεγονέναι, δὶς ἐτόλμησε, καὶ νύκτα εἰπὼν τὸ ἄλλο σκότος, καὶ ἐξ οὐρανοῦ γεγονέναι, ὅθεν οὐδέποτε γίνεται σκότος, οὐδὲ νύξ. καὶ τὸ μὲν ἀληθινὸν ὑπερφώνημα τοῦτό ἐστιν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ὑπερφωνήματος εἶδος τρόπον τινὰ γινόμενον, ὃ καὶ ἀκμὴν ἐκάλεσάν τινες, οὐκ ὀρθῶς ὁρίζοντες ἐν ἑνὶ κώλῳ ἀκμήν. ἐπεὶ μηδὲ ὅθεν γίνεται δυνατόν τις εἰδέναι. ἔστι δὲ τοῦτο τοιοῦτον, ὅταν πνεύματος κατὰ μέρος ἀποταθέντος ἐν πολλοῖς κώλοις, ἐπὶ τέλει πάλιν ἓν κῶλον τεθῇ, συλλήβδην, ὡς εἰπεῖν, πᾶν τὸ πνεῦμα δυνάμενον ἀφορίσασθαι καὶ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, οἷον, αἴας δ' οὐκ ἔτ' ἔμιμνε βιάζετο γὰρ βελέεσσι, καὶ ὅλον τὸ παρ' ὁμήρῳ πνεῦμα. κατὰ μέρος γὰρ εἰπὼν τὰ συμβάντα περὶ αἴαντι καὶ τὰ ὑπερσυμβαίνοντα, ἐπὶ τέλει πάλιν ὥσπερ ἐν ἑνὶ κώλῳ πάντα ἐπαλιλλόγησεν, εἰπών, πάντη δὲ κακὸν κακῷ ἐστήρικτο. ἔστι δὲ ὑπερφωνηματικὰ καὶ τὰ ἀπὸ τῶν τροπῶν ὀνόματα, ἐκλαμβανόμενα λοιπὸν εἰς τὸ πρᾶγμα, τολμηρῶς ἡμῶν βιαζομένων τὰ ἐκ τοῦ ἀλλοτρίου πράγματος εἰς τὸ ἡμέτερον μεταφέρειν, ὡς τὸ ἀσφαλὲς ἐχόντων διὰ τὸ καὶ εἰς τὴν παραβολὴν αὐτὰ προειρηκέναι. οἷον, ἐάν τις ναυάγιον ἐκ παραβολῆς εἰπὼν ἐν λόγῳ, εἶτα μεταβαίνων εἰς τὰ πράγματα, ἐθελήσειε κατ' ὄνομα λέγειν, ἕκαστον τῶν ἐκ τῆς ναυαγίας, σημαίνων τὸ ὑποκείμενον·

« οἷον, ἐν χειμῶνι καὶ νῦν ἐστι τὰ τῆς πόλεως πράγματα, καὶ « κλύδωνι, καὶ σαλεύεται τὰ καθεστηκότα, καὶ δεῖται τοῦ κυ« βερνήσαντος αὐτά. καὶ πάλιν αὐτοῦ μεμνησόμεθα τούτου ἑξῆς, ἐν τῷ περὶ τροπῆς λόγῳ.

ΠΕΡΙ ΤΡΟΠΗΣ.

τροπή

Τροπὴ δέ ἐστι τὸ μὴ τοῦ ὑποκειμένου πράγματος, ἀλλοτρίου δὲ σημαντικὸν ὄνομα θεῖναι, κοινὸν εἶναι δυνάμενον καὶ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ τοῦ ἔξωθεν ἐμφαινομένου. ὃ καλεῖται καὶ μεταφορὰ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς. οὐχ ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι, τὸ ἀπὸ τῶν ἀψύχων ἐπὶ τὰ ἔμψυχα, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ἀλλὰ καθόλου ἡ ῥητορικὴ πολυπραγμονοῦσα μηδὲν μήτε ἔμψυχον, μήτε ἄψυχον, οὕτω χρῆται τοῖς ἀλλο« τρίοις ὀνόμασιν. οἷον, προπέποται τὰ τῆς πόλεως πράγμα« τα, ἀντὶ τοῦ προδέδοται· καὶ τιθασσεύουσιν, ἀντὶ τοῦ κολακεύουσιν. ἐμφαίνεται γὰρ ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι τὸ συμπόσιον μὴ ὑποκείμενον, καὶ τούτῳ τὰ θηρία τιθασσευόμενα, τῷ λόγῳ μὴ ὑποκείμενα. τούτου δὲ τοῦ εἴδους εἴ τις ἐφαψάμενος, πληρώσει καὶ ἐφεξῆς τῆς τροπῆς ὄνομα, ὡς πᾶσαν ἐνθεῖναι, τῇ παραβολῇ ἀρετὴν ἐποίησεν· εἰ δὲ ἐλλείψει, κακοζηλότερόν ἐστιν. οἷον « ἐφ' ἡμᾶς ἐχθρὸν αὐτῆς πλοῦτον ἠσκήσαμεν, ἐπώνυμον ὄνομα ἢ « λαβὼν ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος, εὐθέως ἀπέδωκεν, ἢ φρασάτω τις « ἐμοί, πόθεν ἄλλοθεν ἰσχυρὸς ἢ παρ' ἡμῶν αὐτῶν γέγονε φίλιπ« πος, καὶ τὰ ἑξῆς ὁμοίως. δεῖ μέντοι εἰδέναι, ὅτι ὅσα μέν ἐστι συντελικὰ τῆς τροπῆς, εὐθὺς ἀποδοθήσεται· ὅσα δὲ γελοιότερα, διὰ πολλοῦ τοῦ χρόνου λανθάνονται· ἃ τῷ μὲν τεχνίτῃ κατάδηλα ὄντα, τοῖς ἀτέχνοις δὲ μηδὲ φαινόμενα. τοῦτο μὲν

οὖν

οὐ σεμνὸν ὂν εὐθέως ἀποδοθῇ, τὸ δὲ προπέσῃ τὰ τῆς πόλεως πράγματα, εἰ μὲν εἶχεν ἐγγὺς παρακειμένην τὴν ἀπόδοσιν, γελοιότερον ἦν ἄν, διὰ πολλοῦ δὲ τεθὲν λανθάνον, οὐδὲ φαίνεται. ὑποβαίνων γάρ ἐστιν ὧδέ πως· μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων Φίλιππος. Dem. 40. ὥρμηται δὲ τὸ τοῦ μεθύειν ὄνομα ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ προπέσῃ. ἐδόκει δὲ εἶναι γελοιότερον, εὐθὺς παρακείμενον τῷ προπέσῃ τὸ μεθύειν· τῷ μέντοι μεθύειν παρακείμενον τὸ ὀνειροπολεῖν σεμνὸν ὄν, ἐκόσμησε τὸν λόγον. κοινὸν γάρ ἐστι τῆς μέθης τὸ ὀνειροπολεῖν.

ΠΕΡΙ ΣΕΜΝΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Σεμνὸν δὲ εἴ τι που ἐστὶν ἐν τοῖς οὖσι, τί ἄλλο μᾶλλόν ἐστιν ἢ λόγος; καὶ τὸ μὲν σεμνὸν τοῦ νοῦ, σεμνῶς οὐχ ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῆς τοῦ ῥήτορος δυνάμεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης αὐτοῦ τοῦ πράγματος. οἷον, ὁ μὲν δὴ μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεὺς πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ὅπου δὲ ἂν ὁ νοῦς αἰσχρὸς ᾖ, τότε χρεία τῆς σεμνότητος τοῦ λόγου, ἵνα τὸ νοούμενον αἰσχρῶς, οὕτως διενέγκῃ τις τῷ λόγῳ εὐφυῶς, ὄνομα ἀντ' ὀνόματος ἀμείβων, ὡς μὴ δόξαι τισὶν αἰσχρὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν τοῦ λόγου σεμνότητα, ὡς παρὰ τῷ Μενάνδρῳ· πυθομένου γάρ τινος κόρης, πῶς εἴη διεφθαρμένη, σεμνῶς ἀφηγήσατο πρᾶγμα αἰσχρὸν ὀνόμασι βελτίστοις· Διονυσίων ἦν πομπή, ὁ δέ μοι ἠκολούθησε μέχρι τὰ πρὸς τὴν θύραν· ἔπειτα φοιτῶν καὶ κολακεύων τὴν μητέρα, ἔγνω με. τὸ γὰρ διεφθάρθαι καὶ ὑβρίσθαι, σεμνῶς ἔγνω με εἰπὼν, ἐκόσμησε πρᾶγμα αἰσχρὸν σεμνοτέρᾳ λόγου συνθέσει. γίνεται μὲν οὖν ἢ ὀνόματι ἡμῶν ἀντ' ὀνόματος χρωμένων, ἢ πολλάκις οὐδὲ λέγεται τὸ πρᾶγμα, ἐὰν αἰσχρὸν ᾖ πάνυ, ἀλλὰ τὰ πρὸ τοῦ πράγματος εἰωθότα γίνεσθαι καὶ λέγεσθαι,

καὶ τὰ παρασυμβαίνοντα τῷ αἰσχρῷ πράγματι, ἅπερ δὴ ἀνάγκης ἐμφαντικῶς καὶ σεμνῶς δηλοῖ καὶ αὐτὰ τὰ σιγώμενα. σεμνῶς μὲν, ὅτι μὴ λέγεται· ἐμφαντικῶς δὲ, ὅτι τοῖς ἑκατέρωθεν νοεῖται. ὡς καὶ παρ' ὁμήρῳ. λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην ἐπὶ δ' ὕπνον ἔχευεν, ἡ δ' ὑποκυσαμένη τέκετο ὃν ἔφη τεκεῖν. ἐνταῦθα γὰρ τὴν συνουσίαν ἐδήλωσε τῷ καὶ τὰ γενόμενα πρὸ τῆς συνουσίας εἰπεῖν λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, καὶ τῷ ἐπενεγκεῖν ἃ μετὰ τὴν συνουσίαν γίνεται ἡ δὲ ὑποκυσαμένη τέκετο, ὃν ἔφη τεκεῖν.

ΠΕΡΙ ΚΑΚΟΖΗΛΟΥ.

Τὸ δὲ κακόζηλον γίνεται ἢ κατὰ τὸ ἀδύνατον, ἢ κατὰ τὸ ἀνακόλουθον, ὃ καὶ ἐναντίωμά ἐστιν, ἢ κατὰ τὸ αἰσχρὸν, ἢ κατὰ τὸ ἀσεβὲς, ἢ κατὰ τὸ ἄδικον, ἢ κατὰ τὸ τῇ φύσει πολέμιον. καθ' οὓς τρόπους καὶ ἀνασκευάζομεν μάλιστα, τὰ διηγήματα ἐκβαλόντες ὡς ἄπιστα. διά τοι τοῦτο φαμὲν καὶ τὰς διασκευὰς μέχρι τοῦ εἰκότος προχωρεῖν, ὡς εἰ παρὰ τὸ εἰκὸς εὑρεθείη, πάντως κακόζηλον ἐσόμενον, καὶ ἐμπεσούμενον τῇ ἀνασκευῇ. καὶ γὰρ ἐκεῖ λέγομεν, οὐκ εἰκὸς τόδε πραχθῆναι, ἢ ὅτι ἀδύνατον, ἢ ὅτι αἰσχρὸν, καὶ τὰ ἑξῆς. γίνεται δὲ τὸ κακόζηλον ὅμως καὶ τροπικῇ λέξει μιᾷ χρησαμένων, εἶτα τὸ πλῆρες τῆς τροπῆς ἀποδοῦναι μὴ δυναμένων. ἰστέον μέν τοι ὅτι τὰ κακόζηλά ἐστι πολλάκις ἰᾶσθαι τῇ προκατασκευῇ τῇ καὶ προθεραπείᾳ καλουμένῃ. τὰ γὰρ προμαλαχθέντα τῇ ἑρμηνείᾳ νοῦν εἰσάγει. ὅθεν καὶ τὸ τόλμημα προσδοκᾶται τοῖς ἀκούουσιν. ὃ καὶ πρὶν λεχθῆναι ἀσφαλὲς εἶναι δοκεῖ. γυμνὸν δὲ ἄν τι θῇ πρὸ τῆς

κατα

κατασκευῆς τοῦ λόγου, κακόζηλον ἔδοξεν ἢ τῷ νῷ, ἢ τῷ λόγῳ, καὶ σκόπει πῶς καὶ Ὅμηρος ἐποίησεν. ὡς γὰρ ἔμελλε λέγειν· ἧκε δ' ἀπορρήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο, φοβούμενος τοῦτο τὸ ἀδύνατον, προκατασκευάζει τοιοῦτον ἄνδρα τῷ λοιπῷ διηγήματι, ὡς μηδὲ τὸν περὶ τούτου λόγον ἄπιστον καταστῆναι λεχθέντα, τῷ τε τροφὰς αὐτῷ παραθεῖναι μείζονας ἢ κατὰ ἄνθρωπον, τῷ τε ἀποδοῦναι αὐτῷ ῥόπαλον βαστάζειν, οἷον, οὐκ ἄνθρωπον, καὶ λίθον· καὶ τῷ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διελθεῖν, ὡς μεγάλην καὶ φοβεράν· καὶ τῷ εἰπεῖν, οὐδὲ ἐῴκει ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι. πάντες γὰρ οἱ περὶ τούτου προγυμνασθέντες λόγοι, πιστὸν ἐποίησαν εἶναι δοκεῖν τὸ παράδοξον τὸ περὶ τοῦ κύκλωπος ῥηθέν, τὸ ἧκε δ' ἀπορρήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο. εἰ γὰρ καὶ τοιοῦτος ἦν, οἷον αὐτὸν προκατεσκεύαζεν, οὐδὲν ἦν τὸ καὶ τοιοῦτον αὐτὸν ποιῆσαι δυνηθῆναι. γίνεται δὲ τὸ κακόζηλον καὶ κατὰ τὸ εὐτελὲς πολλάκις. ὡς ἐκεῖνο, οἴμοι δράκων μου γίνεται τὸ ἥμισυ. θεραπεύεται δὲ τὰ κακόζηλα οὐ τῇ προδιορθώσει μόνῃ, ἢ τῇ προκατασκευῇ ὡς ἐδείξαμεν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐπιδιορθώσει καλουμένῃ. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι τὰ εὐτελῶς εἰρημένα ἡ σεμνότης διορθοῦται· ὡς παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ, οἴμοι δράκων μου γίνεται τὸ ἥμισυ. τοῦτο γὰρ κοινῶς καὶ εὐτελῶς εἰπὼν ἐθεράπευσε τῇ ἐπιφορᾷ, τέκνον περιπλάκηθι τῷ λοιπῷ πατρί. τοῦτο δὲ οὐ μόνον σεμνῶς εἴρηται, ἀλλὰ καὶ ἐπιφωνηματικῶς, διὰ τὸ τετολμῆσθαι, οὗ τὸ ἐναντίον ἐὰν συμβῇ τινὶ μετὰ σεμνότητα εἰς αἰσχρὸν κατενεχθῆναι, κακοζηλότερον ἐγένετο. ὡς ἑτέρωθι ὁ αὐτός, ἡ δὲ καὶ πίπτουσ' ὅμως πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν· τοῦτο σεμνῶς εἰπὼν ἐπήνεγκεν εὐτελὲς καὶ κοινὸν καὶ κακόζηλον, κρύπτουσ' ἃ κρύπτειν ὄμματ' ἀρσένων χρεών.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΗΜΑΤΙΣΜΕΝΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.

Τῶν ἐσχηματισμένων προβλημάτων τὰ μέν ἐστι κατὰ τὸ ἐναντίον, τὰ δὲ κατὰ τὸ πλάγιον, τὰ δὲ κατ' ἔμφασιν. ἐναντίον μὲν οὖν ἐστιν, ὅταν τὸ ἐναντίον κατασκευάζωμεν, οὗ λέγομεν. οἷον, ᾔτησαν οἱ ἀθηναῖοι παρὰ λακεδαιμονίων εἰρήνην, οἱ δὲ ἀντῄτησαν περικλέα· βουλευομένων τῶν ἀθηναίων, αὐτὸς ὁ περικλῆς ὑβριοπαθῶν, ἐπὶ τῇ βουλῇ, ἀξιοῖ ἀπέρχεσθαι. ὁμολογουμένως γὰρ ὁ περικλῆς, εἰ καὶ λέγει πέμψατέ με, σχήματι μόνον λόγου λέγει· ἐπεὶ καὶ μεταχειρήσεσι χρῆται, ταῖς κατασκευαζούσαις ὅτι οὐ χρὴ πεμφθῆναι αὐτόν. πλάγιον δέ ἐστιν ὅταν μετὰ τοῦ κατασκευάζειν τὸ ἐναντίον, καὶ ἄλλο τι περαίνῃ ὁ λόγος. οἷον, πλούσιος ἐν λιμῷ ὑπέσχετο θρέψειν τὴν πόλιν, εἰ λάβοι τὸν πένητα πρὸς σφαγήν, οὐκ ἔδωκεν ὁ δῆμος, ὁ πένης ἑαυτὸν προσαγγέλλει. ἐνταῦθα γὰρ τὸ ἐναντίον βούλεται ὁ πένης οὗ περ λέγει· ἀποθανεῖν γὰρ οὐ βούλεται. κατασκευάζει δὲ ἐκ πλαγίου καὶ τὸ μὴ εἶναι παρὰ τῷ πλουσίῳ τὸν σῖτον, καὶ τὸ εἰ ἔστιν, ἁπλῶς λαβεῖν. κατ' ἔμφασιν δέ ἐστιν, ὅταν τι λέγειν μὴ δυνάμενοι διὰ τὸ κεκωλῦσθαι καὶ παρρησίαν μὴ ἔχειν, ἐπὶ σχήματι ἄλλης ἀξιώσεως ἐμφαίνωμεν κατὰ τῆς συνθέσεως τοῦ λόγου, καὶ τὸ οὐκ ἐξὸν εἰρῆσθαι, ὥς εἶναί τι νοῆσαι τοῖς ἀκούουσι, καὶ μὴ ἐπιλήψιμον εἶναι τὸν λέγοντα. οἷον, τὸν μαινόμενον φεύγειν ὁ νόμος ἐκέλευε· φήμης οὔσης, ὅτι σύνεστιν ὁ πατὴρ τῇ τοῦ υἱοῦ γυναικί, ἀξιοῖ ὁ παῖς ὡς μαινόμενος φεύγειν.

ἐνταῦ

ἐνταῦθα δὲ τὸ μὴ δοκεῖν περὶ τῆς φυγῆς διαλέγεσθαι, καὶ τοῦτο τοῦ λόγου ἐπερείδεται, διόλου δὲ ἐμφαίνει τὴν μοιχείαν τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς γυναικός. τὰ μὲν οὖν πλάγια καὶ τὰ ἐναντία, ἐν τούτῳ διαλλάττει μόνον, ὅτι τὰ μὲν ἐναντία ἓν μελετᾷ, τὰ δὲ πλάγια καὶ διπλοῦν ἐκφέρει τὸν νοῦν πολλάκις καὶ πλείονα. ἡ μέντοι μεταχείρισις ἡ αὐτή, ἀφ᾽ ἧς τὸ μελετᾶν εὐδέναι γίνεται. μελετῶνται γὰρ τῶν τοιούτων προβλημάτων αἱ ὑποφοραί, ἀπὸ τῆς κατασκευῆς ἐκφερόμεναι· κἀκεῖθεν πάλιν ἐκ τῶν ἐπιχειρημάτων ὅσα ἂν εὑρίσκηται. ὁ γὰρ παρὰ τῶν ἐχθρῶν λόγος ἰσχυροποιούμενος ἀσθενεστέρας ἀναγκάζων εἶναι τὰς λύσεις, ἐκδείκνυσι βούλεσθαι πλέον εἶναι τὸν σοφιστήν, ἢ κατὰ τὸ δοκοῦν εἰσάγεσθαι. οἷον, ὁ περικλῆς ἐν τῷ ἑαυτὸν ἀξιοῦν ἀπελθεῖν εἰς λακεδαίμονα· ὁ γοῦν ὑπὲρ αὐτοῦ λέγων, ταῦτα ἐκ τῆς ὑποφορᾶς κατασκευασθῆναι ποιήσει, ἃ περικλῆς εἴποι, ἂν αὐτὸς ὑπὲρ αὐτοῦ πάντως, ἢ εἴ τις αὐτὸν ἄλλος μὴ διδόναι λακεδαιμονίοις ἠξίου. φήσει τοίνυν ἴσως παρελθών, ὡς οὐ δεῖ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιτάττουσι πείθεσθαι, δεινὸν γοῦν εἶναι τὸ πρᾶγμα καὶ ἠλίθιον, εἴ τις χαριεῖται κελεύουσι τοῖς ἐχθροῖς. φίλοις γὰρ ἐπιτάττουσι δεῖ πείθεσθαι καὶ οὐ πολεμίοις. καὶ ὅτι οὐδὲ οἱ πατέρες ἡμῶν ὑπήκουσαν οὐδενί, μήτε ξέρξῃ, μήτε μαρδονίῳ μήτε δαρείῳ μήτε ἄλλῳ τινί. καὶ ὅτι μηδὲ ὑμεῖς μήτε λακεδαιμονίοις πολλὰ ἐπιτάττουσι περὶ ποτιδαίας καὶ περὶ αἰγινητῶν καὶ περὶ μεγαρέων. καὶ καθάπαξ μία μεταχείρισις ἐν τοῖς ἐσχηματισμένοις ἡ τῶν ὑποφορῶν κατασκευή. ἔστι καὶ ἄλλη μεταχείρισις, τό, περιτιθέντα ἑτέρῳ τὸν λόγον εἰσάγειν τὰ νοήματα. οἷον, ἄλλος μὲν οὖν ἂν εἴποι τις μὴ πέμπεσθαι κελεύων αὐτὸν λακεδαιμονίοις, ὡς οὐ χρὴ πολεμίοις ἐπιτάττουσι πείθεσθαι, δεινόν τε γὰρ εἶναι τὸ πρᾶγμα καὶ ἠλίθιον.

ἠλίθιον, καὶ μήτε τοὺς πατέρας, μήτε ἡμᾶς ποτὲ τοιοῦτόν τι πεπραχέναι, καὶ τοιαῦτα νοήματα, ἐγὼ δὲ οὔ φημι ταῦτα. ἔστι δὲ καὶ ἐν ἄλλῳ μεταβάλλειν σχήματι, ἐάν τις λέγῃ· ἐγὼ δὲ εἰ μὲν ἄκοντά μέ τις ἠξίου βιαζόμενος ἀπελθεῖν πρὸς Λακεδαιμονίους, εἶπον ἂν τάδε καὶ τὰ αὐτὰ νοήματα, ἅπερ εἰ καὶ μὴ ἐσχηματισμένως ἐμελετῶμεν, ἐλέγομεν ἄν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐσχηματισμένα καλεῖται τὰ τοιαῦτα προβλήματα. ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ δεῖ λέγεσθαι νοήματα, ἅπερ εἰ καὶ μὴ ἐσχηματισμένως ἐμελετῶμεν, εἴπομεν ἄν. δεῖ δὲ μεταχειρήσεως καὶ τοιούτου σχήματος ἀσφαλοῦς εὐπορῆσαι, ἵνα μὴ λύοντες τὰς ἐμφάσεις, γυμνοὺς εἰσάγωμεν τοὺς λόγους, ὡς ἄντικρυς μὴ θέλοντες. καὶ ταυτὶ μὲν περὶ πλαγίων καὶ ἐναντίων. τὸ δὲ κατ' ἔμφασιν σχῆμα τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον καὶ προειρήκαμεν. μελετᾶται ἐνίοτε μὲν σχήματος εὑρέσει κἀκεῖνο τοιούτου, ἵνα τις ἄντικρυς λέγων τὸ πρᾶγμα μὴ δοκῇ λέγειν, ὃ δὴ καὶ εὕρημά ἐστιν ἐμὸν ἐν μελέτῃ γενόμενον ἐμῇ, καὶ ἐκδέδοται. οἷον, φήμη ἦν, ὅτι σύνεστιν ὁ πατὴρ τῇ τοῦ υἱοῦ γυναικί, ἔγκυος ἐγένετο ἡ γυνή, ἔχρησεν ὁ θεὸς τὸ γεννηθησόμενον, φονέα ἔσεσθαι τοῦ πατρός· οὐ βούλεται ἐκτιθέναι τὸ γεννηθὲν ὁ παῖς, καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀποκηρύττεται. ἐνταῦθα γὰρ ὁ παῖς πρὸς τὴν ἀποκήρυξιν ἀπολογούμενος ὀφείλει τὴν ἐντρέχουσαν φήμην τῆς μοιχείας κατ' ἔμφασιν δηλοῦν ὡς λίαν ἀνεπιλήπτως, καὶ ἐλέγχειν τὸν πατέρα εὐσχημόνως, φανερῶς δὲ μὴ λέγειν, ὅτι μοιχεύεις τὴν γυναῖκα τὴν ἐμήν, καὶ δηλοῦν, ὅτι τοῦτο γίνεται. οὕτως οὖν ηὐπορήσαμεν σχήματος τοιούτου, καὶ ἄντικρυς εἰπόντες αὐτό, λέγειν οὐκ ἐδόξαμεν. ἔστι δὲ τόδε, σὸν εἶναι πάτερ λόγισαι τὸ παιδίον, οὐκ ἐμόν.

ἐκτίθης

ἐκτίθης ὁ ἐγέννησας. ῥίπτεις τὸ παιδίον οὗ γέγονας πατήρ. Δεῖ δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις, τοῖς κατ᾽ ἔμφασιν λέγω, καὶ ὀνομάτων εὐπορῆσαι διττὰ δηλῶσαι δυναμένων καὶ τὸ ἀκίνδυνον, καὶ τὸ ἐσχηματισμένον. οἷον, φήμη ἦν ὅτι σύνεστιν ὁ πατὴρ τῇ θυγατρὶ τῇ ἰδίᾳ· ἀπόρρητόν τι ἡ μήτηρ εἰποῦσα τῷ υἱῷ ἀπήγξατο· πυνθάνεται ὁ πατὴρ τὸ ἀπόρρητον, καὶ οὐ λέγοντα τὸν υἱὸν ἀποκηρύσσει. οἷον ἡμῖν ἐξενήνεκται καὶ περὶ τοῦδε προοίμιον δεύτερον τόδε. περὶ μὲν οὖν ἀποκηρύξεως ταύτης ἔλαττον ἐμοὶ μέλει, λυποῦμαι δὲ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς, εἰ μετὰ τοσαύτην εὐθηνίαν γένους μόνῃ συνέσται τῇ θυγατρὶ καὶ συζήσεται. κοινὰ μὲν γάρ ἐστι καὶ τοῦ ἄλλου βίου τὰ τοιαῦτα ὀνόματα τοῖς ἀνθρώποις, δοκεῖ δὲ μάλιστα ἴδια εἶναι τῇ ὑποκειμένῃ ἐμφάσει, ὡς δηλῶσαι δυνάμενα τό, τε ἀκίνδυνον καὶ τὸ ἐσχηματισμένον, τό, τε συνέσται φημὶ καὶ τὸ συζήσεται. ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ συνθέσεως πάλιν ἀκολουθία συγκειμένη μὲν ἄλλο δηλοῖ, διαιρουμένη δὲ ἄλλο ἐμφαίνει. οἷον, φήμη ἦν ὅτι σύνεστιν ὁ πατὴρ τῇ τοῦ υἱοῦ γυναικί· μοιχὸν καταλαβὼν, ἐγκεκαλυμμένον ὁ υἱὸς ἀφῆκε, καὶ ἀποκηρύσσεται ὑπὸ τοῦ πατρός. εἴρηται ὅπου καὶ τοῦ μοιχοῦ λαβόμενος ἐβόων ὦ πάτερ. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ πατρὸς εὐθὺς τῷ μοιχῷ παρακείμενον ἐν τῇ συνθέσει, ἐποίησε τὴν ἔμφασιν· καὶ τὸ ἐπενηνεγμένον δὲ ὁμοίως ἔχει, καὶ τοῦ μοιχοῦ λαβόμενος ἐβόων πάτερ, σὺ δὲ ἦς οὐδαμοῦ. τῷ γὰρ μοιχῷ καὶ τῷ πατρὶ προστεθὲν εὐθέως, τὸ σὺ δὲ ἦς τῇ συνθέσει τὴν ἔμφασιν ἐδήλωσε, τὴν ἀσφάλειαν δὲ ἔχει ἑκάτερον ἀπὸ τοῦ οὐδαμοῦ.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.

Τὰ συγκριτικὰ προβλήματα ἐν μὲν στοχασμῷ περιπέσοι ἢ ὅρῳ, ῥᾳδίαν ἔχει καὶ τὴν διαίρεσιν. διπλοῖς γὰρ τοῖς κεφαλαίοις καθ᾽ ἕκαστον χρώμεθα. ἐν μὲν τοῖς στοχασμοῖς ταῖς βουλήσεσι καὶ ταῖς δυνάμεσι, λέγοντες· ἐμὲ μὲν οὐκ εἰκὸς βουληθῆναι τόδε ποιῆσαι διὰ τόδε, σὲ δὲ εἰκὸς βουληθῆναι τόδε ποιῆσαι διὰ τόδε, καὶ πάντα ἐκφέρων εἰς δέον τὰ ἐπιχειρήματα. εἶτα πάλιν· ἐμὲ μὲν οὐκ εἰκὸς δυνηθῆναι τόδε ποιῆσαι, διὰ τόδε, σὲ δὲ εἰκὸς τόδε ποιῆσαι δυνηθῆναι διὰ τόδε. καὶ τοῦτο κατασκευάζοντες, καὶ τὸ χρῶμα τὸ μὲν ἡμέτερον τιθέντες καὶ κατασκευάζοντες, τὸ δὲ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ πρότερον λύοντες τοῖς ἐπιχειρήμασι· καὶ τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν τὴν ἐκείνου μὲν λύοντες, κρατύνοντες δὲ τὴν ἡμετέραν. καὶ μὴν καὶ τὰ ἐν τοῖς ὅροις ὁμοίως διπλῶς μελετῶντες λέγομεν. οἷον, τοῦτό ἐστιν τὸ ἐργάσασθαί τι, ὃ πεποίηκα ἐγώ, καὶ ὑπὲρ ἅπερ εἰργάσατο· εἶτα ἐπενεγκεῖν, σὺ δὲ τούτων ἐποίησας οὐδέν· εἶτα ἀνθυπενεγκεῖν ἐκεῖνον τὰ αὐτῷ πεπραγμένα, καὶ λέγειν, ὡς ταῦτα οὐδέν ἐστι. χρησόμεθα δὲ τοῖς ἐπιχειρήμασι καὶ ταῖς ἐφόδοις ταῖς μελετικαῖς, καὶ ἐν τοῖς διπλοῖς ὅροις, αἷς ἐδιδάξαμεν δεῖν χρῆσθαι καὶ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἀπό τε τῶν πρὸ τοῦ πράγματος, καὶ ἀπὸ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα συμβαινόντων. ἐκεῖθεν γὰρ ἡ ἁπλῆ εὐπορία, ἐνταῦθα διπλῆ γίνεται. εἰ δὲ πραγματικὴ ἀμφισβήτησις περιπέσοι, τότε δεῖ ζητεῖν, τίνα ἐστὶ τὰ συγκρινόμενα, δύο ἢ καὶ πλείονα, καὶ

οὕτως

οὕτως ἐκ τῶν παρακολουθούντων ἑκάστῳ τὰς συγκρίσεις ποιήσεις, μάλιστα δὲ εἰ πρόσωπον συγκρίνοιτο, τότε ἔχειν δεῖ τὴν ἀπὸ τῶν ἐγκωμίων καὶ ψόγων σύγκρισιν, καὶ γένη, καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ πράξεις, καὶ τύχας, καὶ ἅπαντα τὰ συγκρινόμενα. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ τὰ ἐκ τῆς ἄλλης περιστάσεως, ὅτι ἂν εἰς σύγκρισιν ἐμπέσοι, τὰ παρακολουθοῦντα ἑκάστοις συγκρίνομεν. παρακολουθεῖ δὲ ἄλλα μὲν τόποις, ἄλλα δὲ χρόνοις, ἄλλα δὲ ἑκάστοις τῶν ἄλλων περιστάσεων.

ΤΕΛΟΣ.

ALIT DVOS
TVM NON